

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
793**

Caesariis (C. Julii)

ΣΤ' 89 ΣΧΒ

C. IULII CAESARIS

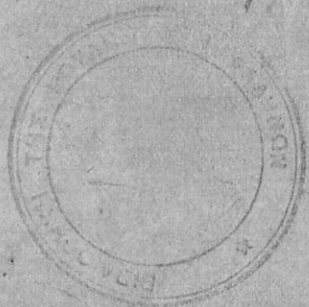
COMMENTARII

DE BELLO CIVILI

ΔΙΑ ΤΗΝ Δ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΛΑΤΙΝΙΚΑ Δ/Γ = 134

ΟΕΛΒ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1950

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣΕΔ)

C. IULII CAESARIS
COMMENTARII DE BELLO CIVILI

(ΕΚΛΟΓΑΙ)

ΞΤ

89

ΣΧΒ

ΕΡΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΙ ΑΘΗΝΩΝ

Caesaris B^o 17 ΛΣΤ

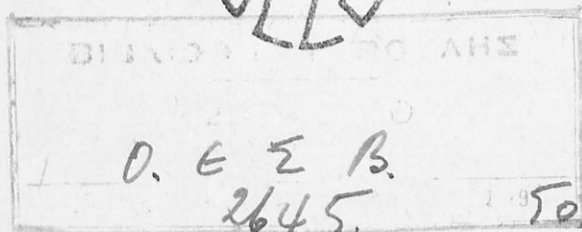
C. IULII CAESARIS

COMMENTARII

DE BELLO CIVILI

ΔΙΑ ΤΗΝ Δ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΕΣΒ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1950

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
793

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

I. ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Ὁ Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ (C. Julius Caesar) ἐγεννήθη ἐν Ῥώμῃ τῇ 13 τοῦ Κοῖντιλίου μηνός, τοῦ κατόπιν ἕξ αὐτοῦ ὀνομασθέντος Ἰουλίου, τοῦ ἔτους 100 π. Χ. καὶ ἀπέθανε δολοφονηθεὶς κατὰ τὰς εἰδοὺς τοῦ Μαρτίου (τῇ 15 Μαρτίου) τοῦ ἔτους 44 π. Χ.

Ὁ Καῖσαρ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Σύλλα καὶ τὴν ἦταν τῆς μερίδος τοῦ Μαρτίου (83 – 82 π. Χ.) ἐκινδύνευσε, διότι ἦτο ἐκ τῆς μητρὸς Αὐρηλίας στενὸς συγγενῆς τοῦ τελευταίου. Καὶ ἀνῆκε μὲν εἰς αἰστοκρατικώτατον γένος, διότι ἀνῆγεν αὐτὸ εἰς τὸν μυθικὸν Ἰουλον (Ἀσκάνιον), τὸν υἱὸν τοῦ Αἰνείου, ἀλλ' ὅμως ἠγεῖτο τοῦ δημοτικοῦ κόμματος.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 80 π. Χ., ἄγων ἡλικίαν 20 ἐτῶν, ἐστράτευσε εἰς τὴν Ἀσίαν, συγχρόνως δὲ ἤρχεισε τὸ πολιτικὸν καὶ ῥητορικὸν αὐτοῦ στάδιον. Ἦτο καὶ περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐντριβέστατος, τοσοῦτον δὲ οἰκείως εἶχε πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὥστε καὶ ἀποθνήσκων, ὅτε εἶδε τὸν Βροῦτον μετὰ τῶν συναμοτῶν πλήττοντα αὐτόν, ἐπεφώνησεν ἑλληνιστὶ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο «Καὶ σύ, τέκνον Βροῦτε;» Εἶχε διδασκάλους ἐν Ῥώμῃ μὲν τὸν Μάρκον Ἀντώνιον Γνίφωνα, ἐπιφανῆ ἐκ Γαλατίας ῥήτορα καὶ γραμματικόν, ἐν Ῥόδῳ δὲ (τῷ 76 – 75 π. Χ.), ὅπου κατόπιν ἐπορεύθη, τὸν ἕξ Ἀλαβάνδων τῆς Καρίας Ἀπολλώνιον τὸν Μόλωνος ἐκ τῶν κορυφαίων ῥητόρων τῆς Ῥοδίας Σχολῆς.

Τῷ 67 π. Χ. διετέλεσε ταμίας (questor) ἐν Ἰσπανίᾳ, τῷ 65 ἀγορανόμος (aedilis), τῷ 63 ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Κικέρωνος μέγας ποντίφιξ (pontifex maximus), τῷ 62 στρατηγὸς (praetor), τῷ 61 ἀντιστράτηγος (pro praetore) ἐν Ἰσπανίᾳ, τῷ 59 ὕπατος (consul) τὸ πρῶτον, ἀπὸ τοῦ 58 – 50 ἀνθύπατος (pro consule) ἐν Γαλατίᾳ, τὴν ὁποίαν ὑπέταξε καὶ ἔπειτα ὠργάνωσεν, ἀποβὰς ὁ κυριώτατος παράγων τοῦ ἐκρωμαϊσμοῦ τῆς Δύσεως διὰ τῆς διαδόσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἑλληνορρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Ἦτο στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς μέγας, νομοθέτης, μαθηματικὸς, ἱστορικὸς συγγραφεὺς, ποιητὴς καὶ γραμματικὸς.

II. ἜΡΓΑ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Τὰ κύρια καὶ σωζόμενα μείζονα ἔργα τοῦ Καίσαρος εἶναι οἱ commentarii, τὰ ὑπομνήματα (ἐφημερίδες, ἐφήμεροι ἀναγραφαί), τὰ ὁποῖα

κοινῶς ὀνομάζονται ἀπομνημονεύματα. Οἱ commentarii εἶναι: commentarii de bello Gallico (ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ Γαλατικοῦ πολέμου) καὶ commentarii de bello civili (ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου). Καὶ τὰ μὲν πρῶτα, διηρημένα εἰς 7 βιβλία (διότι τὸ 8ον εἶναι τοῦ Αὐλοῦ Ἰρτίου), ἀναφέρονται εἰς τὰ συμβάντα τῶν ἐπὶ πρῶτων ἔτων τοῦ πολέμου, ὃν ἐπολέμησεν ὁ Καῖσαρ ἐν τῇ Γαλατία, Βρετανία καὶ Γερμανία (58 – 52 ἢ 51 π. Χ.), τὰ δὲ δεύτερα, διηρημένα εἰς τρία βιβλία, ἀναφέρονται εἰς τὰ διηρημένα γεγονότα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου (ἀπὸ Ἰαν. τοῦ 49 – Νοεμβρ. 48 π. Χ.).

III. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ *

1. Ὅτε ὁ Γναῖος Πομπήιος μετὰ τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ νίκας ἐν τῇ Ἀσίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 61 π. Χ. ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἦτο ἀναμφισβητήτως, μολοντί εἶχεν ἀπολύσει τὸν στρατόν, ὁ πρῶτος καὶ ἰσχυρότατος ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀνὴρ. Ἀλλ' ἡ μοναδικὴ δόξα καὶ ἡ προεξέχουσα αὐτοῦ θέσις διήγειραν τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τὴν ὑποψίαν τῶν ἀνταγωνιστῶν του' οἱ προσωπικοὶ ἐχθροί, ἰδίᾳ ὁ Κράσσος, ὁ Λούκουλλος καὶ ὁ Μέτελλος, τῶν ὁποίων ἡ δόξα διὰ τῆς ἐπεμβάσεως αὐτοῦ εἶχε μειωθῆ, ἐνήργησαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ Πομπήιος, ὅτε ἐν ἔτει 60 π. Χ. ἐξήτησε νὰ ἐπικυρωθῶσιν αἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ διατάξεις αὐτοῦ καὶ νὰ διανεμηθῶσιν ἀγροὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς στρατιώτας (veterani), προσέκρουσεν ἐν τῇ Συγκλήτῳ εἰς ἀνυπέροβλητα ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἐξηνάγκασαν αὐτὸν νὰ στραφῆ πρὸς τὸ δημοτικὸν κόμμα, ἵνα οὕτω κατορθώσῃ τὴν ἐπιψήφισιν τῶν προτάσεών του. Τότε δὲ προΐστατο τοῦ κόμματος τούτου ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ. Οὗτος, μόλις ἐπιστρέψας ἐκ τῆς Ἰσπανίας, ἔνθα εἶχε χρηματίσει ἀντιστράτηγος (propraetor), ἐπέδιωξε τὴν ὑπατείαν τοῦ ἔτους 59. Τὸ συγκλητικὸν κόμμα ἀντέστη ἰσχυρῶς εἰς τοῦτο. Ὅθεν ἐπῆλθεν εὐκόλως ἔνωσις. Προσελήφθη ὡς τρίτος, τῇ ἀπαιτήσει τοῦ Καίσαρος, ὁ Μάρκος Κράσσος, λόγῳ μὲν διότι ὁ Κράσσος ἦτο ἀπαραίτητος ἕνεκα τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἐπιρροῆς του πρὸς διεξαγωγὴν τῶν κοινῶν σχεδίων, πράγματι ὁμως διότι ὁ Καῖσαρ ἤθελε νὰ χρησιμοποιήσῃ αὐτὸν ὡς

* Κατὰ τὴν ἔκδοσιν Kramer - Hofmann - Meusel (1906).

ἀντιστάθμισμα ἐναντίον τοῦ πανισχύρου ἔτι Πομπηίου. Οὕτω συνεστάθη ἡ πρώτη τριανδρία (triumvirātus) ἐπὶ τῷ σκοπῷ ne quid ageretur in re publica, quod displicuisset ulli e tribus (=ὅπως μὴ τι ἐν τῇ πολιτείᾳ διαπραχθῇ ἀπαρέσκον τινὲ ἐκ τῶν τριῶν).

2. Καίπερ πολεμούμενος ὑπὸ τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ τοῦ συνυπάτου του Μάρκου Βιβούλου κατώρθωσεν ὁ Καῖσαρ μετὰ πολλῆς συνέσεως καὶ δραστηριότητος πολλὰ καὶ ἰδίᾳ τὴν παραδοχὴν τοῦ Ἰουλίου ἀγροτικοῦ νόμου (lex Iulia agraria), δι' οὗ νόμου ἐξεπληροῦτο ὁ σκοπὸς τοῦ Πομπηίου πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν παλαιμύχων στρατιωτῶν του. Ἐπειτα τῇ προτάσει τοῦ Καίσαρος ἐχαρίσθη ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐπειδὴ ἡ Σύγκλητος εἶχεν ἤδη ἀποκρούσει τὴν πρότασιν ταύτην, τὸ τρίτον τοῦ μισθώματος εἰς τοὺς μισθωτὰς (publicanos) τῶν ἐν Ἀσίᾳ τελῶν ὄμμαίους ἱππεῖς. Ὡσαύτως ὁ Πομπηῖος κατώρθωσε διὰ τοῦ Καίσαρος νὰ ἐπικυρωθῶσιν ὑπὸ τῆς Συγκλήτου, ἀρνούμενης μέχρι τότε, πᾶσαι αἱ ἀσιατικαὶ διατάξεις αὐτοῦ. Τέλος καὶ ὁ Καῖσαρ, τῇ προτάσει τοῦ ὑπ' αὐτοῦ προσελκυσθέντος δημάρχου Ποπλίου Βατινίου (lex Vatinia), ἔλαβε (τῷ 55 π. Χ.) ἐπὶ 5 ἔτη, παρὰ τὰ νενομισμένα, τὴν διοίκησιν τῆς ἐντὸς τῶν Ἄλπεων Γαλατίας (Gallia cisalpina) καὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ (Illyricum) καὶ εἰς ταύτας προσέθηκεν ἡ Σύγκλητος, ἵνα μὴ ἐξανασθῇ εἰς τοῦτο, καὶ τὴν διοίκησιν τῆς πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλατίας (Gallia ulterior), ἣτις καὶ ἀπλῶς provincia ἐκαλεῖτο. Τοιοῦτοτρόπος ὁ Καῖσαρ ἐπέτυχε νὰ συντριβῇ ἡ τῶν ἀριστοκρατικῶν ἀπὸ τοῦ Σύλλα κυριαρχία καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ πολιτείᾳ τὸ δημοτικὸν κόμμα, οὗτινος αὐτὸς προΐστατο.

3. Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐμάχετο ἐν Γαλατίᾳ νικηφόρως ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ῥώμης, ἀναδειχθεὶς οὕτως εἰς τῶν πρώτων στρατηγῶν τοῦ κόσμου, τοῦναντίον ὁ Πομπηῖος, ὁ ἐν Ῥώμῃ ἀντιπρόσωπος τῶν συμφερόντων τῆς τριανδρίας, ἣτις διὰ τοῦ γάμου τούτου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Καίσαρος Ἰουλίας ἔγινεν ἔτι στενωτέρω, ὀσημέραι κατέπιπτε καὶ μετ' αὐτοῦ τὸ δημοτικὸν κόμμα. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ ἀριστοκρατικοὶ ἤρχισαν νὰ ἀναλαμβάνωσι θάρρος μεταστροφείσης τῆς κοινῆς γνώμης πρὸς τὸ μέρος τῆς Συγκλήτου. Τούτου ἕνεκα οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες ἐν ἔτει 56 π. Χ. συνεσκέφθησαν ἐν Λούκῃ (νῦν Lucca, BA τῆς Pisa) περὶ τοῦ πρακτέου μετὰ τῶν κορυφαίων ἐκ τῶν ὀπαδῶν του. Ἐλήφθησαν μεγάλαι ἀποφάσεις, ὧν ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ ἐκλεγῶσι διὰ τὸ ἔτος 55 ὑπάτοι

ὁ Πομπήιος καὶ ὁ Κράσσος. Διὰ τοῦ Τρεβωνίου νόμου (lex Trebonia) ἔλαβεν ὁ πρῶτος τὴν διοίκησιν τῶν δύο Ἰσπανιῶν καὶ ὁ δεύτερος ἐπὶ 5 ἔτη τὴν διοίκησιν τῆς Συρίας μετ' ἀπεριορίστου ἐξουσίας. Διὰ νόμου ὡσαύτως τῶν ὑπάτων παρετάθη ἡ ἐξουσία (imperium) τοῦ Καίσαρος ἐπὶ 5 εἰσέτι ἔτη. Ἡ ἀντιπολίτευσις πρὸς τὸ παρὸν κατεπνίγη, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔλαβε νέαν δύναμιν, ὅτε πλέον ὁ δεσμός τῆς τριανδρίας βαθμηδὸν ἐξησθένησε καὶ τέλος συνετρίβη.

4. Ὁ Πομπήιος συνεδέθη πρὸς τὸν Καίσαρα, ἵνα τῇ βοηθείᾳ αὐτοῦ καταβάλλῃ τοὺς ἀνταγωνιστάς. Ἦδη τούτου ἐπιτευχθέντος, ἔγινεν ὁ πρῶτος ὑποταγμένος βοήθης τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του. Ἡ ῥῆξις ἄρα ἦτο ἀναπόφευκτος. Ὁ ἐν ἔτει 53 συμβὰς θάνατος τῆς Ἰουλίας καὶ ὁ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπακολουθήσας θάνατος τοῦ Κράσσου, μαχομένου κατὰ τῶν Πάρθων, ἐπετάχυναν αὐτήν. «Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Κράσσου καὶ τῆς Ἰουλίας», λέγει ὁ ῥωμαῖος ἱστορικός Φλῶρος, «διελύθησαν οἱ δεσμοὶ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου καὶ ἡ ἀντιζηλία τῶν εὐθὺς ἐξεστράγη. Ἦδη εἰς τὸν Πομπήιον ἐφαίνετο ὑποπτος ἡ δύναμις τοῦ Καίσαρος καὶ εἰς τὸν Καίσαρα τὸ ἀξίωμα τοῦ Πομπηίου βαρὺ. Οὗτος δὲν ἠνείχετο ἴσον, οὐδὲ ἐκείνος ἀνώτερον. Ἐν τῇ ἐγκληματικῇ αὐτῶν ἀντιζηλίᾳ ἤριζον περὶ τῶν πρωτείων, ὥσει ἡ τύχη τόσον ἀχανοῦς κράτους δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ δι' ἀμφοτέρους». Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις αὐτονόητον ἦτο ὅτι ὁ Πομπήιος ἐπλησίασε τὸ Συγκλητικὸν κόμμα, θέλων νὰ χρησιμοποιήσῃ τοῦτο ἐναντίον τοῦ Καίσαρος. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ Σύγκλητος μόνον οὕτω θὰ ἀπηλλάσσετο ἀμφοτέρων, ἐὰν κατὰ πρῶτον ἐξεμηδένιζε τὸν ἐπικινδυνότερον τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἑτέρου. Τὴν εὐκαιρίαν πρὸς συνδιαλλαγὴν παρέσχον αἱ πολὺκροτοι ἔριδες τοῦ Κλωδίου καὶ τοῦ Μίλωνος, αἵτινες εἶχον ἐμβάλει τότε τὴν πολιτείαν εἰς μεγάλην ταραχήν. Μετὰ τὸν ὑπὸ τῶν ξιφομάχων τοῦ Μίλωνος θάνατον τοῦ Κλωδίου ἐξελέγη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 52 π. Χ., παρὰ πᾶν ἔθος, μόνος ὑπάτος ὁ Πομπήιος καὶ ἔτυχε τῆς ἀδείας παρὰ τῆς Συγκλήτου νὰ στρατολογήσῃ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ νὰ λάβῃ τὰ ἀναγκαιοῦντα μέτρα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Καίσαρ καὶ ὁ Πομπήιος ἐχωρίσθησαν διὰ παντός.

5. Κατὰ τὴν τρίτην ὑπατείαν (τῷ 52) κατέστησεν ὁ Πομπήιος διὰ τῶν νόμων του de vi (περὶ βίας, βιαιοπραγιῶν) καὶ de ambitu (περὶ παρανόμου σπουδαρχίας) αὐστηροτέρας τὰς ὑπαρχούσας ποινὰς καὶ συνέτεμε τὴν διαδικασίαν. Ὁ δεύτερος τοῦλάχιστον νόμος ἦτο

ὀφθαλμοφανῶς τοιοῦτος, ὥστε ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῆ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος Ἐκτὸς τούτου παρέτεινε ὁ αὐτὸς διὰ τῆς Συγκλήτου ἐπὶ πέντε ἀκόμη ἔτη τὴν ἐν Ἰσπανίᾳ ἀρχὴν του, μολοντί ἐσκόπευε νὰ μείνῃ ἐν Ῥώμῃ ἵνα δὲ περιβῆλῃ ἡ Σύγκλητος διὰ τῶν τύπων τῆς νομιμότητος τὴν προῆξίν του ταύτην ἐψήφισε, τῇ προτάσει τούτου, ἄλλον νόμον (lex Pompeia de provinciis), δι' οὗ οἱ ὑποτοὶ καὶ οἱ στρατηγοὶ δὲν ὄφειλον, ὡς μέχρι τοῦδε ἐγίνετο, νὰ ἀναλαμβάνωσι τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας τῶν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς ἀρχῆς τῶν, ἀλλὰ μόνον μετὰ παρέλευσιν ὃ ἔτων. Οὕτω πῶς τακτοποιήσας τὰ πράγματα ἤλπιζεν ὁ Πομπήιος ὅτι, θὰ εἶχε, καθ' ὃν χρόνον θὰ ἐπέστρεφεν ὁ Καῖσαρ ὡς ἰδιώτης πλέον (sine imperio) εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐν τῇ Γαλατίᾳ ἀρχῆς του, κατὰ τοιοῦτον τρόπον συνκεντρώσει εἰς ἑαυτὸν σύμπασαν τὴν δύναμιν τῆς πολιτείας, ὥστε νὰ καταστῆ δυνατὸν καὶ εὐχερῶς νὰ μηνυθῆ καὶ νὰ καταδικασθῆ οὗτος, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ γίνῃ ἰδιαιτέρα μνεία περὶ τούτου. Αἱ ἐνέργειαι οὗται τοῦ Πομπηίου ἐνέβαλον τὸν Καῖσαρα εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ ἐπανάστασις τοῦ Vercingetorigis ἔθετεν ἐν ἀμφιβόλῳ πάσας τὰς ἐν Γαλατίᾳ ἐπιτυχίας αὐτοῦ, αἷτινες καὶ μόναι ἐπέτρεπον εἰς τὸν Καῖσαρα μετὰ δυνάμεως νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὸ Συγκλητικὸν κόμμα. Εἶχεν ὅμως ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὁ Καῖσαρ νόμον κατὰ πρότασιν τῶν δέκα δημάρχων (lex decem tribunorum) παρακινήθέντων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πομπηίου φοβουμένου αὐτὸν ut absentī sibi (τῷ Καίσαρι), quandoque imperii tempus expleri coepisset, petitio secundi consulatus daretur, ne ea causa maturius et imperfecto adhuc bello decederet (Suet. Caes. 26)*. Οἱ Πομπηιοὶ διὰ λόγους σκοπιμότητος δὲν ἀντετάχθησαν εἰς τὸν νόμον τοῦτον. Τέλος ἐψήφισεν ἡ Σύγκλητος, τῇ προτάσει τοῦ Πομπηίου, ἕτερον νόμον (de iure magistratum), δι' οὗ ἀπηγορεύετο γενικῶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἐκλογὰς ἄνδρες ἀπόντες. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἤρθη τὸ προνόμιον (privilegium) τοῦ Καίσαρος. Καὶ ναὶ μὲν κατ' ἐπίμονον τῶν φίλων ἀπαίτησιν ἠθέλησε νὰ ἐπανορθώσῃ ἐν τῷ νόμῳ ὁ Πομπήιος τὴν δῆθεν παράλειψιν, ἀλλ'

* Παρεσκευάσαε (Πομπήιος) διὰ τῶν δημάρχων ἐπιτραπῆναι καὶ ἀπόντι (Καίσαρι) τὴν ἀρχὴν, ὅταν ἐκ τῶν νόμων καθήκῃ (=ἐν τῷ ὑπὸ τῶν νόμων ὄρισμένῳ χρόνῳ) αἰτήσαι. Δίων Κάσσ. XI 51.

ἔπραξε τοῦτο ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ δήμου, ἔξ ἄλλου ὁμως οὔτε καὶ ἄφ' ἑαυτοῦ εἶχε τοιοῦτον δικαίωμα. Μόλις βραδύτερον κατέστη δυνατόν νὰ γίνη ἐν τῇ Συγκλήτῳ πρότασις (Suet. Caes. ἔ. ἀν.).

6. Ἀφοῦ ἡ κατὰ τοῦ Καίσαρος ἐπίθεσις εἶχε κατὰ τοιοῦτον τρόπον παρασκευασθῆ, προέτεινε κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ ὕπατος Μάρκος Μάρκελλος νὰ ἀνακληθῆ ὁ Καῖσαρ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς του πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ ὄρισμένου χρόνου, ἐπειδὴ ὁ ἐν τῇ Γαλατίᾳ πόλεμος εἶχεν ἤδη περατωθῆ, καὶ νὰ μὴ ληθῆ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ὑπατικές ἀρχαιρεσίας, ἂν ἦτο ἀπὼν, διότι τὸ χάριν αὐτοῦ πρότερον ψηφισθὲν privilegium ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο εἶχε καταργηθῆ διὰ νεωτέρου γενικοῦ νόμου. Ἀλλὰ διὰ πολλοὺς λόγους κατωρθώθη κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος νὰ ψηφισθῆ παρὰ τῆς Συγκλήτου μόνον ἡ μία πρότασις, ν' ἀρχίσῃ δηλ. κατὰ τὴν 1 Μαρτίου τοῦ ἐπομένου ἔτους ἡ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν διάσκεψις καὶ νὰ μὴ διακοπῆ αὕτη πρὶν ληθῆ περὶ αὐτῶν ἀπόφασις.

7. Διὰ τὸ ἔτος 50 π. Χ., ὅπερ κατὰ τὰ φαινόμενα προεμνηύετο κρίσιμον, εἶχεν ὁ Καῖσαρ διὰ δεκασμοῦ προσελκύσει τὸν δήμαρχον Γάιον Σκριβόνιον Κουρίωνα. Ὁ ἀσυνείδητος οὗτος ἀλλ' εὐφρῆς ἀνὴρ διεξήγαγε μετὰ μεγίστης ἐπιτηδειότητος τὸ ἀνατεθὲν ἔργον. Ἀρχίσας δηλονότι νὰ ὑποκρίνεται ὅτι εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Καίσαρος καὶ διὰ πολλῶν ὑπὲρ τοῦ δήμου προτάσεων ἀποκτίσας τὴν εὐνοίαν τούτου εὗρε κατάλληλον πρόφασιν, ὅπως διαρρήξῃ τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν Σύγκλητον, τῆς ὁποίας ἕως τότε ἐνομιζέτο ἐνθερμος ὁπαδός. Ὅτε λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσωσι τὴν πρώτην Μαρτίου αἱ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν ὄρισμέναι διασκέψεις, κατώρθωσε, προφασιζόμενος ὅτι ἤθελε νὰ συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ δήμου, νὰ ἐπιτύχῃ ἀναβολὴν τῆς συζητήσεως μέχρι τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, ὁπότε θὰ διεκόπτοντο αἱ ἐργασίαι τῆς συγκλήτου (discensus senatus). Ὅτε δὲ πάλιν ἐπανήρχισεν ἡ συζήτησις κατὰ μῆνα Μάιον, προέτεινεν ὁ Κουρίων νὰ ἀνακληθῶσιν ἀμφοτέροι ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν των, λέγων ὅτι τοῦτο ἀπῆται τὸ συμφέρον τοῦ δήμου. Ὁ δῆμος τόσον ἐνθουσιωδῶς ἠσπάσθη τὴν γνώμην ταύτην, ὥστε ὁ Πομπήιος, ἀσθενὴς τότε ὢν ἐν Καμπανίᾳ, ἐδήλωσεν εἰς τὴν Σύγκλητον ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ συμμορφωθῆ. Ὁ ὕπατος Γάιος Μάρκελλος θέτων τὴν πρότασιν εἰς ψηφοφορίαν ἐζήτησεν οὐχὶ ἄνευ ὑστεροβουλίας διὰ τινος τῶν Συγκλητικῶν νὰ χωρισθῆ αὕτη. Οὕτως ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Καίσαρος ἐψήφισαν πάντες, συμπεριλαμβανομένων καὶ αὐτῶν τῶν φίλων τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' ἡ πρό-

τασις ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Πομπηίου ἀπερρίφθη διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας. Ὁ Κουρίων τότε ἀντετάχθη εἰς τὸν χωρισμὸν τῆς προτάσεως καὶ οὕτω ἡ πρότασις τῆς ἀνακλήσεως ἀμφοτέρων ἐτέθη ἠνωμένη εἰς ψηφοφορίαν. Ὑπὲρ τῆς προτάσεως ἐψήφισαν 370 Συγκλητικοί, κατ' αὐτῆς δὲ μόνον 22. Φυσικῶ τῷ λόγῳ κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἔκαμεν ἔφεσιν ἄλλος δήμαρχος καὶ οὕτως ἔληξαν κατὰ μῆνα Ἰούνιον αἱ μακραὶ καὶ ταραχώδεις αὐταὶ διασκέψεις, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἀποφασισθῇ τι ὀριστικὸν καὶ χωρὶς νὰ νικήσῃ οὐδὲν ἐκ τῶν δύο ἀντιμαχομένων κομμάτων.

8. Ἐν ἄλλῳ ὅμως ζητήματι, ὅπερ ἐκίνησαν ἐπιτηδεῖως οἱ Πομπηϊανοί, οὐδαμῶς ἴσχυσε νὰ προφυλάξῃ τὸν Καίσαρα ἡ εὐφυΐα τοῦ Κουρίωνος. Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἠπειλοῦν τὴν Συρίαν καὶ τὴν Κιλικίαν οἱ Πάρθοι. Ἐπροεπεν, ὡς ἦτο ἀνάγκη, ἐν ἀμφοτέροις ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις νὰ ἐνισχυθῇ ὁ στρατός. Τοῦτο ἐκμεταλλευθεὶς ὁ ὕπατος Γάιος Μάρκελλος ἠθέλησε νὰ μειώσῃ σημαντικῶς τὰς δυνάμεις τοῦ Καίσαρος. Ὅθεν ἀπήτησε παρ' ἑκατέρου, μετ' ἀπόφασιν τῆς Συγκλήτου, τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν ἑνὸς λεγεῶνος, ἵνα ἀμφοτέροι ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἄλλ' ὁ Πομπήιος, ἐπειδὴ εἶχε πρότερον (τῷ 55 π. Χ.) παραχωρήσει εἰς τὸν Καίσαρα ἓνα λεγεῶνα, ἀπήτησε τὴν ἐπιστροφὴν τούτου, οὕτως ὥστε ὁ Καῖσαρ ἠναγκάσθη νὰ στερηθῇ δύο λεγεῶνων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως αἱ δυνάμεις τοῦ Πομπηίου ἠῤῥξαν, ἐπειδὴ οἱ δύο οὗτοι λεγεῶνες ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν Πομπηϊανῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ βραδύτερον ἐχρησιμοποιήθησαν ἐναντίον τοῦ Καίσαρος.

9. Ἀφοῦ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἔληξε προσωρινῶς ἡ ἔρις, ἔλαβον χώραν κατὰ μῆνα Κοϊντίλιον (Ἰούλιον), ὡς συνήθως, αἱ ἀρχαῖαι τῶν ἀρχόντων, αἵτινες ἀπέληξαν ὑπὲρ τῶν Πομπηϊανῶν. Δύο σφοδροὶ ἐχθροὶ τοῦ Καίσαρος, ὁ Λεύκιος Λέντιος καὶ ὁ Γάιος Μάρκελλος, ἐξελέγησαν ὕπατοι καὶ μεταξὺ ὄλων τῶν ἀρχόντων μόνον δύο πραγματικοὶ ὀπαδοὶ τοῦ Καίσαρος εὐρέθησαν, οἱ δύο δήμαρχοι Μάρκος Ἀντώνιος καὶ Κόϊντος Κάσσιος Λογγίνος.

10. Ἴσως ἔνεκα τῆς τοιαύτης ἐκβάσεως τῶν ἐκλογῶν, ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ἵνα παρασκευασθῇ διὰ τὸν ἀφενκτον ἀγῶνα, ἦλθεν ὁ Καῖσαρ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἠθέλε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Ἀντώνιον διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ «ἐπ' οἰωνοῖς ἱερέως» (augur), παρὰ τὴν συνήθειάν του ἥδη περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Sextilis (Αὐγούστου) εἰς τὴν Ἄνω Ἰταλίαν καὶ χατέτοιψεν ἐκεῖ ὄλον τὸν μῆνα Σεπτέμ-

βριον επισκεπτόμενος τὰς πόλεις τῆς ἐντὸς τῶν Ἑλλείων Γαλατίας (Gallia cisalpiṇa). Ἡ παραμονὴ αὕτη τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ Ἑνωῖ Ἰταλίᾳ προεκάλεσεν ἐν τῇ Ρώμῃ μέγαν ἐρεθισμόν. Διεδίδετο ὅτι κατὰ τὰς εἰδούς τοῦ Ὀκτωβρίου θὰ συνηθροίζοντο ἐν Πλακεντία 4 λεγεῶνες, ὅτι οἱ λοιποὶ λεγεῶνες θὰ ἠκολούθουν καὶ ὅτι ἐκεῖ θὰ διεξήγето ὁ ἀποφασιστικὸς ἀγών. Ἐπὶ τῶν διαδόσεων τούτων στηριζόμενος ὁ ὑπάτος Γάιος Μάρκελλος προέτεινεν ἐν τῇ Συγκλήτῳ νὰ μετακληθῶσιν εὐθύς οἱ ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἀποσπασθέντες δύο λεγεῶνες πρὸς φύλαξιν τῆς Ῥώμης, νὰ γίνωσι στρατολογία καθ' ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν καὶ νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν Πομπήιον μετ' ἀπειρορίστου ἐξουσίας ἡ ἀρχηγία ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς πολιτείας. Οὐδὲν ὅμως ἀπεφασίζετο. Ἡ Σύγκλητος ἐταλαντεύετο, ἐνισταμένου, ὡς πάντοτε, τοῦ δημάρχου Κουρίωνος, ὅστις διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐματαίωνε τὰς προτάσεις τοῦ παραφόρου ὑπάτου Μαρκέλλου. Ὁ ὑπάτος οὗτος διὰ φανεραῦς ὑπερβάσεως τῆς ἀρμοδιότητός του ἐκάλεσεν ἄνευ τῆς γνώμης τῆς Συγκλήτου τὸν Πομπήιον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πολιτείας. Οὗτος ἐδέχθη τὴν ἐντολὴν καὶ ὁ Κουρίων ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀδυνατῶν πλέον νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ συμφέροντα τοῦ Καίσαρος, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ φοβούμενος περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν Καίσαρα.

11. Ὁ Καίσαρ, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐκ νέου μεταβῆ εἰς τὴν Γαλατίαν καὶ ἐκεῖ εἶχεν ἐπιθεωρήσει τὸν στρατὸν του καὶ εἶχε διατάξει τὸν δέκατον τρίτον λεγεῶνα νὰ πορευθῇ εἰς τὴν ἐντὸς τῶν Ἑλλείων Γαλατίαν, ἐπέστρεψεν ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῶν ἐν Ῥώμῃ συμβάντων τάχιστα εἰς τὴν Ἑνωῖ Ἰταλίαν καὶ ἔφθασεν ἐκεῖ περὶ τὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου. Εἶχε τὴν γνώμην ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ διακόψῃ τὰς διαπραγματεύσεις, ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ ἐπιρρίψῃ τὴν εὐθύνην τοῦ ἀγῶνος εἰς τοὺς ἀντιπάλους του καὶ οὕτω νὰ κερδίσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν κοινὴν γνώμην. Ὅθεν μετὰ πολλὰς καὶ ἀγόνους ἐπὶ τῶν προτάσεων τοῦ Καίσαρος μεταξὺ τῶν κορυφαίων τῶν κοιμμάτων συζητήσεις ἀπέστειλεν οὗτος εἰς τὴν Σύγκλητον τὸν εἰς αὐτὸν καταφυγόντα Κουρίωνα μετ' ἐπιστολῆς τελεσιγράφου. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀνεγνώσθη συνεδριαζούσης τῆς Συγκλήτου τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 49 π. Χ., ἥτις, μετ' ἄλλας ταραχώδεις συνεδρίας γενομένας κατὰ τὰς ἐπομένας ἡμέρας, κατέφυγε τέλος τὴν 7ην Ἰανουαρίου εἰς τὸ senatus consultum ultimum, φη' οὗ ἑσπάρτου Συγκλητικῆς δόγματος ἀνετίθετο ἡ φύλα-

εις τῆς πολιτείας εἰς τοὺς ὑπάτους, τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς δημάρχους. Ὁ Καῖσαρ τότε, ἐπειδὴ ἡ Σύγκλητος εἶχεν ὀνομάσει αὐτὸν ἐχθρὸν τῆς πατρίδος, ἐδέχθη τὴν πρόκλησιν καὶ διῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ τὸν Ῥουβίκωνα ποταμὸν, ὅστις χωρίζει τὴν ἐντὸς τῶν Ἑλλήνων Γαλατίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἰταλίας, ὑλείπων τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο «ἀνεργήθω κύβος» (Πλουτάρχ. β. Καίσαρ. 32, β. Πομπ. 60, Suet. Caes. 32.: *Eatur, quo deorum ostenta et inimicorum iniquitas vocat: iacta alea est.*)

Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἀρχεται ὁ ἐμφύλιος πόλεμος (*bellum civile*) περὶ τοῦ ὁποίου πραγματεύονται τὰ ἀπομνημονεύματα.

IV. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ DE BELLO CIVILI

- Βιβλ. I** Διαπραγματεύσεις τοῦ Καίσαρος πρὸς τὴν Σύγκλητον. Ἐκρηγίς τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὑποταγὴ τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τοῦ Ῥουβίκωνος μέχρι τοῦ Βρενθησίου. Ἐκδιώξεις τῶν Πομπητιανῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ κατανίκησις αὐτῶν ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ.
- Βιβλ. II** Πολιορκία καὶ παράδοσις τῆς Μασσαλίας. Ὀριστικὴ ὑποταγὴ τῆς Ἰσπανίας. Ἀνακλήρουσις τοῦ Καίσαρος ὑπὸ τοῦ ῥωμαϊκοῦ δήμου ὡς δικτάτωρος καὶ εἶτα ἐκλογή αὐτοῦ ὡς ὑπάτου. Ἦττα καὶ θάνατος τοῦ Κουρίωνος ἐν τῇ Ἀφρικῇ.
- Βιβλ. III** Ἐκστρατεία τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Πομπητίου, διαπεραιωθέντος εἰς Ἑλλάδα. Διαπεραιώσεις τοῦ Καίσαρος εἰς Παλαιστὴν τῆς Ἠπείρου (5 Ἰαν. τοῦ 48). Μάχη καὶ ἦττα τοῦ Καίσαρος παρὰ τὸ Δυρράχιον (ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου—6 Ἰουλίου τοῦ 48) ἄφιξις τούτου εἰς Αἰγίνιον τῆς Θεσσαλίας (24 Ἰουλ. τοῦ 48). Ἡ περὶ τὴν Φάρσαλον μάχη (9 Αὐγ. τοῦ 48). Καταδίωξις τοῦ Πομπητίου καὶ ἄφ.ξις αὐτοῦ εἰς τὸ Πηλοῦσιον τῆς Αἰγύπτου. Δολοφονία αὐτοῦ (28 Σεπτεμβρίου τοῦ 48). Ἀφίξις τοῦ Καίσαρος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Πομπητίου (4 Ὀκτωβρ. τοῦ 48). Ἐναρξίς τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου (9 Νοεμβρ. τοῦ 48).

V. ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΕΙΣ ΤΟ 82ον ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΟΥ ΙΙΙ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Καῖσαρ μετὰ τὰς τελευταίας ἀτυχεῖς παρὰ τὸ Δυρραχίον μάχας ἐνόησεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὰς θέσεις του. Αἱ τροφαὶ ἤρχισαν καθ' ὀλοκληρίαν νὰ ἐκλείπωσι καὶ οἱ στρατιῶται ἠναγκάζοντο νὰ τρώωσιν ἀντὶ ἄρουρου ζύμην παρεσκευασμένην ἐκ ὀρίων.

Ἐξ ἄλλου ἕτερος μέγας κίνδυνος ἠπειλεῖ τὸν Καῖσαρα ἐξ ἀνατολῶν. Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Πομπηίου ἔφθασεν εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ δύο λεγεῶνων ὁ πενθερὸς τοῦτου Σκιπίων, ἀνθύπατος τῆς Συρίας, ὅστις ἐστράφη εὐθύς, ἀκολουθήσας ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης τὴν Ἐγνατίαν ὁδὸν, κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Γναίου Δομιτίου Καλβίνου, ὅστις ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἀπὸ τῆς 6' Ἀπριλίου τοῦ 48 εἰς Μακεδονίαν μετὰ δύο λεγεῶνων καὶ 500 ἵππῶν.

Τούτων οὕτως ἔχοντων, ὁ Καῖσαρ, φρονῶν ὅτι, ἐὰν μὲτέθετον ἐκεῖθεν τὸ θέατρον τοῦ πολέμου βαδίξων ἐναντίον τοῦ Σκιπίωνου, θὰ ἐξηνάγκαζε τὸν Πομπήιον νὰ καταδιώξῃ αὐτὸν καὶ οὕτω θὰ παρείχετο εὐκαιρία πρὸς μάχην, ἔσπευσε νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Δομιτίου.

Ὅθεν κατ' ἀρχάς διηυθύνθη ὁ Καῖσαρ εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν (7 Ἰουλίου τοῦ 48) ἐκεῖθεν στραφεὶς πρὸς ἀνατολὰς διὰ τῆς καλιμαίας τοῦ Ἄφου καὶ διὰ τοῦ ὄρους Λάκμωνος (διαβάσεως Μετεσβεαῖ Ἐρπιασεν εἰς τὴν στρατηγικωτάτην πόλιν Αἰγίνιον (παρὰ τὴν σημερινὴν Καλαμπάκαν), ἔνθα συνηγήθη μετὰ τοῦ Δομιτίου. Ἐντεῦθεν ἦλθεν εἰς τὴν παραμεθόριον καὶ ἰσχυρὰν πόλιν Γουφρους (παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Μουζάκι τῆς Πίνδου), ἣν μετὰ σύντομον πολιορκίαν ἐκυρίευσε καὶ ἐλεηλάτησε (26 Ἰουλίου). Τὴν ἐπομένην ἐβάδισε κατὰ τῆς Μητροπόλεως (πόλεως παρὰ τὸ Παλαιόκαστρον τῆς Καρδίτσας), ἣν καὶ παρεδόθη ἀμαχητὶ (27 Ἰουλίου).

Ἐν τῇ μεταξύ ὁ Πομπήιος, ἐννοήσας τὸ σχέδιον τοῦ Καίσαρος, ἠκολούθησε κατὰ πόδας τοῦτον ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου ὁδεύων πρὸς νότον μέχρι τῶν περὶ τὴν πόλιν Ἀσπαράγιον μερῶν (ἐπὶ τῆς Β' ὄχθης τοῦ ποτ. Γενούσου [ν. Σκούμι] τῆς Ἰλυρίας). Ἐκεῖθεν ὅμως ἀποστάς τῆς καταδιώξεως τοῦ Καίσαρος ἔφθασε διὰ τῆς Ἡρακλείας (νῦν Μοναστηρίου) μέχρι τῆς Κέλλης, ἐντεῦθεν δὲ νοτίως μέχρι τοῦ Ἀλιάκμονος καὶ ἔπειτα διὰ τῆς αὐτῆς δι' ἧς καὶ ὁ Σκιπίων ὁδοῦ τὴν 1 Αὐγ. εἰς Λάρισαν, ἔνθα ἀποσημείωθη μετὰ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς Πηλοποννήσου.

Η ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΦΑΡΣΑΛΟΝ ΜΑΧΗ

LXXXII.* **Pompeius** paucis post diebus in Thessaliam per- I
venit contionatusque apud cunctum exercitum suis agit gratias,
Scipionis milites cohortatur, ut parta iam victoria praedae ac
praemiorum velint esse participes, receptisque omnibus in una
castra legionibus suum cum Scipione honorem partitur classi-
cumque apud eum cani et alterum illi iubet praetorium tendi.
Auctis copiis Pompei duobusque magnis exercitibus coniunctis 2
pristina omnium confirmatur opinio et spes victoriae augetur,
adeo ut, quicquid intercederet temporis, id morari reditum in
Italiam videretur, et, si quando quid Pompeius tardius aut con- 3
sideratius faceret, unius esse negotium diei, sed illum delectari
imperio et consulares praetoriosque servorum habere numero di-
cerent. Iamque inter se palam de praemiis ac sacerdotiis con- 4
tendebant in annosque consulatum definiebant, alii domos bona-
que eorum, qui in castris erant Caesaris, petebant, magna 5
inter eos in consilio fuit controversia, oporteretne Lucili Hirri,
quod is a Pompeio ad Parthos missus esset, proximis comitiis
praetoriis absentis rationem haberi, cum eius necessarii fidem
implorarent Pompei, praestaret, quod proficiscenti recepisset, ne
per eius auctoritatem deceptus vidererur, reliqui, in labore pari
ac periculo ne unus omnes antecederet, recusarent.

LXXXIII. Iam de sacerdotio Caesaris Domitius, Scipio I
Spintherque Lentulus cotidianis contentionibus ad gravissimas
verborum contumelias palam descenderunt, cum Lentulus acta-
tis honorem ostentaret, Domitius urbanam gratiam dignitatem-
que iactaret, Scipio affinitate Pompei confideret. Postulavit etiam 2

* Κατὰ τὴν σκευὴν ἐκδοσῶν τοῦ Bernard Dinter (Lipsiae MCMXIV).

L. Afranium proditoris exercitus Acutius Rufus apud Pompeium,
 3 quod gestum in Hispania diceret. Et L. Domitius in consilio dixit placere sibi, bello confecto ternas tabellas dari ad iudicandum iis, qui ordinis essent senatorii belloque una cum ipsis interfuissent sententiasque de singulis ferrent, qui Romae remansissent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam in
 4 re militari praestitissent, unam fore tabellam, qui liberandos omni periculo censerent, alteram, qui capitis damnarent, tertiam, qui pecunia multarent. Postremo omnes aut de honoribus suis aut de
 5 praemiis pecuniae aut de persequendis inimiciis agebant nec, quibus rationibus superare possent, sed, quem ad modum uti victoria deberent, cogitabant.

LXXXIII. Re frumentaria praeparata confirmatisque militibus et satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis intermisso, quo satis perspectum habere militum animum videretur, temptandum Caesar existimavit, quidnam Pompeius propositi
 2 aut voluntatis ad dimicandum haberet. Itaque ex castris exercitum eduxit aciemque instruxit, primo suis locis pauloque a castris Pompei longius, continentibus vero diebus, ut progredere-
 3 a castris suis collibusque Pompeianis aciem subiceret. Quae res in dies confirmatiorem eius exercitum efficiebat. Superius tamen institutum in equitibus servabat, ut, quoniam numero multis partibus esset inferior, adulescentes atque expeditos ex antesignanis electos mutatis ad pernicitatem armis inter equites proeliari iuberet, qui cotidiana consuetudine usum quoque eius generis proeliorum perciperent. His erat rebus effectum, ut equitum
 4 mille etiam apertioribus locis VII milium Pompeianorum impetum, cum adesset usus, sustinere auderent neque magno opere eorum multitudine terrerentur. Namque etiam per eos dies proelium secundum equestre fecit atque unum Allobrogem ex duobus cum quibusdam interfecit.

LXXXV. Pompeius, qui castra in colle habebat, ad infimas radices montis aciem instruebat, semper, ut videbatur, exspectans,
 2 si iniquis locis Caesar se subiceret. Caesar nulla ratione ad pug-

nam elici posse Pompeium existimans hanc sibi commodissimam belli rationem iudicavit, ut castra ex eo loco moveret semperque esset in itineribus, haec spectans, ut movendis castris pluribusque adeundis locis commodiore re frumentaria uteretur, simulque in itinere ut aliquam occasionem dimicandi nancisceretur et insolitam ad laborem Pompei exercitum cotidianis itineribus defatigaret. His constitutis rebus, signo iam profectionis dato tabernaculisque detensis animadversum est, paulo ante extra cotidianam consuetudinem longius a vallo esse aciem Pompei progressam, ut non iniquo loco posse dimicari videretur. Tunc Caesar apud suos, cum iam esset agmen in portis, Differendum est, inquit. iter in praesentia nobis et de proelio cogitandum, sicut semper depoposcimus. Animo simus ad dimicandum parati; non facile occasionem postea reperiemus, confestimque expeditas copias educit.

LXXXVI. Pompeius quoque, ut postea cognitum est, suorum omnium hortatu statuerat proelio decertare. Namque etiam in consilio superioribus diebus dixerat, prius quam concurrerent acies, fore uti exercitus Caesaris pelleretur. Id cum essent plerique admirati, Scio me, inquit, paene incredibilem rem polliceri; sed rationem consilii mei accipite, quo firmiore animo in proelium prodeatis. Persuasi equitibus nostris, idque mihi facturos confirmaverunt, ut, cum propius sit accessum, dextrum Caesaris cornu ab latere aperto aggredierentur et circumventa ab tergo acie prius perturbatum exercitum pellerent, quam a nobis telum in hostem iaceretur. Ita sine periculo legionum et paene sine vulnere bellum conficiemus. Id autem difficile non est, cum tantum equitatu valeamus. Simul denuntiavit, ut essent animo parati in posterum et, quoniam fieret dimicandi potestas, ut saepe cogitavissent, ne usu manuque reliquorum opinionem fallerent.

LXXXVII. Hunc Labienus excepit et, cum Caesaris copias despiceret, Pompei consilium summis laudibus efferret, Noli, inquit, existimare, Pompei, hunc esse exercitum, qui Galliam Germaniamque devicerit. Omnibus interfui proeliis, neque temere

3 incognitam rem pronuntio. Perexigua pars illius exercitus super-
 est: magna pars deperit, quod accidere tot proeliis fuit necesse,
 multos autumnus pestilentia in Italia consumpsit, multi domum
 4 discesserunt, multi sunt relictis in continenti. An non audistis ex
 iis, qui per causam valetudinis remanserunt, cohortes esse Brun-
 disii factas? Hae copiae, quas videtis, ex dilectibus horum an-
 norum in citeriore Gallia sunt relectae, et plerique sunt ex coloniis
 5 Transpadanis. Ac tamen, quod fuit roboris, duobus proeliis
 Dyrrachinis interiit. Haec cum dixisset, iuravit, se nisi victorem
 in castra non reversurum, reliquosque, ut idem facerent, horta-
 6 tus est. Hoc laudans Pompeius idem iuravit: nec vero ex reli-
 7 quis fuit quisquam, qui iurare dubitaret. Haec cum facta sunt in
 consilio, magna spe et laetitia omnium discessum est: ac iam
 animo victoriam praecipiebant, quod de re tanta et a tam pe-
 rito imperatore nihil frustra confirmari videbatur.

1 LXXXVIII. **Caesar**, cum Pompei castris appropinquasset,
 2 ad hunc modum aciem eius instructam animadvertit. Erant in
 sinistro cornu legiones duae traditae a Caesare initio dissensio-
 nis ex senatus consulto, quarum una prima, altera tertia appella-
 3 batur: in eo loco ipse erat Pompeius. Mediam aciem Scipio cum
 legionibus Syriacis tenebat. Ciliciensis legio coniuncta cum co-
 4 hortibus Hispanis in dextro cornu erant collocatae. Has firmissi-
 mas se habere Pompeius existimabat. Reliquas inter aciem medi-
 am cornuaque interiecerat numeroque cohortes CX expleverat.
 5 Haec erant milia XLV, evocatorum circiter duo, quae ex bene-
 ficiariis superiorum exercituum ad eum convenerant: quae tota
 acie disperserat. Reliquas cohortis VII in castris propinquisque
 6 castellis praesidio disposuerat. Dextrum cornu eius rivus quidam
 impeditis ripis muniebat: quam ob causam cunctum equitatum,
 sagittarios funditoresque omnes sinistro cornu obiecerat.

1 LXXXVIII. Caesar superius institutum servans X legio-
 nem in dextro cornu, nonam in sinistro collocaverat, tametsi erat
 Dyrrachinis proeliis vehementer attenuata, et huic sic adiunxit
 octavam, ut paene unam ex duabus efficeret, atque alteram al-

2
 3
 4
 5
 teri praesidio esse iusserat. Cohortes in acie LXXX constitutas
 habebat, quae summa erat milium XXII; cohortes duas castris
 praesidio reliquerat. Sinistro cornu Antonium, dextro P. Sullam,
 media acie Cn. Domitium praeposuerat. Ipse contra Pompeium
 constitit. Simul his rebus animadversis, quas demonstravimus,
 timens, ne a multitudine equitum dextrum cornu circumvenire-
 tur, celeriter ex tertia acie singulas cohortes detraxit atque ex
 his quartam instituit equitatuque opposuit et, quid fieri vellet,
 ostendit monuitque, eius diei victoriam in earum cohortium vir-
 tute constare. Simul tertiae aciei totique exercitui imperavit,
 ne iniussu suo concurreret; se, cum id fieri vellet, vexillo signum
 daturum.

1
 2
 3
 LXXXX. **Exercitum** cum militari more ad pugnam cohortaretur
 suaeque in eum perpetui temporis officia praedicaret, imprimis
 commemoravit, testibus se militibus uti posse, quanto studio
 pacem petisset, quae per Vatinium in colloquiis, quae per
 Aulum Clodium cum Scipione egisset, quibus modis ad Oricum
 cum Libone de mittendis legatis contendisset. Neque se unquam
 abuti militum sanguine neque rempublicam alterutro exercitu
 privare voluisse. Hac habita oratione exposcentibus militibus et
 studio pugnae ardentibus tuba signum dedit.

1
 2
 3
 LXXXXI. Erat Crastinus evocatus in exercitu Caesaris, qui
 superiore anno apud eum primum pilum in legione X. duxerat,
 vir singulari virtute. Hic signo dato, Sequimini me, inquit,
 manipulares mei qui fuistis, et vestro imperatori, quam constituistis,
 operam date. Unum hoc proelium superest; quo confecto et ille
 suam dignitatem et nos nostram libertatem recuperabimus. Simul
 respiciens Caesarem, Faciam, inquit, hodie, imperator, ut aut vivo
 mihi aut mortuo gratias agas. Haec cum dixisset, primus ex
 dextro cornu procucurrit, atque eum electi milites circiter
 CXX voluntarii eiusdem centuriae sunt prosecuti.

1
 2
 LXXXXII. Inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut
 satis esset ad ἐπιφορὰν ἰσχυρὰν ἐπὶ τὸ νοτιοῦτο Ἐκδιδευτικὸς Πόλις ex certis. Sed Pompeius

suis praedixerat, ut Caesaris impetum exciperent neve se loco moverent aciemque eius distrahi paterentur; idque admonitu C. Triarii fecisse dicebatur, ut primus excursus visque militum infringeretur aciesque distenderetur, atque in suis ordinibus dispositi dispersos adorirentur; leviusque casura pila sperabat in loco retentis militibus, quam si ipsi immissis telis occurrissent, simul fore, ut duplicato cursu Caesaris milites exanimarentur et lassitudine conficerentur. Quod nobis quidem nulla ratione factum a Pompeio videtur, propterea quod est quaedam animi incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quae studio pugnae incenditur. Hanc non reprimere, sed augere imperatores debent; neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent clamoremque universi tollerent; quibus rebus et hostes terreri et suos incitari existimaverunt.

LXXXXIII. Sed nostri milites dato signo cum infestis pilis procucurrissent atque animadvertissent, non concurriri a Pompeianis, usu periti ac superioribus pugnis exercitati sua sponte cursum represserunt et ad medium fere spatium constiterunt, ne consumptis viribus appropinquarent, parvoque intermisso temporis spatio ac rursus renovato cursu pila miserunt celeriterque, ut erat praeceptum a Caesare, gladios strinxerunt. Neque vero Pompeiani huic rei defuerunt. Nam et tela missa exceperunt et impetum legionum tulerunt et ordines conservarunt pilisque missis ad gladios redierunt. Eodem tempore equites ab sinistro Pompei cornu, ut erat imperatum, universi procucurrerunt, omnisque multitudo sagittariorum se profudit. Quorum impetum noster equitatus non tulit, sed paulatim loco motus cessit, equitesque Pompei hoc acrius instare et se turmatim explicare aciemque nostram a latere aperto circumire coeperunt. Quod ubi Caesar animadvertit, quartae aciei, quam instituerat sex cohortium, dedit signum. Illi celeriter procucurrerunt infestisque signis tantavi in Pompei equites impetum fecerunt, ut eorum nemo consisteret omnesque conversi non solum loco excederent, sed protinus incitati fuga montes altissimos peterent. Quibus summotis omnes sine praesidio

interfecti sunt. Eodem impetu cohortes sinistrum cornu pugnantes 8
 etiam tum ac resistentibus in acie Pompeianis circumierunt
 eosque a tergo sunt adortae.

LXXXXIII. Eodem tempore tertiam aciem Caesar, quae 1
 quiescens fuerat et se ad id tempus loco tenuerat, procurrere ius- 2
 sit. Ita cum recentes atque integri defessis successissent, alii au- 3
 tem a tergo adorirentur, sustinere Pompeiani non potuerunt atque
 universi terga verterunt. Neque vero Caesarem fefellit, quin ab 3
 iis cohortibus, quae contra equitatum in quarta acie collocatae
 essent, initium victoriae oriretur, ut ipse in cohortandis mi- 4
 litibus pronuntiaverat. Ab his enim primum equitatus est 4
 pulsus, ab isdem factae caedes sagittariorum ac funditorum, ab
 isdem acies Pompeiana a sinistra parte [erat] circumita atque
 initium fugae factum. Sed Pompeius, ut equitatum suum pulsum 5
 vidit atque eam partem, cui maxime confidebat, perterritam ani-
 madvertit, aliis quoque diffusus acie excessit protinusque se in
 castra equo contulit et iis centurionibus, quos in statione ad prae-
 toriam portam posuerat, clare, ut milites exaudirent, Tuemini,
 inquit, castra et defendite diligenter, si quid durius acciderit.
 Ego reliquas portas circumeo et castrorum praesidia confirmo.
 Haec cum dixisset, se in praetorium contulit, summae rei dif- 6
 fidens et tamen eventum expectans.

LXXXXV. Caesar Pompeianis ex fuga intra vallum com- 1
 pulsus nullum spatium perterritis dare oportere existimans mili- 2
 tes cohortatus est, ut beneficio fortunae uterentur castraque op-
 pugnarent. Qui, etsi magno aestu (nam ad meridiem res erat 2
 perducta), tamen ad omnem laborem animo parati imperio paru-
 erunt. Castra a cohortibus, quae ibi praesidio erant relictæ, in- 3
 dustrie defendebantur, multo etiam acrius a Thracibus barbaris-
 que auxiliis. Nam, qui ex acie refugerant milites, et animo per- 4
 territi et lassitudine confecti missis plerique armis signisque mi-
 litaribus magis de reliqua fuga quam de castrorum defensione
 cogitabant. Neque vero diutius, qui in vallo constiterant, mul- 5
 titudinem telorum sustinere potuerunt sed confecti vulneribus
 Πηλιοῦ Ἰοῦ κτλ. ἀπὸ τοῦ ἰσοῦτοῦ Ἐκδοστικῆς Πολιτικῆς

locum reliquerunt, protinusque omnes ducibus usi centurionibus tribunisque militum in altissimos montes, qui ad castra pertinebant, confugerunt.

1 LXXXXVI. In castris Pompei videre licuit trichilas structas, magnum argenti pondus expositum, recentibus caespitibus tabernacula constrata, Lucii etiam Lentuli et non nullorum tabernacula protecta edera, multaque praeterea, quae nimiam luxuriam et victoriae fiduciam designarent, ut facile existimari posset, nihil eos de eventu eius diei timuisse, qui non necessarias conquirerent voluptates. At hi miserrimo ac patientissimo exercitu Caesaris luxuriam obiciebant, qui semper omnia ad necessarium usum defuissent. Pompeius, iam cum intra vallum nostri versarentur, equum nactus detractis insignibus imperatoriis decumana porta se ex castris eiecit protinusque equo citato Larisam contendit. Neque ibi constitit, sed eadem celeritate paucos suos ex fuga nactus, nocturno itinere non intermisso, comitatu equitum XXX ad mare pervenit navemque frumentariam conscendit, saepe, ut dicebatur, querens, tantum se opinionem fefellisse, ut, a quo genere hominum victoriam sperasset, ab eo initio fugae facto paene proditus videretur.

1 LXXXXVII. Caesar castris potitus a militibus contendit, ne in praeda occupati reliqui negotii gerendi facultatem dimitterent. Qua re impetrata montem opere circummunire instituit. Pompeiani, quod is mons erat sine aqua, diffisi ei loco relicto monte universi iugis eius Larisam versus se recipere coeperunt. 2 Qua re animadversa Caesar copias suas divisit partemque legionum in castris Pompei remanere iussit, partem in sua castra remisit, IIII secum legiones duxit commodioremque itinere Pompeianis occurrere coepit et progressus milia passuum VI aciem 3 instruxit. Qua re animadversa Pompeiani in quodam monte constiterunt. Hunc montem flumen sublebat. Caesar milites cohortatus [est], etsi totius diei continenti labore erant confecti noxque iam suberat, tamen munitione flumen a monte seclisit, ne 4 noctu aqua in Pompeiani posset. Quae res illis sperere illi de de-

ditione missis legatis agere coeperunt. Pauci ordinis senatorii, qui se cum iis coniunxerant, nocte fuga salutem petiverunt.

LXXXXVIII. Caesar prima luce omnes eos, qui in monte 1
 conserant, ex superioribus locis in planitiem descendere atque 2
 arma proicere iussit. Quod ubi sine recusatione fecerunt passis- 3
 que palmis proiecti ad terram flentes ab eo salutem petiverunt, 4
 consolatus consurgere iussit et pauca apud eos de lenitate sua lo- 5
 cutus, quo minore essent timore, omnes conservavit, militibus-
 que suis commendavit, ne qui eorum violaretur, neu quid sui
 desiderarent. Hac adhibita diligentia ex castris sibi legiones alias 3
 occurrere et eas, quas secum duxerat, in vicem requiescere atque
 in castra reverti iussit eodemque die Larisam pervenit.

LXXVXVIII. In eo proelio non amplius CC milites desi- 1
 deravit, sed centuriones, fortes viros, circiter XXX amisit. Inter- 2
 fectus est etiam fortissime pugnans Crastinus, cuius mentionem 3
 supra fecimus, gladio in os adversum coniecto. Neque id fuit 4
 falsum, quod ille in pugnam proficiscens dixerat. Sic enim Caes- 5
 sar existimabat, eo proelio excellentissimam virtutem Crastini
 fuisse, optimeque eum de se meritum iudicabat. Ex Pompeiano 4
 exercitu circiter milia XV cecidisse videbantur, sed in deditionem
 venerunt amplius milia XXIII (namque etiam cohortes, quae
 praesidio in castellis fuerant, sese Sullae dederunt), multi praeter-
 terea in finitimas civitates refugerunt, signaque militaria ex
 proelio ad Caesarem sunt relata CLXXX et aquilae VIII. L. Do- 5
 mitius ex castris in montem refugiens, cum vires eum lassitu-
 dine defecissent, ab equitibus est interfectus.

C. **Eodem** tempore D. Laelius cum classe ad Brundisium 1
 venit eademque ratione, qua factum a Libone antea demonstra- 2
 vimus, insulam obiectam portui Brundisino tenuit. Similiter Vati-
 ninus, qui Brundisio praeerat, tectis instructisque scaphis eli-
 cuit naves Laelianas atque ex his longius productam unam quin-
 queremem et minores duas in angustiis portus cepit, itemque
 per equites dispositos aqua prohibere classarios instituit. Sed 3

4 Laelius tempore anni commodiore usus ad navigandum onera-
riis navibus Corcyra Dyrrachioque aquam suis supportabat neque
a proposito deterrebat, neque ante proelium in Thessalia fac-
tum cognitum aut ignominia amissarum navium aut necessa-
riarum rerum inopia ex portu insulaque expelli potuit.

1 Cl. Isdem fere temporibus Cassius cum classe Syrorum et
Phoenicum et Cilicum in Siciliam venit, et cum esset Caesaris
classis divisa in duas partes, dimidiai parti praesesset P. Sulpi-
cius praetor Vibone ad fretum, dimidiai M. Pomponius ad Mes-
sanam, prius Cassius ad Messanam navibus advolavit, quam
2 Pomponius de eius adventu cognosceret, perturbatumque eum
nactus nullis custodiis neque ordinibus certis, magno vento et se-
cundo completas onerarias naves taeda et pice et stupa reliquis-
que rebus, quae sunt ad incendia, in Pomponian classem im-
3 misit atque omnes naves incendit XXXV, e quibus erant XX
constratae. Tantusque eo facto timor incessit, ut, cum esset legio
praesidio Messanae, vix oppidum defenderetur, et nisi eo ipso
4 tempore quidam nuntii de Caesaris victoria per dispositos equi-
tes essent allati, existimabant plerique futurum fuisse, uti amit-
teretur. Sed oportunissime nuntiis allatis oppidum est defensum;
Cassiusque ad Sulpicianam inde classem profectus est Vibonem,
applicatisque nostris ad terram navibus circiter XL propter
eundem timorem pari atque antea ratione [egerunt] secundum
5 nactus ventum onerarias naves praeparatas ad incendium im-
misit, et flamma ab utroque cornu comprehensa naves sunt com-
6 bustae quinque. Cumque ignis magnitudine venti latius serperet,
milites, qui ex veteribus legionibus erant relictis praesidio navibus
7 ex numero aegrorum, ignominiam non tulerunt, sed sua sponte
naves conscenderunt et a terra solverunt impetuque facto in Cas-
sianam classem quinqueregis duas, in quarum altera erat Cas-
sius, ceperunt, sed Cassius exceptus scapha refugit; praeterea
8 duae sunt depressae triremes. Neque multo post de proelio facto
in Thessalia cognitum est, ut ipsis Pompeianis fides fieret: nam
ante id tempus fingi a legatis amicisque Caesaris arbitrabantur.
9 Quibus rebus cognitis ex his locis Cassius cum classe discessit.

CII. **Caesar** omnibus rebus relictis persequendum sibi Pompeium existimavit, quascumque in partes se ex fuga recepisset, ne rursus copias comparare alias et bellum renovare posset, et, quantumcumque itineris equitatu efficere poterat, cotidie progrediebatur legionemque unam minoribus itineribus subsequi iussit. Erat edictum Pompei nomine Amphipoli propositum, uti omnes eius provinciae iuniores, Graeci civesque Romani, iurandi causa convenirent. Sed, utrum avertendae suspicionis causa Pompeius proposuisset, ut quam diutissime longioris fugae consilium occultaret, an novis delectibus, si nemo premeret, Macedoniam tenere conaretur, existimari non poterat. Ipse ad ancoram una nocte constitit et vocatis ad se Amphipoli hospitibus et pecunia ad necessarios sumptus corrogata cognito Caesaris adventu ex eo loco discessit et Mytilenas paucis diebus venit. Biduum tempestate retentus navibusque aliis additis actuariis in Ciliciam atque inde Cyprum pervenit. Ibi cognoscit, consensu omnium Antiochensium civiumque Romanorum, qui illic negotiarentur, arcem captam esse excludenti sui causa nuntiosque dimissos ad eos, qui se ex fuga in finitimas civitates recepisse dicerentur, ne Antiochiam adirent: id si fecissent, magno eorum capitis periculo futurum. Idem hoc L. Lentulo, qui superiore anno consul fuerat, et P. Lentulo consulari ac non nullis aliis acciderat Rhodi; qui cum ex fuga Pompeium sequerentur atque in insulam venissent, oppido ac portu recepti non erant missisque ad eos nuntiis, ut ex his locis discederent, contra voluntatem suam naves solverunt. Iamque de Caesaris adventu fama ad civitates perferebatur.

CIII. Quibus cognitis rebus Pompeius deposito adeundae Syriae consilio pecunia societatis sublata et a quibusdam privatis sumpta et aeris magno pondere ad militarem usum in naves imposito duobusque milibus hominum armatis, partim quos ex familiis societatum delegerat, partim quos a negotiatoribus coegerat, quos[que] ex suis quisque ad hanc rem idoneos existimabat, Pelusium pervenit. Ibi casu rex erat Ptolomaeus, puer aetate, magnis copiis cum sorore Cleopatra bellum gerens, quam paucis ante mensibus per suos propinquos atque amicos regno

expulerat; castraque Cleopatrae non longo spatio ab eius castris
 3 distabant. Ad eum Pompeius misit, ut pro hospitio atque amici-
 tia patris Alexandria reciperetur atque illius opibus in calami-
 4 tate tegeretur. Sed qui ab eo missi erant, confecto legationis of-
 ficio liberius cum militibus regis colloqui coeperunt eosque hor-
 tari, ut suum officium Pompeio praestarent neve eius fortunam
 5 despicerent. In hoc erant numero complures Pompei milites,
 quos ex eius exercitu acceptos in Syria Gabinius Alexandriam
 traduxerat belloque confecto apud Ptolomaeum, patrem pueri,
 reliquerat.

1 CIII. His tunc cognitis rebus amici regis, qui propter aeta-
 tem eius in curatione erant regni, sive timore adducti, ut pos-
 tea praedicabant, sollicitato exercitu regio, ne Pompeius Ale-
 xandriam Aegyptumque occuparet, sive despecta eius fortuna,
 ut plerumque in calamitate ex amicis inimici existunt, his, qui
 2 erant ab eo missi, palam liberaliter responderunt eumque ad re-
 gem venire iusserunt; ipsi clam consilio inito Achillam praefec-
 tum regium, singulari hominem audacia, et L. Septimium tri-
 3 bunum militum ad interficiendum Pompeium miserunt. Ab his
 liberaliter ipse appellatus et quadam notitia Septimii productus,
 quod bello praedonum apud eum ordinem duxerat, naviculam
 parvulam conscendit cum paucis suis: ibi ab Achilla et Septimio
 interficitur. Item L. Lentulus comprehenditur ab rege et in cus-
 todia necatur.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

1. Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

I. *Exercitus* (στρατός). Ὁ στρατός τοῦ Καίσαρος συνέκειτο I. ἐκ πεζῶν (*pedites*), II. ἐξ ἰππέων (*equites*), III. ἐκ τεχνιτῶν (*fabri*) καὶ IV. ἐξ ἀποσκευῶν (*impedimenta*).

Οἱ πεζοὶ ἦσαν A) *milites legionarii* καὶ B) *milites levis armaturae*.

A. Οἱ *legionarii* ἦσαν ῥωμαῖοι πολῖται τῶν κατωτέρων τάξεων ὑπηρετοῦντες ἐν τῷ στρατῷ ἐπὶ μισθῷ καὶ προαγωγῇ. Οὗτοι ἦσαν κατανενημεμένοι εἰς τοὺς λεγεῶνας (*legio*).

Σημείωσις. Κατὰ τοὺς γαλατικούς πολέμους ὁ ἐτήσιος μισθὸς ἀνήρχετο περίπου εἰς 128 προπολεμικὰς δραχμὰς, βραδύτερον ὁμοῦ ὁ Καῖσαρ ἀνεβίβασεν αὐτὸν περίπου εἰς 240 καταβαλλομένης κατὰ τοιμησίαν. Ὁ μισθὸς προσηξάνετο διὰ τῆς διανομῆς τῶν λαφύρων (*praeda* 82, 1. 97, 1*) ἢ διὰ χρημάτων, ἐκ λειπῶν προερχομένων. Ἐκτὸς τῶν χρηματικῶν τούτων ἀμοιβῶν ὑπῆρχε καὶ ἠθικὴ, ἥτοι ἔπαινος γινόμενος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ.

Ὁ ἀριθμὸς τῆς δυνάμεως ἐκάστου λεγεῶνος ἀνήρχετο εἰς 4000 - 6000 ἄνδρας.

Ὁ λεγεῶν ὑποδιηρεῖτο ὡς ἑξῆς:

1 *legio* = 10 *cohortes* (89, 2. 4. 93, 5. 8. κοόρτες, τάγματα).

1 *cohort* (400 περ. ἄνδρ.) = 3 *manipuli* (91, 2. σπεῖραι).

1 *manipulus* = 2 *centuriae* (91, 3.

λόχοι) ἢ *ordinēs* (104, 3).

Σημείωσις. Οἱ ἄνδρες τοῦ λεγεῶνος ἐκαλοῦντο *legionarii*, οἱ δὲ τοῦ *manipulus* ἐλέγοντο *manipulares* (91, 2). Οἱ ἄνδρες ἐκάστου *manipulus* παρετάσσοντο κατὰ τὴν ἀκόλουθον σειρὰν: 1) ἀσπᾶτοι (*hastati*), νεώτατοι τὴν ἡλικίαν, 2) πρίγκιπες (*principes*), ἀκραιότεροι τὴν ἡλικίαν καὶ 3) τριάριοι (*triarii* ἢ *pilani* ἢ *veterani*), οἱ πρεσβύτεροι τῶν στρατιωτῶν, οἱ καὶ λόγῳ τῆς πολεμικῆς αὐτῶν πείρας σπουδαιότατοι.

Συνήθως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν τῆς πρώτης κοόρτιως, ὡς καὶ τῶν ὑποδιαίρεσεων ταύτης, ἦτο πέρα τοῦ κανονικοῦ ἡξήμενος, διότι αὕτη ἀπετέλει τὰ νεῦρα τοῦ λεγεῶνος (91, 3). Ὅθεν ἡ πρώτη κοόρτις συνέκειτο ἐξ ἀνδρῶν αποτελούντων τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ.

Ἐκτὸς τῶν στρατιωτῶν τούτων ὑπῆρχον ἐν τῷ λεγεῶνι καὶ οἱ λεγόμενοι

* Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουσιν εἰς τὰ κεφάλαια τοῦ κειμένου (σελ. 17-28): π.χ. 82, 1 = κεφ. 81, § 1.

evocati (ἀνάκλητοι 88, 5. 91, 1). Οὗτοι ἦσαν παλαίμαχοι στρατιῶται (veterani), ἀφυπηρετήσαντες ποτε τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, οἱ ὅποιοι, εἴτε αὐτεπαγγέλτως (ὄθεν καὶ voluntarii ἐκαλοῦντο 91, 3), εἴτε τῇ προσκλήσει τοῦ στρατηγοῦ, προσέφερον ἐκ νέου τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν, ἐφ' ὅσον διήρκει ἢ δι' ἣν ἐκλήθησαν στρατεία. Οἱ τοιοῦτοι ἐτιμῶντο ἐξαιρετικῶς ἐν τῷ στρατῷ ἔχοντας οὐχὶ μόνον ἵππον ἐν τῇ πορείᾳ, ἀλλὰ καὶ βαθμὸν καὶ μισθὸν ἑκατοντάρχου, προσέτι δὲ ἦσαν ἀπληλαγμένοι τῶν ταπεινότερων τοῦ στρατοπέδου ὑπηρεσιῶν.

- 8 Ἀπληλαγμένοι ὄσαυτως, ἐξ εὐεργετήματος (beneficio) στρατηγοῦ ἢ ἄλλου ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ, τῶν ταπεινότερων τοῦ στρατοπέδου ὑπηρεσιῶν (πρβλ. τοὺς σημερινοὺς ὑπαξιωματικοὺς) ἦσαν καὶ οἱ περὶ στρατιῶται, οἱ καλούμενοι beneficiarii (88, 5), οἵτινες ἀπετέλουν τὴν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος μνημονευομένην cohors praetoria, ἀπολαύουσαν τῆς ἐξαιρετικῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ εὐεργετήσαντος στρατηγοῦ, ὃν καὶ συνόδευον εἰς πᾶσαν στρατιωτικὴν ἐπιχείρησιν.

- 9 Ἐνδυμασία. Αὕτη ἀπετελεῖτο ἐκ χιτῶνος μαλλίνου (tunica) μετὰ ζώνης (cingulum), ἱματίου (sagum) φθάνοντος μέχρι τῶν γονάτων καὶ ὑποδημάτων caligae) μέχρι σχεδὸν τοῦ μέσου τοῦ ἀντικνημίου.

Ἐπιπλισμός. Οὗτος συνέκειτο ἐξ ὀπλων ἀμυντικῶν (arma 95, 4) καὶ ἐπιθετικῶν (tela 92, 3. 93, 2).

Τὰ ἀμυντικὰ ὄπλα ἦσαν: 1) Κράνος (galea). Τὸ κράνος τῶν ἰππέων ἐλέγετο cassis, φερόμενον μὲν κατὰ τὴν μάχην, ἀναρτώμεγον δὲ ἀπὸ τοῦ στήθους κατὰ τὴν πορείαν. 2) Θώραξ (lorica). 3) Θυρεὸς (scutum, ἀσπίς τετραγώνου 1.25×0.78, ἀλλὰ καὶ κολιन्द्रική, σαμνιτικῆς προελεύσεως) συγκείμενος ἐκ ξύλου, ἐνισχυμένος διὰ σιδηρῶν ἐλασμάτων (ἰδὲ κεφ. 93, 2: exasperunt).

- 10 Τὰ ἐπιθετικὰ ὄπλα ἦσαν: 1) Pilum, ἀκόντιον, ὕσος (92, 3. 93, 1. 2. 5), ἐτροσυκατικῆς προελεύσεως, πύχους 25-32 χλμ. καὶ μήκους 1.70-2 μ. Τοῦτο ἠδύνατο νὰ ἐξακοντισθῇ ἀποτελεσματικῶς ἀπὸ ἀποστάσεως 30-35 μέτρων. 2) Gladius, ξίφος ὁμπίστομον μετὰ αἰχμῆς ὀξύτατης (93, 1. 2), ἰσπανικῆς προελεύσεως, μήκους ἐν συνόλῳ μέχρις 60 ἐκ. μ. Τοῦτο ἀνηρτάτο δι' ἀοριτήρος (baltēus) ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου ἐντὸς κολεοῦ (vaginā), ἐκ ξύλου ἐπενδεδυμένον διὰ χαλκοῦ. Οἱ στρατιῶται, ἐξ αἰτίας τῆς ἀσπίδος, ἦν ἐκράτουν διὰ τῆς ἀριστερῆς χειρὸς, ἔφερον τὸ ξίφος ἐπὶ τοῦ δεξιῦ ἰσχίου, ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ δὲ οἱ ἀξιωματικοί.

- 11 Ἐκτὸς τῶν ἀμυντικῶν καὶ ἐπιθετικῶν ὀπλων ἕκαστος στρατιώτης ἐκράτει ἐν ταῖς πορείαις ἀποσκευὴν (sarcīnae), ἥτοι κοντάριον, ἐφ' οὗ προσεδέοντο ἐντὸς σακκιδίων διάφορα στρατιωτικὰ σκεύη, χρήσιμα εἰς αὐτόν, καὶ κυρίως ἢ δι' ὄρισμένον χρόνον (ἕως 15 ἡμερῶν) τροφή. Οἱ ἄνευ τοιούτων ἀποσκευῶν καὶ βαρέος ὀπλισμοῦ στρατιῶται ἐλέγοντο *ελαφροί, ψιλοί* (expediti 84, 3), τοῦναντίον δὲ οἱ ἄλλοι ἐκαλοῦντο *impediti* ἢ *sub sarcinis*.

- 12 Διοικήσεις. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πεζικοῦ (καὶ τοῦ ναυτικοῦ) ἦσαν 1) ἀνώτεροι καὶ 2) κατώτεροι. Κατώτεροι ἦσαν οἱ λεγόμενοι centuriones (ἐκατόνταρχοι, 94, 5. 95, 5. 99, 1). Οὗτοι προήγοντο κατ' ἐκλογὴν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον καὶ μόνον εἰς αὐτόν, μολοντί μεγάλως διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν ἐτιμῶντο καὶ εὐφῆμως ἀνεφέροντο. Ὁ πρῶτος μεταξύ

τῶν ἑκατοντάρχων, ὁ καὶ ἀρχηγὸς τῆς πρώτης centuria τοῦ πρώτου manipulus τῆς πρώτης κοόρτης τοῦ λεγεῶνος, ἐκαλεῖτο centurio primus pili (ἢ ordinis) ἢ primus pilus ἢ ἑλεὸς primipilus (91,1). Οὗτος ἦτο ὁ φύλοξ τῆς σημαίας τοῦ λεγεῶνος, ἴσως δὲ καὶ ὁ σηματοφόρος αὐτοῦ, κατὰ προνόμιον δὲ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτούμενα πολεμικὰ συμβούλια (consilium 82, 3. 83, 3. 86, 1. 88, 7. ἰδὲ καὶ ἀρ. 63), οἱ λοιποὶ δὲ centuriones μόνον ἐὰν προσεκαλοῦντο. Σύμβολον τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν ἦτο ἀμπελίνη ῥάβδος (vitis). Ἀνώτεροι δὲ ἦσαν: 1) Tribuni militum (χιλίαρχοι 95,5. 104,2), 13 τοῦλάχιστον ἐκ τῆς ἰπλάδος τάξεως. Οὗτοι, ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τούτου ποιῶντες ἔναρξιν τοῦ πολιτικοῦ αὐτῶν σταδίου, ἦσαν τὸν ἀριθμὸν 6 εἰς ἕκαστον λεγεῶνα, διοικοῦντες ἀνά δύο ἐκ περιτροπῆς ἐπὶ 2 μῆνας. 2) Legati (ὑπορχοὶ 14 ἢ ἀντιστράτηγοι 101, 7) ἐκ τῆς συγκλητικῆς τάξεως, προσκολλώμενοι, ἀνάγκης οὐσῆς, ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τῷ στρατηγῷ. Οὗτοι, οὐχὶ σπανίως, ἐχρησιμοποιῶντο ὡς διοικηταὶ σώματος στρατοῦ δρωῶντος εἰτε πλησίον εἰτε μακρὰν τοῦ ἀρχιστρατήγου, ὅστις ἐκαλεῖτο ἀναλόγως consul ἢ dux ἢ καὶ imperator (87,7. 15 91, 2. 3. 92, 5. 96, 3). Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἦτο τιμητικώτατος τίτλος ἀπονεμόμενος ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης εἰς τροπαιοῦχοις καὶ δαφνηφόροις στρατηλάταις. 3) Quaestor (στρατιωτικὸς ταμίης) ἐκ τῆς συγκλητικῆς τάξεως, ὅστις, ὡσπερ καὶ οἱ legati, ἀνελάμβανε καὶ πραγματικὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἀντικαθιστῶν ἐνίοτε καὶ αὐτὸν τὸν στρατηγόν.

Σημείωσις. Οἱ ἐντεταλμένοι ὑπηρεσίαν τινὰ στρατιωτικὴν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τιθέμενοι στρατιωτῶν ἢ σώματος στρατοῦ ἐλέγοντο, ἀσχέτως πρὸς τὸν βαθμὸν ὃν εἶχον, praefecti ἢ praepositi, ἐπίσης δὲ οἱ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἢ ἄλλους μετ' ἐπισήμου ἐπιτολῆς χάριν διαπραγματεύσεων ἀποστελλόμενοι ἐκαλοῦντο, ἐνίοτε μάλιστα ἀσχέτως πρὸς τὸν βαθμὸν ὃν εἶχον, legati (61, 1. 97, 5. 103, 4).

Σύμβολα στρατηγικὰ (insignia imperatoria 93,3). Ὁ στρατηγὸς ἐν πο- 16 λέμῳ ἐφόρει ἀντὶ τῆς περιπορφύρου τηβέννου (praetexta), ἥτοι ἐσθῆτος λευκῆς μετὰ πορφυροβαφοῦς πορφυρῆς (γύρον), ἣν εἶχεν ἐν τῇ πόλει, χλαμύδα (paludamentum), ἥτοι ἐσθῆτα συνήθως πορφυρᾶν. Ἐπίσης ἔφερον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἰσχίου ξίφος (pugio) ἀνηρητημένον εἰτε ἐκ τοῦ δεξιοῦ ὄμου εἰτε ἐκ τῆς ζώνης.

Σημείωσις. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς στρατηγὸς ἀνελάμβανε οὐχὶ μόνον τὴν διοίκησιν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων μετ' ἀπολύτου δικαιώματος (δικαιοδοσίας) ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν διπλωματικὴν διαπραγματεύσιν περὶ συνάψεως ἀνακοχῆς, συνθήκης καὶ ἐν γένει πᾶσαν ἐνέργειαν ἀφορῶσαν εἰς τὰς διοικήσεις τῶν ἐπισχιῶν διὰ ζητήματα στρατολογικὰ, οικονομικὰ καὶ φορολογικὰ. Ἡ διοικητικὴ αὕτη ἐξουσία δι' ἐνὸς ὀνόματος ἐκαλεῖτο imperium (82,3) καὶ ἔπαιεν ἰσχύονσα ἅμα τῇ ἐπαιόδῳ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὴν Ῥώμην.

B. Οἱ milites levis armaturae (στρατιῶται ελαφροῦ ὅπλισμοῦ). Οὗτοι δὲν 17 ἦσαν ῥωμαῖοι, ἀλλὰ πολῖται συμμάχων πόλεων (socii) καὶ ἐκαλοῦντο αὐ-

- xilia (95, 3), ἐστρατολογούντο δὲ διὰ διατάγματος τοῦ στρατηγοῦ (edictum prouocare 102, 2) καὶ ὑπηρετοῦν ἐπὶ μισθῷ. Οἱ ἀρχηγοὶ ὅμως αὐτῶν ἐκαλοῦντο praefecti socium καὶ ἦσαν ῥωμαῖοι. Ὁ ὄπλισμός ἀπετελεῖτο κατὰ
- 18 κανόνα ἐκ μικρᾶς ἀσπίδος, ἐλαφροῦ καὶ μικροῦ κράνους, ξιφιδίου καὶ βραχέος ἀκοντίου. Εἰς τούτους ἀνήκον καὶ οἱ σφένδονηται (funditores 93, 7-94, 4) καὶ οἱ τοξῶται (sagittarii 93, 3-7-94, 4. ἰδὲ καὶ ἀρ. 21). Τμῆμα τῶν ἐπικουρικῶν ἦσαν καὶ οἱ alarii [ala = πτέρυξ, κέρασ τῆσ παρατάξεωσ] ἐκ ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν στρατολογούμενοι, κληθέντεσ οὕτω διότι πάλαι πορευτάσσοντο ἐκατέρωθεν τοῦ λεγεῶνοσ.
- 19 Ἐκαλοῦντο praefecti regis ἢ regii (104, 2) οἱ ἐκτόσ τῆσ Ῥώμησ ἀρχηγοὶ τῶν στρατιωτικῶν τοῦ βασιλείωσ.
- 20 **II. Equites.** Τὸ ἱππικὸν (equites, equitatus καὶ σπανιώτατα Romani equites 84, 3-89, 4, 93, 4-94, 3-4-5) ἀπετελεῖτο ἐπὶ Καίσαροσ οὐχὶ ἐκ ῥωμαίων ἱππέων (equites Romani) οὐδ' ἐκ ῥωμαίων πολιτῶν (cives Romani)*, ἀλλ' ἐκ πολιτῶν στρατολογουμένων ἐκ τῶν συμμάχων ὑπὸ ἱππάρχουσ ὅμοσ ῥωμαίουσ (praefecti equitum). Οἱ ἱππεὶσ κατενέμοντο εἰσ 10 ἱλσ (turmae ἢ συνηθέστερον turmae equitum) προβλ. καὶ τὴν φράσιν turmatim se explicare 93, 3) ὑπὸ ἱλαρχασ καλουμένων decuriones (ἢ qui equitatu praecerant). Ἐκάστη ἱλη, συγκειμένη ἐκ 30 ἱππέων ὑπὸ 3 ἱλαρχασ, διηρεῖτο εἰσ 3 ἱλαρχίασ ἢ δεκανείασ (decuriae), πλείονεσ δὲ τῆσ μίασ ἱλαὶ ἀπετέλουν τὴν πτέρυγα (ala τάγμα ἱππικῷ). Οἱ οὐραγοὶ τοῦ ἱππικῷ ἐκαλοῦντο optiones.
- 21 Πολλάκισ πρὸσ ἐνίσχουσ τοῦ ἱππικῷ, μάλιστα ἀριθμητικῶσ ὑποδεεστέρου, ἐγκατεμιγνύοντο πεζοὶ (inter equites proclari 84, 3), ἀλλὰ μετὰ ἐλαφροτέρου ὄπλισμοῦ (mutatis armis 84, 3), ἐπίσῃσ δὲ sagittarii καὶ funditores (93, 3, 7, 94, 4, ἰδὲ καὶ ἀρ. 18). Οἱ ἱπποκόμοι (calones) ὡσ καὶ οἱ ἡμιονηγοὶ (muliones ἰδὲ ἀρ. 23) διὰ κοινοῦ ὀνόματοσ ἐκαλοῦντο serui. Ὁ ὄπλισμόσ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἱππικῷ ἐξηρτάτο ἐκάστοτε ἀπὸ τῆσ χώρασ τῆσ προελεύσεωσ αὐτῶν.
- 22 **III Fabri** τεχνίται (ἦτοι ὄπλοποιοί, χαλκεῖσ, σιδηρεῖσ, τέκτονεσ κ. ἄ. τ.) ἐντεταλμένοι τὴν συντήρησιν καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὕλικῷ πολέμου. Ὁ ἀρχηγόσ αὐτῶν ἐκαλεῖτο praefectus fabrum. Ἐπὶ Καίσαροσ ὅμοσ οὕτοσ μόνον τὸ ὄνομα εἶχε κοινὸν πρὸσ τοὺσ praefecti, ἐχρησίμευε δὲ ὡσ βοηθόσ τοῦ στρατηγοῦ ἔχων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ τὰσ πολεμικὰσ μηχανάσ. Οἱ fabri ἐπὶ Καίσαροσ ἀπετελοῦντο ἐκ στρατιωτικῶν ἀνηκόντων εἰσ τὸν λεγεῶνα (legionarii), ἰδίᾳ μάλιστα προκειμένου περι κατασκευῆσ γεφυρῶν καὶ νεῶν.
- 23 **IV. Impedimenta.** Διὰ τῆσ λέξεωσ ταύτησ ἐδηλοῦντο γενικῶσ αἱ βαρεῖαι στρατιωτικαὶ ἀποσκευαί, ἦτοι σκηναί, πολεμικαὶ μηχαναί, μεταφερόμεναι ἐπὶ ζῶων καὶ ἄμαξῶν, ὡσ καὶ αἱ sarcinae (ἰδὲ ἀρ. 11). Εἰσ τὰ impedimenta συμπεριλαμβάνοντο καὶ οἱ σχετικὸὶ ὁδηγοὶ τῶν ζῶων.

* Τὸ πεζικὸν ὑπὸ τοῦ Καίσαροσ καλεῖται καὶ nostri (=οἱ ἡμέτεροὶ) ἐν ἀντιθέσει πρὸσ τοὺσ ἱππεῖσ, οἵτινεσ ἦσαν ξένοι (Γαλάται κ. ἄ.).

Σημείωσις. Αἱ πολεμικαὶ μηχαναὶ ἦσαν :

α') βλητικαὶ (tormenta). Αἷτια ἐχρησόμενον πρὸς ἄμυναν, ἐπίθεσιν καὶ πολιορκίαν, ὡσαύτως δὲ ἐποιοθετοῦντο καὶ ἐπὶ τῶν καταστροφωμάτων τῶν γεῶν πρὸς ὑποστήριξιν ἀποβιβάσεως στρατοῦ, ἦτοι 1) scorpio βαλλιστοίς, ἐκτοξεύουσα μεγάλη βέλη καὶ βαρεῖς ὑσσούς (pila muralia) 2) fundae libriles σφενδόναι ἐκσφενδονίζουσαι λιθραῖους λίθους ἢ καὶ ἄλλους μικροτέρους· 3) catapultae καταπέλται, ἐκτοξεύοντες βέλη καὶ μεγάλους λίθους· καὶ 4) ballistae πετροβόλοι.

β') πολιορκητικαί, ἦτοι 1) plutei προπετάσματα, γεροχελῶναι· 2) turris ambulatoria κινητὸς πύργος· 3) vinea ἄμπελος· 4) testudo χελώνη· 5) aries κριός· 6) fistuca ἢ festuca ὄργανον, εἶδος κοκάνου, πρὸς ἔμμηξιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μεγάλων δοκῶν.

Υγειονομικὴ ὑπηρεσία. Σπουδαία ἐλαμβάνετο ἐν τῷ στρατῷ μέρος 24 περὶ τῆς υγείας τῶν στρατιωτῶν. Ὁ Καίσαρ λ. χ. μετεκίνει ἐνίοτε τὸ στρατόπεδον μεταστρατοπεδεύων ἀλλαγῶν, ἵνα οὕτω ἀποφύγη τὸ νοσηρὸν τοῦ κλίματος. Ἐν τούτοις, ἐκτός τῶν τραυματιῶν, ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ ἀσθενεῖς (87,4). Ἐν γένει οἱ πλείστοι τούτων ἀπέθνησκον (87,3) ἔνεκα τῆς εἰς νηπιώδη κατάστασιν εὐρισκομένης τότε ἱατρικῆς τέχνης. Οἱ τραυματῖαι στρατιῶται μεθ' ἐκάστην μάχην μετεφέροντο εἰς τὸ στρατόπεδον ἢ εἰς φιλίαν γειτονικὴν πόλιν ἐφ' ἁμάξων ἢ ἐπὶ ζώων, οἱ δὲ τραυματῖαι ἀξιωματικοὶ καὶ ἐπὶ φορεῖων, ἵνα τύχωσιν ἱατρικῆς περιθάλψεως.

Σημαῖαι (signa militaria 95, 4. 99, 4). Στρατιωτικὴ σημαία τοῦ λεγεῶ- 25 νος ἦτο, ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μαρίου, ἀετὸς ἐξ ἀργύρου (aquila 99, 4) ἐπικαθήμενος μετὰ ἀνοικτῶν πτερυγῶν ἐπὶ κορυφῆς κονταρίου. Ὁ σημαιοφόρος τοῦ λεγεῶνος ἐλέγετο aquilifer.

Ἡ ἀρχικὴ σημαία τοῦ manipulus (ιδ. ἀρ. 5 καὶ 13), ἣτις ἐλέγετο ἀπλῶς signum, ἀποτελεῖτο ἐκ κονταρίου ἀπολήγοντος εἰς χεῖρα ἀνοικτὴν, ὑφ' ἣν 26 κατὰ σειρὰν ὑπῆρχεν ἀνάλογος πρὸς τὰς ὑπηρεσίας ἐνὸς ἐκάστου manipulus ἀριθμὸς δίσκων μεταλλίνων (phalerae), ἴσως ἀγγυρῶν, καὶ δακτυλίων ἐν εἶδει παρασήμων. Ἡ σημαία τοῦ πρώτου manipulus ἐχρησίσμευε καὶ ὡς σημαία τῆς κοόρτης. Ὁ σημαιοφόρος τοῦ manipulus ἐκαλεῖτο signifer.

Σημείωσις. Κατὰ τὰς πορείας τὸ signum manipuli προηγεῖτο, ἀλλὰ κατὰ τὴν μάχην ἠκολούθει, ἦτοι εὐρίσκειτο ὀπισθεν τῶν principes (ιδ. ἀρ. 5). Οἱ στρατιῶται ἄρα, οἱ μαχόμενοι πρὸ τῆς σημαίας ταύτης, δηλ. οἱ hastati καὶ οἱ principes ἐκαλοῦντο antesignani. Οὐχ ἦτιον ὅμως ἐπὶ Καίσαρος διὰ τοῦ δνόματος τούτου ἐδηλοῦτο σῶμα στρατοῦ ἐπιλεκτον καὶ ψιλὸν (expediti), μαχόμενον πρὸ τῆς πρώτης γραμμῆς τῆς παρατάξεως (83, 3), δυνάμενον δὲ νὰ χρησιμεύῃ καὶ ὡς στήριγμα τοῦ ἱππικοῦ.

Ἡ φράσις infestis signis impetum facere (93, 6· πρβλ. καὶ infestis 27 pilis 93, 1) δηλοῖ ἐφορμῶν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ σημαῶν ἐστραμμένον πρὸς αὐτόν, ἐπομένως σημαίνει προσβάλλειν ἐκ τοῦ ἐναντίου, κατὰ μέτωπον.

Σημαία κυρίως τοῦ ἱππικοῦ ἦτο τὸ vexillum (89, 5. 93, 5). Αὕτη συνί- 28

στατο ἐκ τετραγώνου τεμαχίου ὀθόνης ἐρυθρᾶς ἢ πορφυρᾶς ἢ καὶ λευκῆς, κροσσωτῆς πρὸς τὰ κάτω, ἣτις ἀνηρτάτο ἐκ τῆς κορυφῆς κονταρίου διὰ διαξύλου (κοινῶς *μπρίντα*). Διὰ τῆς σημαίας ταύτης ἐδίδετο καὶ τὸ σημεῖον τῆς μάχης εἰς μεμονωμένα τμήματα στρατοῦ (89, 5. 93, 5).

- 29 Σήματα (signa). Ταῦτα ἐδίδοντο ὑπὸ τοῦ κεραταύλου (cornicen) ἢ τοῦ σάλπιγγου (bucinator) διὰ κέρατος (cornu 92, 5) μετ' ἄγρου ἑπιστομίου ἢ διὰ σάλπιγγος (tuba 85, 4. 91, 2. 92, 5. 93, 1), ὡσάκις ἔπρεπε νὰ δοθῆ σημεῖον πρὸς συνάθροισιν, πορείαν (profectio 85, 4), προσβολὴν (ιδεὲς σημ. κατωτ.) ἢ ὀπισθοχώρησιν (receptui canere). Ἐπίσης εἰς τμήματα μικρὰ τὸ πρὸς μάχην σημεῖον ἐδίδετο καὶ διὰ τοῦ vexillum (89, 5), ὅπερ ἐκαλεῖτο καὶ ἁπλῶς signum (95, 5· ιδεὲς καὶ ἀρ. 28 καὶ 55).

Σημεῖωσις. Ἡ φράσις *exposcere signum proelii ἢ proelii committendi ἢ ἁπλῶς exposcere* (90, 3) δηλοῖ ἄπαιτῶ νὰ σημήνῃ τὸ πολεμικόν, ἢ δὲ φράσις *signum dare* (91, 2. 93, 1) ἢ *signa* (=tubae ἢ tubae et cornua) *concinunt* δηλοῖ σημαίνειν τὸ πολεμικόν, δίδω τὸ σημεῖον τῆς ἐπιθέσεως (92, 5).

- 30 Ἰδιαίτερον σῆμα· ἦτο τὸ classicum (82, 1), ὅπερ ἐσημαίνετο διὰ τῆς tuba ὑπὸ τοῦ bucinator, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ στρατηγοῦ, πρὸς συνάθροισιν τοῦ στρατοῦ (82, 1), πρὸς ἀνακοίνωσιν διαταγῆς ἐπιθέσεως ἢ ὀπισθοχωρήσεως ἢ ἵνα ὁ στρατηγὸς ἀγορεύσῃ πρὸς ἐνθάρρυνσιν, κυρίως ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ βήματος (suggestus), ἐνώπιον τῶν στρατιωτῶν. Ἐὰν ἐν τῷ στρατῷ διὰ τινα λόγον παρίστατο καὶ ἕτερος στρατηγός, πᾶσα διαταγὴ ἐδίδετο δις διὰ τοῦ αὐτοῦ σαλπίσματος (πρβλ. 82, 1: *honorem partitur*).
- 31 Παράταξις (acies 89, 2. 3. 4. 93, 5. 94, 1. 3. 93, 8). Τοῦ λεγεῶνος συγκαίμενον ἐκ 10 κοόρτεων ἢ παράταξις ἐγένετο ἐν ἀβακοειδεῖ διατάξει ἢ εἰς δύο γραμμὰς ἀνά πέντε κοόρτεϊς (acies duplex) ἢ συνηθέστερον εἰς τρεῖς (acies triplex 89, 92, 1).
- 32 Ἐν τῇ τριπλῇ παρατάξει ἡ πρώτη γραμμὴ ἀπετελεῖτο ἐκ 4 κοόρτεων, ἡ δὲ δευτέρα (acies secunda) καὶ ἡ τρίτη (acies tertia 89, 4. 94, 1) ἐκ τριῶν ἑκασθῆ κοόρτεων.
- 33 Μεταξὺ τῶν ἐχθρικών γραμμῶν κατελείποντο διαστήματα (intervalla relinquere), ὧν ἡ ἀπόστασις ἐκυμαίνετο ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἐδαφικῶν συνθηκῶν, πάντως ὁμως ἡ ἀπόστασις δὲν ἦτο μικροτέρα τῶν 100 passus (=150 περίπου μέτρων).
- 34 Τὸ ἵπικόν παρετάσσετο κατὰ κανόνα ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ πτέρυγι (ala) τῆς ὅλης παρατάξεως καὶ τοῦτο, ἵνα ἀνσπυσομένον ὑπερφαλαγγίξῃ τὰ κέρατα τῶν πολεμίων (89, 4. 93, 3. 4. 6), ἐκτὸς ἐὰν ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους ἀπήτει τὴν παρουσίαν ὀλοκλήρου τοῦ ἵπικου ἐν τῷ ἑτέρῳ κέρατι (88, 6).
Acies γενικῶς ἐλέγετο καὶ ὁ παρατεταγμένος στρατὸς (84, 2. 85, 1. 3. 92, 1 κλπ. ιδ. Λεξιλόγιον), καθὼς καὶ ἡ μάχη (93, 8. 94, 5. 95, 4).
- 35 Τὸ παρατάσσειν τὸν στρατὸν πρὸς μάχην ἐλέγετο *aciem instruere* (84, 2. 88, 1. 97, 3) ἢ *legiones (cohortes, aciem) constituere* (89, 2).
- 36 Ἐν μεγίστῃ ἀνάγκῃ ἐσημαίετο καὶ τετάρτη γραμμὴ (quarta acies 89, 4.

93, 5) δι' ἀποσπάσεως ἀνδρῶν ἐκ τῆς παρατάξεως τοῦ κυρίου σώματος (de-
trahere 89, 4).

Ἡ τειάριτη γραμμὴ ἐχρησίμευεν ὡς ὑποστήριγμα μικροτέρου ἀριθμητικῶς 37
ἵπλικου (84, 3: numero multis partibus esse inferiorem) καὶ ἠμπόδιζε τὴν
ὑπερφαλάγγισιν τοῦ κέρατος (89, 4: cornu a multitudine equitum circum-
veniri) ἢ τῆς παρατάξεως (93, 4: aciem circumire).

Ἡ θέσις, ἐνθα ἐτάσσετο ἕκαστος στρατιωτῆς ἢ ἐκάστη ναῦς, ἐλέγετο ordo 38
(92, 2. 93, 2. 101, 2) ὅθεν ἢ φράσις incertis ordinibus ἢ nullis ordinibus
certis δηλοῖ εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τὴν μὴ ὀρισμένην (καλὴν) τάξιν,
τὴν ἀταξίαν (101, 2).

Τὰ ἄκρα τῆς ὄλης τοῦ στρατοῦ ἢ τοῦ ναυτικοῦ παρατάξεως ἢ καὶ σώμα- 39
τος στρατοῦ ἐκαλοῦντο κέρατα (cornua 104, 4), ἀριστερὸν κέρας (sinistrum
cornu 88, 2. 89, 1. 3. 93, 3. 8) καὶ δεξιὸν κέρας (dextrum cornu 89, 1. 3. 4).
Τὸ δὲ κέντρον ἐλέγετο media acies (89, 3).

*Ἄλλου εἶδους σχηματισμοὶ ἦσαν 1) cuneus (σφηνοειδῆς σχηματισμὸς 40
παρατάξεως) 2) testudo (χελώνη, σκέπη διὰ συμφραττομένων ἀσπίδων) 3)
orbis (κύκλος στρατιωτῶν ἐχόντων μέτωπον πρὸς τὰ ἔξω, γινόμενος ἐν ἐσχάτῃ
ἀνάγκῃ πρὸς ἀποφυγὴν κυκλώσεως).

Τάξις πορείας (agmen legionum, ordo agminis). Ὁ ἐν πορείᾳ στρατός 41
ἐκαλεῖτο agmen (περβλ. καὶ 85, 4). Τούτου προηγούμενοι μεμονωμένοι κατάσκοποι
(speculatores) ἢ ἐφοδεῖαι συνθηθέστερον ἔφιπποι (exploratores ἢ antecurso-
res ἀνιχνευταί, πρόδρομοι). Ὁ στρατός ἐπορευέτο διηρημένος εἰς 3 τμήματα: 1)
agmen primum ἢ priores (προφυλακὴ) κυρίως ἐξ ἱππέων καὶ ὑποστηρίγματος
ἐπικούρων πεζῶν 2) agmen ἢ exercitus ἢ agmen legionum (κύριον σῶμα)
3) agmen extremum ἢ novissimum ἢ ἀπλῶς novissimi (ὀπισθοφυλακὴ,
ὀπισθοφύλακες).

Τὸ κύριον σῶμα ἐβάδιζε κατὰ τρεῖς τρόπους· α') κατὰ φάλαγγα, ἐκάστου
λεγεῶνος ἔχοντος ὀπισθεν αὐτοῦ τὰς ἀποσκευὰς (longissimo agmine). β')
κατὰ φάλαγγα, ἀλλὰ τῶν ἀποσκευῶν εὐρισκομένων ἐν τέλει τοῦ ὅλου σώματος
καὶ γ') ἢ κατὰ τριπλᾶς φάλαγγας (acie triplici instructa ἢ instituta) ἢ ἐν
τετραγώνῳ (agmine quadrato) περιζελιόντι τὰς βαρεῖας ἀποσκευὰς. Τὸ ἵπι-
κὸν κατὰ κανόνα προεπορευέτο τοῦ πεζικοῦ.

Σημείωσις. Ὅσακις παρίστατο ἀνάγκη ταχίως πορείας, αἱ ἀποσκευαὶ
κατελείποντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἢ ἐν φιλικῇ πόλει.

Ἡ κανονικὴ πορεία τῶν στρατιωτῶν (iustum iter ἢ ἀπλῶς iter) ἦτο ἐξά- 42
ωρος, διανομῆς οὕτω ἀποστάσεως 20—25 γλμ. Ἐν ἐκτάκτῳ πορείᾳ (magnum
iter) διηγύοντο ἐπὶ 8—9 ὥρας 30 περίπου γλμ., ἀλλὰ καὶ πλείονα (maxi-
mum iter, περ. 45 γλμ. Ὁ Καῖσαρ ἐν ἀνάγκῃ διήνυε καὶ πολὺ περισσότερα).
Εἰς τὰς πορείας ταύτας ὑπῆγοντο καὶ αἱ μικρότεραί πως (minora itinera
102, 1). Πορεία ἐγίνετο ἐν ἀνάγκῃ καὶ κατὰ τὴν νύκτα (nocturnum iter 96, 4).

Τὸ ῥῶμ. μίλιον (mille passus [πληθ. ἀριθ.] ἢ ἀπλῶς mille) συνέκειτο 43
ἐκ 1000 βημάτων. Ἡμερικὴ ἀπόκρισις βημάτων ἐκ τοῦ ῥωμαϊκοῦ μίλιου = 0,2963 μ.

και ισοδυναμει περίπου προς 1½ χλμ., ήτοι ακριβέστερον προς 1,481 μ. 50). Έπομένως milia passuum VI=περίπου 9 χλμ. (97,3).

- 44 Στρατόπεδον (castra 82, 1. 88. 1. 96, 1. 97, 1. 3. 98, 3). Το χειμερινόν στρατόπεδον κατασκευαζόμενον πλησίον πόλεων προς διαρκή στρατοπέδευσιν του στρατού κατά τον χειμώνα έκαλείτο χειμάδια (hiberna) και άήται έργα όχυρώσεως σοβαρά προς συνεχή διαμονήν (opus hibernorum). Το διαχειμάζειν έλέγετο hibernare ή hiemare και το οδηγείν τον στρατόν εις τα χειμάδια έδηλούτο διά του exercitum ή milites in hiberna deducere (ή in hibernis collocare), τὸ δὲ αντίθετον διά του legiones ex hibernis educere (ή evocare).

Ό ρώμ. στρατός, όσάκις κατελαμβάνετο υπό της νυκτός, όφειλε μετά την πορείαν να στρατοπεδεύη (castra facere ή ponere). Ό τόπος (ώς και αυτή ή ήμερησία πορεία) έσημαίνετο διά της λ. castra. Διά να χαραχθῆ και έτοιμασθῆ στρατόπεδον έπρεπε πρώτον να εκλεγῆ ό τόπος (castris idoneum locum deligere), όστις, διά να θεωρηθῆ κατάλληλος (locus idoneus ή oportunus), έπρεπε να είναι επί ύψώματος (in colle 85, 1) κυρίως μὲν διά λόγους στρατηγικούς αλλά και διά την ευκολοτέραν αποχέτευσιν των ύδάτων, προσέτι δὲ και προς έπίτευξιν μεγαλυτέρας φθοράς των έφορμώντων στρατιωτών. Το σχῆμα* του στρατοπέδου ήτο σχεδόν τετράγωνον (c. quadrata π.χ. 658×655 μ.) ή και όρθογωνιον (oblonga π.χ. 630×560 ή 680×290), αναλόγως και της φύσεως του εδάφους και του αριθμού των στρατιωτών, μετά γωνιων έστρογγυλευμένων και τεσσάρων κατ' ελάχιστον ούρων πυλών (portae) ανά μίαν έφ' εκάστης πλευράς (85, 5. 94, 5).

- 45 Η προς τον έχθρον έστραμμένη πύλη (πλάτους περίπου 12 μ.), δι' ης κυρίως, αλλά και διά της έτέρας των πλαγιών πυλών (85, 4 : in portis), έξήχθεο ό στρατός προς έφοδον, έκαλείτο porta praetoria (94, 5), ή δ' επί της παραλλήλου πλευράς, ήτοι ή ακριβώς άπέναντι πύλη, έκαλείτο porta decumana (94,5) και έχρησίμευε κυρίως προς είσοδον, έχουσα πλάτος περίπου 9,50 μ. (ιδ. 96, 3).

- 46 Το στρατηγείον ή και ή σκηνή του στρατηγού έκαλείτο praetorium (82, 1. 94, 7) εκ του παλαιού ονόματος του πραιτωρος. Τουτο έκαιτο σχεδόν εν τῷ κέντρῳ του στρατοπέδου παρὰ τὸ βῆμα (suggestus), όπόθεν ό στρατηγός εν ανάγκη ήγόρευε προς τους στρατιώτας (82, 1).

- 47 Έάν εν τῷ στρατοπέδῳ συνυπῆρχον δύο ισότιμοι στρατηγοί, έστήνετο και δευτέρα στρατηγική σκηνή (alterum praetorium tendi 82, 1. ιδὲ και άρ. 30).

- 48 Των εν τῷ στρατοπέδῳ σκηνῶν (tabernacula 85, 4. 96, 1) αι μὲν θεωρηται ήσαν εκ δέρματος χωρητικότητος περίπου 11 άνδρων, αι δὲ χειμεριναι

* Έπίστωι διά λόγους στρατηγικούς, μοιολόγι επέτρεπε τὸ εδαφος, ήλάττωνον τας διαστάσεις του στρατοπέδου (castra contrahere), διαρ έργον ήγετο εις πέρας συνήθως εντός 3-4 ώρων, αναλόγως των απασχολουμένων προς τούτο άνδρων, εις ους καιμετροείτο ή ανάλογος έργασία (opere dimenso) όχυρώσεων και όδοποιήσεων.

(casae) ἦσαν συνήθως ξύλινα καὶ ἠδύναντο νὰ περιλάβωσι περισσοτέρους ἄνδρας.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος κατασκευάζον ἐνίοτε οἱ 49 ἀξιωματικοὶ σκιαδάς ἐκ κλάδων, εἶδος *κροββατίας* (*trichilae* 96, 1).

Αἱ μεταστρατοπεδεύσεις (*castra promovere* ἢ *movere* 85, 2) ἔπρεπε νὰ 50 γίνονται ἐν ἀπολύτῳ σιγῇ καὶ τάξει. Τὸ προχωρεῖν μετὰ τοῦ στρατοῦ πρὸς τὰ πρόσω τοῦ στρατοπέδου ἐλέγτο *a castris progredi* (84, 2).

Ὅχρωματικά ἔργα (*munitiones, opus*, 97, 2). Ταῦτα, κατασκευαζόμενα 51 κυρίως ἐν αὐτῷ τῷ στρατοπέδῳ ἀλλὰ καὶ ἀλλαγῶν (88, 5. 94. 4. 97, 2), συνίσταντο 1) ἐκ χαρακωμάτων μετὰ σχολόπων ἢ ἀνευ σχολόπων, τὰ ὁποῖα περιέβαλλον αὐτὸ (*vallum* 95, 1. 5. 96, 3 πρβλ. *circumvallare*) 2) ἐκ τάφρων (*fossae*, πλάτους κατ' ἀνώτατον ὄρον 5 μέτρ. καὶ βάθους 2,70 μέτρ.) 3) ἐκ σωρῶν χόματος ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ὑλῶν (*agger*) 4) ἐξ ἐπάξεων (*lorica*) καὶ 5) ἐκ φρουρίων (*castella*).

Τὰ φρούρια ἠδύναντο νὰ κατασκευασθῶσι καὶ ἐπὶ δεσποζόντων πλησιο- 52 χῶρων στρατηγικῶν σημείων (*propinqua castella* 88, 4. 99, 4).

Τόποι ὄχρωί, καταλαμβάνομενοι καὶ φυλαττόμενοι ὑπὸ στρατιωτικῶν 53 ἀποσπασμάτων, ἐλέγοντο *praesidia* (83, 3).

Φρουραί. Πρὸ ἐκάστης τῶν πυλῶν τοῦ στρατοπέδου ὑπῆρχεν ἀνάλογον 54 πρὸς τὰς περιστάσεις ἀπόσπασμα ἐκ πεζῶν ἢ καὶ ἐφίππων πρὸς φύλαξιν αὐτῶν. Ἡ θέσις αὐτή, ὡς καὶ οἱ φυλάττοντες, ἐκαλεῖτο *statio* (94, 5). Οἱ εἰς διάφορα δὲ μέρη εὐαρίθμοι (3-4 ἄνδρες) σκοποὶ σώματος πεζικοῦ ἢ ναυτικοῦ ἐλέγοντο *custodes* ἢ *custodiae* (101, 2).

Ἐφοδοί. Ἐὰν πρὸ τῆς μάχης ὁ στρατὸς εὐρίσκετο ἐν τῷ στρατοπέδῳ, 55 συνέβαινον τὰ ἐξῆς κατὰ σειρὰν γεγονότα. Ὁ στρατηγὸς ἤρην ἐπὶ τῆς στρατηγικῆς σκηνῆς σημαίαν (*vexillum proponere*, ἰδὲ καὶ ἀρ. 28), ἵνα οἱ ἐντὸς 56 τοῦ στρατοπέδου εὐρισκόμενοι στρατιῶται δράμωσιν εἰς τὰ ὄπλα (*ad arma concurrere*), εἶτα ἔδιδε διὰ τῆς σάλπιγγος τὸ σημεῖον πρὸς παράταξιν (*signum dare* ἢ *signum tuba dare* 85, 4. 91, 2. 92, 5. 93, 1) ἢ πρὸς ἀνάκλησιν τῶν τυχόν ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου ἀπασχολουμένων εἰς ἔργα ὀχρωματικῆς, μετὰ ταῦτα δὲ ἐξῆγε τὸν στρατὸν (*exercitum* ἢ *copias ex castris* ἢ ἁπλῶς 57 *castris educere* 84, 2. 85, 5) καὶ παρέτασεν αὐτὸν (*aciem instruere* 84, 2. 85, 1. 88, 1. 97, 3) τέλος δὲ ἔδιδε τὸ πρὸς μάχην σημεῖον διὰ τῆς σάλπιγγος (*dare signum* ἢ *dare signum proelii* ἢ *dare signum proelii committendi* 85, 4. 91, 2. 93, 1) ἢ καὶ διὰ τοῦ *vexillum*, ὅπερ ἀνεπιτανύετο, ὡς ἐλέχθη, ἄνωθεν τῆς στρατηγικῆς σκηνῆς.

Πρὸ τῆς μάχης, εἴτε ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου εἴτε καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, ἢ καὶ 58 κατ' αὐτὴν τὴν μάχην ὁ στρατηγὸς ἀνεπτέρωνε τὸ φρόνημα τῶν ἀνδρῶν διὰ προτρεπτικῶν λόγων (*praesidia confirmare* 94, 6. *milites* ἢ *exercitum cohortari* 85, 4. 90, 1. 94, 3. 97, 4). Ἐπικολούθει τροχάδην καὶ ἀλληλοδιαδόχως (89, 4. 59 94, 1) ἐφοδοὶ (*procurrere* 93, 1. 6. *excursus* 92, 2. *concurrere* 93, 1) καὶ ἅμα τῇ προσεγγίσει πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐν μέσῳ ἰαχῶν (*clamor* 92, 5) ἐξεσφενδονίζοντο οἱ ὄσσοί, τὰ φρόνημα (*scila* ἢ *tela immittere* 92, 3. 93, 1. 2) καὶ τέλος κα-

τέφρυγον εἰς τὰ ἀγχέμαχα ὄπλα (gladium educere ἢ stringere ἢ destringere 93, 1. ad gladius redire 93, 2. gladiis ἢ gladio comminus rem gerere).

- 60 Διὰ τῶν σαλπύγγων ἐσημαίνεται ἡ προέλασις (progressus), ὁμοῦ δὲ μετὰ τῶν σαλπύγγων, ὅτε τὰ ἀντιμέτωπα στρατεύματα ἦσαν πολὺ πλησίον, συνήζουσαν καὶ τὰ κέρατα. Ἰδ. ἀρ. 29.
- 61 Ἡ γενικὴ ἐφοδος ὡς καὶ αἱ ἐπὶ μέρους μικρότεραι τοιαῦται (excursus 92, 2) ἐκαλοῦντο impetus (92, 2. 95, 3. 6).
- 62 Κατὰ τὸν χρόνον τῆς γενικῆς ἐφόδου κατελείποντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ (84, 4) ἢ ἐν ἄλλοις ὀχυροῖς τόποις (castella 88, 4. 99, 4) φρουραὶ (praesidium 94, 5. 95, 3. 99, 4).
- 63 **Πολεμικὰ συμβούλια.** Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον (consilium 82, 5. 83, 3. 86, 1. 87, 7) συνεκροτεῖτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχηγοῦ, εἰς ὃ ἐλάμβανον μέρος οἱ legati, tribuni militum, centuriones primi ordinis, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ centuriones ἐν ἐξαιρετικαῖς περιπτώσεσι. Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον παρόντος τοῦ Καίσαρος ἐλαχίστην εἶχε πολεμικὴν σημασίαν καὶ συνεκαλεῖτο ὑπ' αὐτοῦ μόνον πρὸς ἐπιβολὴν ἐπιπλήξεως, πρὸς ἐμφύχουσαν ἢ πρὸς ἀνάπτυξιν στρατηγικοῦ σχεδίου (πρβλ. 86, 1 ἐνθα πρόκειται περὶ τοῦ Πομπηίου).
- 64 **Στόλος (classis).** Οὗτος περιελάμβανε πολεμικὰς ναῦς, αἵτινες διὰ τὸ μῆκος αὐτῶν (πρβλ. σχέσιν μήκους πρὸς πλάτος 1:7 ἢ 1:8) ἐκαλοῦντο naves longae μακρὰι νῆες κατὰ τὸν τύπον τῆς ἑλληνικῆς τριήρους. Αἱ νῆες αὗται ἀναλόγως πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν σειρῶν τῶν κωπῶν (remi) ἦσαν: 1) biremes διήρεις ἢ δίκροτοι, ἐν αἷς καταλέγονται καὶ αἱ Λιβυρνίδες νῆες (Liburnae), ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ actuariae naves (101, 6. 102, 5), οὗσαι κατὰ τὸ μῆκος μετὰ τῶν naves longae καὶ naves onerariae. Αἱ naves actuariae εἶχον μὲν σειρὰν κωπῶν, μεγάλην ταχύτητα καὶ ἦσαν ἀκάλυπτοι (apertae) 2) triremes, τριήρεις (101, 6) 3) quadriemes τετρήρεις καὶ 4) quinqueremes πενήρεις (100, 2. 101, 6).
- 65 Κατὰ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς διεκρίνοντο αἱ νῆες 1) εἰς apertae (αἵτινες ἦσαν ἐσκεπασμένα διὰ καταστροφῆς μόνον κατὰ τὸ ἐμπρόσθιον καὶ ὀπίσθιον μέρος πρὸς τοποθέτησιν οὐχὶ μόνον τῶν κωπῶν ἀλλὰ καὶ ὅπως οἱ classarii (ιδ. ἀρ. 67) ἴστανται ἐπ' αὐτοῦ καὶ 2) εἰς tectae ἢ constrictae (αἵτινες ἦσαν κατάφρακτοι, ἤτοι εἶχον κατάστρωμα πρὸς προφύλαξιν τῶν ἑρετῶν 100, 2). Ἐπίσης ὑπῆρχον ἐν τῷ στόλῳ φορητῆδες νῆες ἢ μεταγωγικαὶ ἄνευ κωπῶν, δυνάμεναι νὰ περιλάβωσι 30 περ. ἵππους καὶ 100-180 ἄνδρας (naves onerariae 100, 3. 101, 2. 4., πρβλ. καὶ naves frumentariae 96, 4.), αἵτινες ἐναυπηγοῦντο πλατύτεραι καὶ βραχύτεραι (1:3 ἢ 1:4. Ἰδὲ ἀρ. 64). Αἱ πρόσκοποι νῆες ὀνομάζοντο speculatoria navigia, τὰ δὲ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν νεῶν ἀκάτια ἐκαλοῦντο scaphae (101, 6. Ἰδὲ καὶ 100, 2) καὶ naviculae parvulae (λεμβίσκοι 104, 3). Οἱ κωπηλάται ἦσαν δούλοι καὶ οἱ ναῦται ἀνήκον εἰς τὸν ἐπικουρικὸν στρατὸν (socii navales).
- 67 **Πλήρωμα.** Τὸ πλήρωμα τῆς νεῆς ἀποτελοῦν οἱ καλούμενοι ναυτικοὶ στρατιῶται (classarii) τοῦ ὅπου ἀπὸ τὸν ὄνομα τοῦ Ἑκκλῆσιολογικοῦ Πολιτικῆς πρβλ. τοὺς «ἐπι-

βάτας» τῶν ἀρχαίων), ἐκλεγόμενοι ἐκ τῶν milites legionarii, οἱ οἰακισταὶ ἢ προφρεῖς (gubernatores), οἱ ναῦται (nautae, *μοῦτσοι*) καὶ οἱ ἐρέται (remiges). *Ἄπαν τὸ πλήρωμα ἦτο ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ magister navis.

Διοικήσις. Οἱ διοικηταὶ τῶν νεῶν τοῦ στόλου ἦσαν ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρ- 68
χηγίαν τοῦ ναυάρχου (qui classi praeerat 101, 1), ὅστις ἔπρεπε νὰ ἔχη βαθμὸν legatus. Διοικητὴς νεῶς ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ ὁ centurio, ὁ tribunus militum, ὁ legatus, quaestor καὶ ὁ praefectus, ἐὰν ὁ τελευταῖος οὗτος ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς ἐπικουρικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα μετεφέροντο χάριν στρατιωτικῆς ἐπιχειρήσεως.

Τὸ ἐξοπλίζειν ναῦν δι' ὄλων τῶν σκευῶν (armamenta τ.ἔ. rostrum, co- 69
pulae, falces, ancora, funus, antemnae, vela κ.τ.τ.) ἐλέγετο naves instruere (100, 2) ἢ armare, τὸ δὲ ἀγκυροβολεῖν ancoram iacere (περὶ τοῦ in ancoris ἢ ad ancoram ἢ ad ancoras consistere 102, 4 18. Λεξιλ.). Τὸ ἀπαίρειν ἐδηλοῦτο διὰ τῆς φράσεως ancoras tollere ἢ naves solvere (101, 6. 102, 7), τὸ δὲ ἐπιβαίνειν τῶν νεῶν διὰ τοῦ naves conscendere (96, 4. 104, 3). Ἐπίσης τὸ ἀνελκύειν τὰς ναῦς εἰς τὴν ξηρὰν ἐλέγετο naves subducere ἢ naves in aridum subducere.

Σπουδαιότατον ἔργον κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἦτο α') ἡ συντριβὴ (*ἔξαφρά- 70*
λωμα) τῶν κωπῶν τῆς ἐχθρικῆς νεῶς (remos transcurrentem detergere) β') ἢ δι' ἐλιγμῶν ἀποφυγὴ τῶν συγκρούσεων (eludere=eludendo vitare impetus) καὶ γ') ἡ καταβύθισις νεῶς (naves deprimere 101, 6).

Πολιτικαὶ τάξεις. Οἱ ῥωμαῖοι πολῖται διεκρίνοντο εἰς τρεῖς τάξεις, τὴν 71
συγκλητικὴν (ordo senatorius 97, 5), τὴν ἰπάδα (ordo equester (καὶ τὴν τῶν λοιπῶν, ἥτις τάξις (καταχρηστικῶς πολλὰκις) καλεῖται plebs.

*Ὁ διατελέσας ὕπατος ἐλέγετο consularis (82, 3. 102, 7), ὁ δὲ διατελέ- 72
σας στρατηγὸς ἐκαλεῖτο praetorius (82, 3).

*Ἐκλογαὶ (comitia 82, 5). Κατὰ ταύτας ἐλάμβανε μέρος σύμμας ὁ ῥωμα- 73
ϊκὸς λαὸς ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ *Ἀρεως (in campo Martio).

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ὑποβάλωσιν ὑποψηφιότητα (pretitio), ἀνεκινδύνου ἀκυρώσεως τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, ἔπρεπε νὰ αἰτήσωσι τοῦτο αὐτοπροσώπως παρὰ τοῦ διοικήσαντος τὸς ἀρχαιρεσίας ἀρχοντας 17 ἡμέρας πρὸ τῶν ἐκλογῶν, ὅστις κατέγραφε τὰ ὀνόματα τῶν υποψηφίων ἐν τινὶ καταλόγῳ καὶ μόνον τὰς εἰς τοῦτους διδομένας ψήφους ἐθεώρει ἐγκύρους (rationem eorum comitiis habere 82, 5) καὶ τούτων μόνον τὸ ἀποτέλεσμα διὰ τοῦ κήρυκος ἀνεφέρετο.

*Ἡ ἐγκυρὸς ἐκλογικὴ δῆλωσις καθίστατο ἀδύνατος, ἐὰν ὁ υποψήφιος ἀπε- 74
δήμει χάριν δημοσίας τινὸς ὑπηρεσίας (abesse 82, 5).

Δελτία. Προκειμένου περὶ λήψεως δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐλαμβάνοντο 75
τετράδια δελτία (tabellae πινάκια 83, 3). Ταῦτα ξύλινα ὄντα ἐκ ξύλου πύξου (*πι- ξάρι, τσιμαίρι*) ἔφερον ἐγκεχαραγμένα εἴτε τὰ γράμματα A. ἢ L. (absolvo==ἀθῶν, libero==ἀπολύω, ὅθεν τὰ δύο ταῦτα γράμματα ἐκαλοῦντο καὶ litterae salutare, σωτήρια γράμματα) εἴτε τὰ C. ἢ D. (condemno, damno==καταδικάζω ὅθεν τὸ C. ἢ τὸ D. littera tristis ἐλέγετο). *Ὁ μέλλον νὰ ψηφίσῃ, γυμνὸν ἔχων τὸν βραχίονα ἔπρεπε νὰ τοποθετῆσαι τὸ δάκτυλόν εἰς τὴν ἐπὶ

τούτω ὑδρίαν (sitella). Ἐπὶ ἀμφιβολίας ὁ ψηφίζων ἢ ἀπῆλειπεν ἀμφοτέρω τὰ γράμματα ἢ ἐχρησιμοποίησε τρίτον δελτίον, ἐφ' οὗ ἐφέροντο τὰ γράμματα Ν. Ι. (non liquet=δὲν εἶναι σαφές· ἤτοι ἀμφιβάλλω, δίδω λευκὴν ψήφον).

2. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ Πομπήσιος ἀφικόμενος εἰς Θεσσαλίαν ἐνοῦται μετὰ τοῦ Σκιπίωνος. 82

paucis post diebus] μετ' ὀλίγας ἡμέρας. **in Thessaliam]*** Ὁ Καῖσαρ 1

ἤδη τὴν 8 Αὐγούστου ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸν ποτ. Ἐνιπέα (νῦν *Τσιναρλίη*) πλησίον τῆς Φαρσάλου. **ut velint]** νὰ θελήσωσι (νὰ λάβωσι τὴν καλωσύνην). Ἐν τούτῳ καὶ τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ ὡς καὶ ἐν κεφ. 96 παριστᾷ ὁ Καῖσαρ τὴν ἄμετρον ἔπαρσιν τῶν ἀντιπάλων. **suis]** (ἐνν. *militibus*). **Scipionis milites]** ἐπιμερισμὸς εἰς τὸ *cunctum*. **victoria]** ὁ Καῖσαρ ἠττήθη παρὰ τὸ Δυροράχιον. **praedae]** ἀρ. 4.** **castra]** ἀρ. 44. **honorem—classicum]** ἀρ. 30. **praetorium]** ἀρ. 46 κ. 47. **castra]** ἀρ. 44. **honorem—classicum]** ἀρ. 30. **praetorium]** ἀρ. 46 κ. 47.

auctis - coniunctis] κυρίως πρῶτον *coniunctis* καὶ ἔπειτα *auctis*. 2

omnium] σύναψιν πρὸς τὸ *opinio*. **quicquid intercederet temporis]** ὁ παρεμπίπτων, ὁ παρεμβαλλόμενος χρόνος.

tardius-consideratius] ὑπον. β' ὄρος συγκρ. *necessario* ἢ *quam* 3

necesse esset—τοῦ ἀναγκαίου. **unius diei]** ὑπον. ὑποκείμεν. *id*, ὅπερ συγκεφαλαιοῖ τὴν προηγουμένην πρότασιν. **delectari]** ὁ Πομπήσιος διὰ τὴν ὑπεροψίαν ἀπεκαλεῖτο «*Ἀγαμέμνων καὶ βασιλεὺς βασιλέων*». **numero]**—*loco*—ἐν μοίρᾳ, ἐν θέσει. **dicerent]** ἔξαορτάται ἐκ τοῦ *adeo* *ut* ὥστε νὰ λέγωσι.

in annos] (ἐκ τῶν προτέρων καὶ) ἐπὶ ἔτη. **alii]** ἄλλοι (ἐκ τῶν λογομαχοῦντων). 4

in consilio] ἐν τῷ (ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτηθέντι) συμβουλίῳ ἀρ. 5

63. **oporteretne]** ἂν ἔπρεπε. **absentis]** (καίπερ) ἀπόντος. **rationem**

haberi] ἀρ. 73. **necessarii]** οἱ φίλοι. **praestarent]** ἔξαορτήσων ἐκ τοῦ

idem implorarent διὰ τοῦ ὑπον. *ut*. **recepisset]** τὸ πλήρες θὰ ἦτο

—(ei) *proficiscenti recepisset* (*in se*). **reliqui]** κατ' ἀντίθεσιν πρὸς

* Πάσας τὰς ἱστορικὰς καὶ γεωγραφικὰς λέξεις ἰδὲ εἰς Πίνακα ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν μετὰ τὰς Ἑρμηνευτικὰς Σημειώσεις.

** Τὰς παραπομπὰς πρὸς τὸ ἑξῆς ἰδὲ εἰς τὸν Πίνακα ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν.

tò necessarii. Σύνταξις: controversia .. fuit... cum... necessarii... implorarent (ut)... praestaret quod... (cum) reliqui... recusarent .. ne antecederet. **in labore-periculo**] = καίπερ ὁμοίων ὄντων τῶν μόχθων (κακουχιῶν)—τῶν κινδύνων. **unus omnes**] ἀντίθεσις = εἰς μόνος—πάντας.

83 Οἱ Πομπηϊανοὶ φιλονικοῦσι περὶ τῆς διανομῆς τῶν περιουσιῶν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Καίσαρος.

1 **iam**] (ἤδη), πρὸς τούτοις, ἐπὶ πλέον. **sacerdotio**] πρόκειται περὶ τοῦ pontificatus maximus. Ὁ Καῖσαρ διετέλει ἀπὸ τοῦ 63 π. Χ. ὁ μέγιστος τῶν ἱεροφαντῶν (pontifex maximus). **cotidianis contentionibus**] (ἀφαιρ. τῆς αἰτίας) = cum cotidie contenderent. **verborum**] περιορίσθησαν μόνον εἰς ἀντεγκλήσεις, ἄλλως θὰ ἔλεγε rerum ἀντι verborum.

2 **postulavit**] τοῦτο ἐγένετο, ἵνα παρεμποδισθῇ ἢ ἐκ δευτέρου ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ὑπάτου. **exercitus**] γεν. ἀντικειμενικὴ εἰς τὸ proditiōnis. **quod**] ἔνν. facinus (=proditiōnem). **diceret ..**] = dicebat ἢ quod, ut dicebat, gestum esset.

3 **consilio**] ἀρ. 63. **sibi**] ἑαυτῷ (τῷ Δομ.). Σύναιφον τῷ placere. **confecto**] μτχ. ἀπόλυτος χρόν. **ternas tabellas**] ἀρ. 75. **dari-ferrent**] ἀλλαγὴ συντάξεως = dari-ferre. **ad iudicandum**] ἀπολύτως = πρὸς ψήφισιν, πρὸς ἀπόφασιν. **iis qui...essent...interfuissent**] = εἰς τοὺς ὄντας καὶ λαβόντας μέρος. **sententiasque...ferrent**] καὶ (ἔπειτα, τοῦ πολέμου πλέον περατωθέντος) νά .. **Romae**] = ἐν Ῥώμῃ. **inter praesidia**] ἐν τοῖς ὀχυροῖς μέρεσι τοῖς κατεχομένοις ὑπὸ φρουρᾶς τοῦ Πομπηϊοῦ (ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Πομπ.). ἀρ. 53. **neque praestitissent**] = neque dedissent. Μετάφρ.: χωρὶς νά δώσωσιν ἐνεργὸν βοήθειαν.

4 **qui**] = (eorum) qui. **liberandos**] δηλοῖ τὸν σκοπόν. **pecunia**] ἐνταῦθα προτείνει ὁ Δομίτιος ἀντὶ τῆς λευκῆς, οὕτως εἰπεῖν, ψήφου τὸ χρηματικὸν πρῶστιμον.

5 **postremo**] = denique, τέλος. **de praemiis pecuniae**] = de praemiis rei pecuniariae περὶ χρηματικῶν ἀμοιβῶν. **de persequendis inimicitiiis**] (γερονδιακὴ ἐλξίς) = de persequendo inimicitias (ἀντὶ inimicos). Σύνταξις: nec cogitabat quibus... possent (ἠδύναντο), sed quem ad modum deberent (ἔφειλον) uti victoria (ἀφ.) **superare**] ἀπολύτως = vincere. **util**] ἀπὸ τοῦ ὀφελος, τοῦ ἀποδοτικῆς ὠφελείας.

Ὁ Καῖσαρ, πρὸς ἐξιχνίασιν τῶν προδέσεων τοῦ Πομπηίου, 84
 παρατάσσει πολλάκις τοὺς στρατιώτας εἰς τάξιν μάχης.

praeparata] ἐτέθη ἢ πρόθεσις prae ἀντὶ τῆς cum (com—) διὰ τὸ
 ἐπόμενον cum τοῦ confirmatis militibus (militibus κυρίως=animis
 militum). Τὸ ἀντίθετον τοῦ confirmare εἶναι τὸ debilitare. **satis**
longo]=tam longo. Εἶχε παρῆλθει περίπου μῆν. **satis perspectum**
habere] ἐντονώτερον τοῦ satis perspexisse. Τὸ satis ἐπιτείνει ἔτι
 μᾶλλον τὸ perspectum habere animum. Ἐπρεπε νὰ τεθῆ animos, διότι
 πρόκειται περὶ πολλῶν=τὰ πνεύματα, τὸ φρόνημα. **quo—videretur...]**
 =ut eo (δηλ. longo spatio) videretur sibi καθ' ὃ ἐνόμιζε... **temp-**
tandum] ἐνν. esse. **haberet]** πλαγία ἐρώτ. **ad]** ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ
 propositi καὶ voluntatis. Ἡ ad δηλοῖ τὸν σκοπόν.

eduxit] τὴν 6 Αὐγ. Ἰδ. ἀρ. 56. **instruxit]** ἀρ. 56. **primo]**=κατ' ἀρχάς. 2
 Ἀντιτίθεται πρὸς τὸ continentibus. **suis locis]**=oportunis locis εἰς
 μέρη προνομοῦχα. **pauloque a castris longius]** τὸ στρατόπεδον
 τοῦ Πομπηίου ἀπέιχε τοῦ στρατοπέδου τοῦ Καίσαρος 30 σταδίους, ἤτοι
 5½ χλμ. **continentibus. . diebus]** (sequentibus, continuis d) τ.ἔ.
 τὴν 7 καὶ 8 Αὐγ. **ut progredere]**=ita instruxit ut progredere-
 tur ἀρ. 50. **collibus]** (δοτ.). **Pompeianis]** δηλ. ἐννοοῦνται οἱ λόφοι,
 τοὺς ὁποίους ὁ Πομπ. ὀχυρώσας εἶχε καταλάβει. **aciem]** ἀρ. 34.

quae res]=quod ὅπερ. **confirmatiorem]** διότι ἐνόμιζεν ὁ στρατός 3
 τοῦ Καίσαρος ὅτι οἱ Πομπηϊανοὶ δὲν ἐτόλμων νὰ πολεμήσωσι. **superius]**
 =pristinum. **ut]** σύναψον πρὸς τὸ iuberet. **multis partibus]** multo=
 πολλῶ, κατὰ πολὺ ἰδ. ἀρ. 37. **esset]** ὑποκ. τὸ equitatus, ὅπερ ὑπονοεῖ-
 ται ἐκ τοῦ προηγούμενου equitibus. Ἡ ὑποτακτικὴ δηλοῖ τὸ ὑποκειμενι-
 κὸν αἴτιον. **expeditos]** ἀρ. 11. **antesignanis]** ἰδὲ σημ. ἀρ. 26. **in]** ὡς
 πρὸς. **mutatis]** ἀρ. 21. **proeliari]**=pugnare ἀρ. 21. **consuetudine]**
 ἀφαιρετ. τοῦ αἰτίου. **quoque eius generis]** ἀντὶ eius quoque generis.
his rebus]=quibus...rebus διὰ τούτων δέ, οὕτω δέ. **mille]** οὐσ. χιλιάς 4
etiam] καί. **neque... terrerentur]** καὶ νὰ μή.. (=χῶρις νά...)
namque]=παραδείγματος χάριν. **per eos dies]** κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς. 5

Ὁ Καῖσαρ ἀπὸ σκοποῦ συχνάκις μεταστρατοπεδεύει. 85

in colle] ἐπὶ τινος λόφου τῶν διακλαδώσεων τοῦ ὄρους τοῦ νῦν καλου- 1
 μένου Καρτζᾶ-Ἀχμὲν ἰδ. ἀρ. 44. **instruebat]** ἀρ. 44. **iniquis locis]**

- (δοτ.)=εἰς τόπους χαμηλοτέρους (διαφόρου ὑψομέτρου) ἐπομένως ὑπὸ δυσμενεῖς διὰ τὸν Καίσαρα τοπικὰς συνθήκας· *ιδ.* ἀρ. 50. **se]** ἑαυτὸν.
- 2 **existimans]** τὴν παραμονὴν τῆς μάχης τῆς Φαρσάλου. **belli rationem]**=bellandi rationem τρόπον (σχέδιον) τοῦ μάχεσθαι (τῆς μάχης). **ut... moveret... esset]** ἐπεξήγησις τοῦ belli rationem. **moveret]** ἀρ. 50. **in itineribus]** ἐν διαρκεῖ πορείᾳ.
- 3 **haec spectans ut]**=eo consilio... ut. **movendis castris]** (γερονδ. ἔλξις)=movendo castra (πρὸβλ. 83,5)· *ιδ.* ἀρ. 50. **in itinere]** ἢ πρόθ. ἰν δηλοῖ τὸ αἴτιον.
- 4 **rebus]** μέτρων. **signo dato]** ἀρ. 55. **profectionis]** δηλ. πρὸς τὴν πόλιν Σκοτοῦσαν παρὰ τὸ χωρίον Σουπλι (μετονομασθὲν νῦν Ἄγ. Τριάδα). *Ἰδ.* ἀρ. 29. **tabernaculis]** ἀρ. 48. **detensis]** πρὸς περὶ τέρω πορείαν. **paulo ante]** πρὸ μικροῦ, ὀλίγον δηλ. πρὸ τῆς διαλύσεως τῶν σκηνῶν. **extra]**=praeter. **esse... progressam]** progredi=loco se movere. **non iniquo loco]** οὐχὶ ὑπὸ ἀνίσους ἑδαφικὰς συνθήκας. **dimicari]**=(ἀπροσώπως)=νὰ γίνῃ μάχη.
- 5 **apud suos]** σύναψον πρὸς τὸ ἰnquit. *ιδ.* ἀρ. 53. **agmen]** ἀρ. 41. **in portis]**=in ipsis prope portis ἀρ. 44 καὶ 45. **in praesentia]** τὸ γε νῦν. **nobis]** εἶναι τὸ λογικὸν ὑποκείμεν. τοῦ differendum καὶ cogitandum. **sicut]** ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ quod (δηλ. proelium). **animo]** ἀφαιρ. Ἡδύνατο νὰ τεθῆ καὶ ἀφαιρ. πληθ. animis (*ιδ.* 84, 1). **ad dimicandum]**. Ἐντονώτερον τοῦ dimicare. **comfestimque]**. Τὸ que συνδέει τὸ educit μετὰ τοῦ ἰnquit. **expeditas]** δηλ. ἀφοῦ ἀπέβαλον τὰς sarcinas (*ιδ.* ἀρ. 11). **educit]** ἀρ. 56.
- 86 Ὁ Πομπήσιος ἐνθαρρύνει τὸν στρατὸν αὐτοῦ πρὸς μάχην.
- 1 **ut]** καθὼς. **suorum]** γεν. ὑποκειμ. εἰς τὸ hortatu (=hortantibus suis). **proelio]** (ἀφαιρ. ὄργαν.). **decertare]** ἔνν. cum hoste. **consilio]** ἀρ. 63. **dixerat]**. Ἡ σύνταξις: dixerat fore uti prius quam (πρὶν ἢ)... acies (πληθυντ.) concurrerent exercitus Caesaris pelleretur. **fore uti... pelleretur]**. Περίφρασις τοῦ ἀπαρεμάρτου τοῦ παθητικοῦ μέλλοντος. **cum essent... admirati]**=ἐπειδὴ εὖρον παρᾶξενον (ἀλλόκοτον), παρεξενεύθησαν. **rationem]**=τὴν δικαιολογίαν. **consilii]**=τῆς σκέψεως, τῆς γνώμης. **accipite]**=ἀκούσαντες μάθετε. Τὸ ῥῆμα accipio δηλοῖ κατανοῶ ὅτι ἀκούω, ἀναγινώσκω ἢ βλέπω. Ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ cognoscere, discere. **quo... prodeatis]** quo (σύνδ.=ut eo) prodeatis ἵνα βαδίσητε.

equitibus] (δοτ.) **mihī]** σύναφον πρὸς τὸ confirmaverunt=polliciti sunt. **facturos]** ἔνν. se (ἢ sese) esse. **ut—aggred. et...pellerent]** Τὸ ut ἔξαρι. ἐκ τοῦ persuasi. **cum propius sit accessum]**=ὅταν πλησιέστερον γένωνται, ὅταν πλησιάσωσι περισσότερον. **ab latere aperto]** ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς. Τὸ ἀριστερὸν τοῦ Καίσαρος ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ Ἐνιπέως, ἀλλὰ τὸ δεξιὸν παρέμενε ἀκάλυπτον, δηλ. οὔτε διὰ τοῦ Ἀπιδανοῦ (νῦν *Φερσαλίτικου*) προσηπίζετο οὔτε διὰ τῶν μακρὰν πρὸς νότον ὑψουμένων λόφων. **acie]** ὑποκείμε. τοῦ circumventa. **prius...quam...iaceretur]** πρῶιν... ἢ .. βληθῆ. **telum]**=pilum. **in]** (ἐπὶ ἐχθρικῆς ἐννοίας)=ἐναντίον.

legionum] τῶν λεγεῶνων, διὰ τοὺς λεγεῶνας. **paene]** τὸ ἐπίρρ. κολλάζει τὴν ἔννοιαν τοῦ sine vulnere. **sine vulnere]**=sine vulneribus ἀναιμωτί, ἀναιμακτί. **cum]** ἐπειδὴ (ἀφοῦ). **equitatu]** ἀφαιρ. τοῦ κατὰ τι (*ιδὲ κεφ. 83,3*: multis partibus).

denuntiavit ut...] ἔδωκε τὸ παράγγελμα νά .. Τὸ ὁ. τοῦτο ἰσοδυναμεῖ μὲν πρὸς τὸ impero (=κελεύω), ἀλλ' εἶναι ἐπισημότερον τούτου. Ἡ σύνταξις denuntiavit ut essent... et ne... fallerent. **parati]** δηλ. ad dimicandum. **quoniam fieret]** ἐπειδὴ παρουσιάζετο, προσεφέρετο. **ut—cogitavissent]**=sicut—cog.=ὡς εἶχον σκεφθῆ *ἰδὲ κεφ. 84,4*: sicut... deroposimus. **reliquorum]** γενικὴ ὑποκειμενικὴ εἰς τὸ opinionem=τῶν λοιπῶν (οὔτινες δὲν παρευρίσκοντο ἐν τῷ συμβουλίῳ).

Ἡ μάχη ἀποφασίζεται διὰ τῶν παρότρυνσεων τοῦ Λαθινοῦ 87

excepit] (δηλ. oratione). **cum]** ἐν ᾧ. **consilium]**=τὸ (πολεμικόν) σχέδιον. **hunc]** τόνδε, τοῦτον ἔδω. **qui...devicerit]**=ὁ νικήσας. **Galliam Germaniamque]** τοῦτο ἐλέχθη μετὰ σκοπίμου ὑπερβολῆς, καθότι ἅπασαν μὲν τὴν Γαλατίαν δὲν ἐνίκησε, τῆς δὲ Γερμανίας μόνον ἐλάχιστον μέρος ὑπέταξε. Τὸ que=καὶ ἀδιήρ. Ἡ ἔννοια: δὲν πρέπει νὰ φοβῆσθε, διότι ὁ στρατὸς αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ νικήσας...

omnibus interfui proeliis] (δοτ.). Τοῦτο ἐλέχθη μετὰ σκοπίμου ὑπερβολῆς, ὅπως οἱ λόγοι αὐτοῦ προσλάβωσι τὸ πρέπον κῦρος καὶ τὴν ἀνάλογον ἐπισημότητα. **illius]** τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου (στρατοῦ).

an non] ἢ δέν. Ἐτέθη τὸ an non χωρὶς νὰ προηγήται ἐρώτησις. **ex iis, qui... remanserunt]** τοῦτο εἶναι συμπλήρωμα τοῦ esse...factas, ὅπερ ἀπρμφ. ἔξαριτᾶται ἐκ τοῦ audistis. **valetudinis]**=morbi. ἀρ. 24. **copiae... quas videtis]** τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές, διότι, ὡς γνωστόν,

ἐν Φαρσάλῳ ἐπολέμησαν σχεδὸν μόνον veterani τοῦ Καίσαρος. **horum annorum**] τῶν δύο τούτων τελευταίων ἐτῶν. **in citeriore Gallia**]. Τοῦτο ἀληθεύει ἐν μέρει, καθότι ἐστρατολογήθησαν καὶ ἔξ ἄλλων μερῶν. **plerique**] ἔνν. milites harum corporum. **ex coloniis**] τὰς ἀποικίας ταύτας (coloniae civium Romanorum) ᾠκίζεν αὐτὴ ἢ τῶν Ῥωμαίων πόλεις ἔξ ἰδίων πολιτῶν. **Transpadanis**] τ. ἔ. ἐκ τῶν πόλεων τῆς Gallia Transpadana. **ac tamen**] τὸ tamen ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν τῇ δευτερευούσῃ προτάσει ἐνυπάρχουσαν ἔννοιαν: καὶ εἶχεν ἀκόμη ἐπίλεκτον στρατόν, ἀλλ' ὁμως... **quod.. roboris**] quantum... roboris. Εἶναι ὑποκείμε. τοῦ interiit. **se**] ὑποκ. τοῦ non reversurum.

- 5 **nisi**] εἰμὴ **ut**] ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ hortatus est.
 6 **hoc laudans**] τοῦτο ἐπαινῶν. **vero**] τῇ ἀληθείᾳ, ἀληθῶς. **nec vero —qui.. dubitaret**] = καὶ οὐδεὶς ὑπῆρξε πράγμα ἢ ὁ δισταζών.
 7 **cum**] ἀφοῦ. **in consilio**] ἄρ. 63. **omnium**] πάντων τῶν παρόντων, γενικῶς. **praecipiebant**] ἔνεκα τῶν λόγων τοῦ Πομπηίου καὶ τοῦ Λαβηνοῦ. **quod... videbatur**] (ἔδόκει αὐτοῖς) = διότι ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν... **de re tanta**] περὶ τόσον σπουδαίας ὑποθέσεως. **imperatore**] ἄρ. 15.

88 Ἡ Πομπηϊανὴ παράταξις

- 1 **castris**] (δοτ.) = ad castra. ἄρ. 44. Ὁ Πομπηῖος δὲν εἶχε πολὺ ἀπομακρυνθῆ τοῦ στρατοπέδου του. **ad hunc modum**] = hoc modo. **instructam**] ἔνν. esse' ἄρ. 56.
 2 **cornu**] ἄρ. 39. **duae**] Ἡ Σύγκλητος ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀνανεώσεως τοῦ Παρθικοῦ πολέμου ἀφῆρεσεν ἀπὸ τοῦ Καίσαρος δύο λεγεῶνας (κυρίως ἓνα, διότι ὁ ἕτερος εἶχε δοθῆ τῷ Καίσαρι ὑπὸ τοῦ Πομπηίου τῷ 55 π. Χ.), οὓς ὁμως αὐτὴ διετήρησεν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ἀντιπάλου του Πομπηίου. **ex**] ἔνεκα, ἔξ αἰτίας. **prima—tertia**] Ὁ πρῶτος λεγεὼν τοῦ Πομπηίου ἦτο ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καίσαρος ἡ legio VI. καὶ ὁ τρίτος λεγεὼν ἡ legio XV. **in eo loco**] Ὁ Πομπηῖος εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ τὸν Δομίτιον Ἀηνόβαρβον.
 3 **mediam aciem**] ἄρ. 39. **legio —erant collocatae**] σύνταξις κατὰ σύνεσιν (ἰδ. κατωτ). **traductas**] ἔνν. esse. **in dextro cornu**] ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Λέντιου. **collocatae**] ὑποκείμε = Ciliciensis legio et cohortes Hispanae (Ciliciensis legio coniuncta cum cohortibus).
 4 **has**] τὰς ἐν § 1 καὶ 2. **firmissimas**] (= fidelissimas, certissimas),

ὡς τὰς ἀρίστους (καθὸ ἐξ ἐπιλέκτων ἀποτελουμένης) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς reliquias, αἵτινες συνέκειντο ἐκ νεοσυλλέκτων. **numeroque**] καὶ τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἐν συνόλῳ. **cohortes**]. Ὁ Πομπήιος εἶχεν 9 λεγεῶνας καὶ ὁ Σκιπίων 2 (ιδ. 82,1), ἕνδεκα ἄρα ἐν συνόλῳ (110 κοόρτες). Ἐὰν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ κοόρτες τοῦ Ἀντωνίου καὶ αἱ ἐλθοῦσαι 7 (;) ὑπὸ τὸν Ἀφράνιον, συμποσοῦνται ἐν ὄλῳ εἰς 132. Ἐκ τούτων παρευρίσκοντο ἐν μὲν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης 110, ἐν δὲ τῷ στρατοπέδῳ καὶ τοῖς μεμονωμένοις φρουρίοις 7, ἐν δὲ τῷ Δυρραχίῳ ὑπὸ τὸν Κάτωνα 15. Ἐπομένως ὁ ὅλος ἀριθμὸς τῶν στρατιωτῶν τοῦ Πομπηίου ἀνήρχετο εἰς 45,000 ἄνδρας. Ἐπὶ πλεόν δὲ πρέπει νὰ ὑπολογισθῶσι 2000 ἀνάκλητοι καὶ ἀριθμὸς τις τοξοτῶν, σφενδονητῶν καὶ ἄλλων ἐπικουρικῶν. **CX**] = centum et decem.

XLV] = quadraginta quinque. **evocatorum**] ἀρ. 7. **beneficiariis**] 5
 ἀρ. 8. **superiorum exercituum**] = suorum superiorum exercituum. **tota acie**] ἀφαιρ. πρὸς δῆλωσιν τοῦ τόπου. Διότι ἤθελε νὰ χρησιμεύωσιν ὡς παράδειγμα τῶν νεωτέρων στρατιωτῶν. **in castris**] ἀρ. 62.
castellis] ἀρ. 52. **praesidio**] (δοτ. τοῦ σκοποῦ) ιδ. καὶ ἀρ. 62.
rivus quidam] ιδ. 86,3. Ὁ Καῖσαρ οὔτε ἀναφέρει ὀνομαστικῶς τὸν 6
 τόπον τῆς μάχης οὔτε τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ποταμὸν. Πρόκειται ἐνταῦθα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, περὶ τοῦ ποτ. Ἐνιπέως (σήμερον *Τσιναρῶλη*) ιδ. 82,1. **impeditis ripis**] (ἀφαιρ. τῆς ιδιότητος). Τὸ **impeditus** ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ **difficilis**, διότι τὸ ὕψος τῶν ὄχθῶν τοῦ ποταμοῦ τούτου δὲν ὑπερέβαινε τὰ 6 μέτρα. **cunctum**] (= **conruptum**. ιδ. 82, 1). Ἐν τούτοις ἱστορεῖται ὅτι εἶχε 500 ἢ 600 ἱππεῖς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος ἀρ. 34. **sagittarios funditoresque**] ἀρ. 18.

Ἡ Καισαριανὴ παράταξις.

superius institutum] ιδ. 84, 3. Ἐν Δυρραχίῳ ὁ X. λεγεὼν ἦτο παραταγμένος ἐν τῷ δεξιῷ ὡσαύτως κέρατι, ὁ δὲ IX. ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀρ. 39.
legionem] ἀρ. 5. **attenuata**] = numero militum deminuta = ἡλαττωμένος κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν (ιδ. 93, 5: **sex cohortium**).

cohortes]. Ὁ στρατὸς τοῦ Καίσαρος, ὁ κατὰ τὴν μάχην παραταχθεὶς, 2
 συνέκειτο ἐξ 8 λεγεῶνων (80 κοόρτων, ἐκάστης τούτων ἀριθμοῦσης 275 περίπου ἄνδρας), ἦτοι ἐξ 22,000 ἀνδρῶν, μὴ συνυπολογιζομένων τῶν ἐπικουρικῶν. **in acie**] ἐν τῇ παρατάξει. **constitutas habebat**] ὄχι

- constituerat. Ἡ περίφρασις αὕτη δηλοῖ τὴν διάσκειαν' ἀρ. 35. **quae summa**] = quorum summa (ἐλξεις τῆς ἀναφορ. ἀντωνυμίας πρὸς τὴν ἐπομένην λέξιν). **XXII**] = viginti duorum. **presidio**] ἰδ. 88, 5.
- 3 **cornu**] (πτώσεως δοτικῆς = cornui) ἰδ. 96, 2: exercitu). **acie**] = in acie' ἀρ. 39 **praeposuerat**] = praefecerat. **contra Pompeium**] Ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι μετὰ τοῦ δεδοκμασμένου κατὰ τοὺς γαλατικούς πολέμους X. λεγεῶνος.
- 4 **simul**] σύναφον πρὸς τὸ detraxit. **demonstravimus**] ἰδ. 86, 3: persuasi... **circumveniretur**] ἀρ. 37. **tertia acie**] ἀρ. 32. **singulas cohortes**] ἐν ὄλφ. ἐξ (ἰδ. 93, 5) ἰδ. ἀρ. 52 **detraxit**] ἀρ. 36. **quartam**] ἐνν. aciem ἀρ. 36. Ταύτην ἔταξεν ὀπισθεν τοῦ X λεγεῶνος, ὅστις εἶχεν ἀπέναντι τὸ ἱππικὸν τοῦ Πομπηίου. **instituit**] = effecit ἐσχημάτισε. **equitatui**] τῷ (ἐχθρικῷ) ἱππικῷ' ἀρ. 37. **quid fieri vellet ostendit**] (προκμ.) = ostendit (= edocuit) ei (= aciei) ἢ iis (= cohortibus) quid... = ἔδωκε τὴν δέουσαν διαταγὴν (καθώρισε τὰς δεούσας ὁδηγίας). Ἡ διαταγὴ αὕτη ἦτο νὰ μὴ ῥίπτωσι τοὺς ὑσσοὺς ἀπὸ μακρὰν ἀλλὰ, ἀφοῦ πλησιάσωσι, νὰ βάλλωσι τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς μηροὺς καὶ τὰς κνήμας (Πλουτ. β. Καίσαρ. 45, β. Πομπ. 69). **monuitque**] = καὶ σὺν τῇ ὑπομήσει ὅτι... **constare in**] = consistere κείσθαι, ἐξαργῆσθαι ἐκ...
- 5 **tertia aciei**] κυρίως καὶ εἰδικῶς διέταξε τὴν τρίτην γραμμὴν' ἰδ. ἀρ. 36. **totique**]. Τὸ que = καὶ γενικῶς (ἀνεκοίνωσε). **suo**] (Caesaris). **concurreret**] ἀρ. 59 (ἰδ. 86, 1). **se**] σύναφον πρὸς τὸ daturum (esse). **id fieri**] = concurrere. **vexillo**] ἀρ. 28, 29 κ. 57. Ἐνταῦθα ἐννοεῖται ὅτι ὁ Καίσαρ εἶχε πλησίον αὐτοῦ vexillum.
- 90 Ὁ Καίσαρ ἐνδαρρύνων τοὺς στρατιώτας διατόσσει τὴν ἔναρξιν τῆς μάχης.
- 1 **cum**] σύνδ. χρον. **militari more**] ἀρ. 58. **in**] = erga πρὸς. **perpetui temporis**] = omnium temporum **officia**] = (ὑπουργίας) ἐνδείξεις εὐνοίας, εὐμενείας. **in primis**] ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ. **se**] ὑλοκείμενον τοῦ posse καὶ uti, ὅπερ τελευταῖον ἐξαργῆται ἐκ τοῦ posse. **militibus**] (ἀφαιρ.). Ἀντικείμενον τοῦ ἀπομφ. uti. **testibus**] (ἀφαιρ.) κατηγορ. **petisset**] εἶχεν ἐπιζητήσει. **de mittendis legatis** (γερονδιακῆ ἐλξεις) = de mittendo legatos' ἰδ. 83, 3: de persequendis. Οἱ τοὶ δὲ ἐπέμποντο πρὸς τὸν Πομπηίου' ἰδ. ἀρ. 15.

se] ὑποκ. τοῦ voluisse, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται τὸ abūti καὶ τὸ privare. 2
exposcentibus] (ἐνν. signum) μετχ. αἰτιολ. τιθεμένη ἀπολύτως. 3
 Σημ. ἀρ. 29. **ardentibus]** μετχ. ἀπόλ. αἰτιολ. **studio]** (=cupidi-
 tate) ἀφαιρ. ὄργαν. δηλοῦσα τὴν αἰτίαν. **pugnae]** (=pugnandi)
 γεν. ἀντικειμενική. **tuba]** ἀφαιρ. τοῦ ὄργανου. **signum dedit]** ἀρ. 29.
 καὶ Σημ. ἀρ. 29. Τὴν 9 Λύγ. τοῦ 48 π.Χ.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Κραστίνου ἐξυψοῖ τὸ ἠθικόν τῶν στρα- 91
 τιωτῶν τοῦ Καίσαρος.

evocatus] ἀρ. 7. **primum pilum duxerat]** = primi pili centurio (ἢ
 primipilus) fuerat' ἀρ. 12. **singulari virtute]** (ἀφαιρ. τῆς ιδιότης).
 μεταφράζεται διὰ γενικῆς.

signo] Σημ. ἀρ. 29 καὶ ἀρ. 55. **sequimini... et date]** (προστακτ.). **ma-** 2
nipulares] (οὐσ.) ἀρ. 5 καὶ Σημ. ἀριθ. 5. **imperator]** ἀρ. 15. **con-**

stituistis] ἐνν. dare. **unum... hoc]** μία... αὐτή, μόνον... αὐτή. **ille...** 3
nos] μετ' ἐμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς. **ille]** (Caesar) ἐνν. recuperabit.

nostram libertatem] τὴν ἡμετέραν ἐλευθερίαν (τ.ἔ. ἀπαλλαγὴν ἀπὸ
 τῆς στρατιωτικῆς ὑποχρεώσεως μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ λῆξιν τῆς στρατείας).

faciam... ut] = efficiam (ἢ impetram) ut. **cum dixisset]** = ἀφοῦ εἶ- 3
 πεν, εἰπὼν. **primus]** (μεταξὺ τῶν πρώτων) πρώτος. **electi... voluntarii]**

Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν κειμένου οὐσιαστι-
 κοῦ. Ἐλέγοντο electi ἅτε ἀνήκοντες εἰς τοὺς evocati καὶ σχηματίζον-
 τες μίαν voluntaria centuria' ἰδ. ἀρ. 7 **CXX]** = centum viginti.

Ὁ Πομπήιος διατάσσει ἐπίδρασιν. 92

inter duas acies] = ἐν τῷ μεταίχμιῳ' ἀρ. 31. **spatii]** ἀρ. 33. **satis]** 1
 ἱκανὸν (οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον). **concursum]** ἀρ. 59. **utriusque]** δηλ.

τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου. **exercitus]** (πτώσεως ἐνικῆς γενικῆς).
ut exciperent neve... se loco moverent] (ἐξαρτ. ἐκ τοῦ praedixe- 2
 rat) = νὰ ἀναμείνωσιν (ἐν στάσει ἀμύνης) καὶ νὰ μὴ (=χωρὶς νὰ) με-

τακινηθῶσι. Τὸ neve... moverent παρέχει ἀνάπτυξιν τοῦ exciperent.

impetum] ἀρ. 61. **distrahi]** = distendi (ὁ ἰδὲ κατωτέρω). **paterentur]**

Τὸ ῥ. ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ut, ὡς β' μέλος, ἐπακολουθεῖ δὲ ὡς τρίτον μέ-
 λος τὸ atque adorirentur. Τὰ ἀπὸ τοῦ idque admonitu μέχρι τοῦ

distenderetur (=distraheretur ἰδ. ἀνωτέρω) λεγόμενα εἶναι ὡς πα-
 ρένθετα. **admonitu]** = hortātu. **excursus visque]** = ἡ σφοδρὰ σύγ-
 Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

κρουσις, ἡ δξύτης τῆς συγκρούσεως· ἀρ. 38. **militum**] ἔνν. Caesaris. **in suis ordinibus**] = ἐν πυκνῇ τάξει· ἀρ. 38. **dispositi**] δηλ. οἱ τοῦ Πομπηίου. **dispersos**] (=distractos ἢ aciem distentam) δηλ. τοὺς στρατιώτας τοῦ Καίσαρος ἐν διεσπασμένῃ τάξει. **adorirentur**] ἔνν. eos (δηλ. adversarios).

3 **levius... quam si...**] = ἐλαφρότερον (μετ' ὀλιγωτέρας φορᾶς καὶ ἐπομένως μετὰ μικροτέρας ζημίας) ἢ ἑάν... **casura**] ἔνν. esse. **pila**] ὑποκ. τοῦ casura· ἀρ. 10. **retentis**] μτχ. ὑποθ. = ἐὰν διετηροῦντο. **immissis telis**] (δοτ.) = εἰς τὰς πρώτας ἑξακοντίσεις τῶν ὑσσῶν· ἀρ. 59. **tela**] = pila· ἀρ. 59. **fore ut exanimarentur et conficerentur**] ἰδ. 86, 1 **duplicato cursu**]. Διότι οὕτω εἶχον νὰ διατρέξωσι μόνοι ὅλην τὴν ἀπόστασιν τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ διαστήματος (τοῦ μεταχιμίου). **lassitudine**] ἰδ. 90, 3 : studio.

4 **quidem**] = «γε». **factum**] ἔνν. esse. **nulla ratione**] (sine prudentiā, inconsulte) ἀπερισκέπτως, ἄνευ ὀρθοῦ ὑπολογισμοῦ (χωρὶς δηλ. νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν). **incitatio atque alacritas**] = «ἐνθουσιασμός καὶ φερόα», ἐνθουσιασμός καὶ ὀρμη (προθυμία). **naturaliter**] = naturā φύσει. **naturaliter innata**]. Τὸ naturaliter κατὰ πλεονασμόν.

5 **studio pugnae**] ἰδ. 90, 3. **imperatores**] ἀρ. 15. **imperatores debent**] = ἴδιον τῶν imperatorum εἶναι. **frustra**] ἰδ. 87, 7. **ut**] ἵνα δηλ. **signa**] (ὄνομαστ.)· ἀρ. 29 καὶ Σημ. **clamorem**] ἀρ. 59. **rebus**] ἀφαιρ. ὁργαν. **incitari**] = inflammari (πρβλ. §4: incitatio). **existimaverunt**] Ὡς ὑποκείμ. θὰ ὑπονοηθῇ ἢ ἡλ. antiqui ἐκ τοῦ προηγουμένου antiquitus.

93 Ἡ σύγκρουσις ἀρχεται μετὰ μεγάλης ἐντάσεως.

1 **signo**] Σημ. ἀρ. 29 κ. ἀρ. 55. **cum**] σύνδ. χροον. ὅτε. **infestis pilis**] ἀρ. 27. **procucurrissent-concurri**] ἀρ. 59 **usu periti**] (=usu docti) ἐκ πείρας διδαχθέντες, ἐμπειρότατοι. **pugnis**] (ἀφαιρ.). **sua sponte**] χωρὶς δηλ. νὰ ἀναμείνωσι τὴν διαταγὴν τοῦ Καίσαρος. **cursum**] ἔνν. suum· ἰδ. ἀρ. 52. **ne**] σύναφον πρὸς τὸ appropinquarent. **consumptis**] ἰδ. 92, 3: exanimarentur. **strinxerunt**] (συνηθέστερον λέγεται destrinxerunt) ἀριθ. 59.

2 **vero**] Ἐχει ἐνταῦθα βεβαιωτικὴν καὶ οὐχὶ ἀντιθετικὴν σημασίαν. **neque defuerunt**] = ἔκαμαν τὸ χρέος των. **tela**] = pila· ἀρ. 59, β'. **ordines**] ἰδ. 92, 2 καὶ ἀρ. 38. **exceperunt**] ἔνν. obtecti armis (=scutis)

- προφυλαττόμενοι διὰ τῶν ἀσιδίων. **redierunt]** ἀρ. 59. **equites]** ἀρ. 20. **cornu]** ἀρ. 39. **universi]** ἀπαξάπαντες, ὁμοθυμαδόν. Οὗτοι ἦσαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Λαβηνοῦ. **procucurrerunt]** ἀρ. 34 κ. 59 **sagittariorum]** ἀρ. 18 καὶ 21. **se profudit]** διεξεχύθη. **quorum]** δηλ. ἱππέων καὶ τοξοτῶν. **paulatim]** κατὰ μικρόν, οὕτως ὅστε νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιπέσῃ ἡ τετάρτη γραμμὴ ἢ ὄπισθεν τοῦ ἱππικοῦ τεταγμένη' *ιδ.* 89, 4. **loco]** (ἀφαιρ.). 'Ἡ λέξις αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ *motus*. **hoc]** (=eo) ἀφαιρ. τοῦ αἰτίου. **se turmatim explicare]** ἀρ. 20. **a latere aperto]** ἐκ δεξιῶν' *ιδ.* 86, 3. **circumire]** ἀρ. 37. **quartae]** *ιδ.* 89, 4. **aciei]** (δοτ.). **sex cohortium]** (γεν. τῆς ἰδιότητος). Φαίνεται ὅτι ὁ Καῖσαρ δὲν ἠθέλησε νὰ ἀποσπάσῃ ἄνδρας ἐκ τῆς IX. καὶ VIII. λεγεῶνος, δι' οὓς λόγους ἀναφέρει ἐν 89, 1. **signum]** ἀρ. 29. **illi]**=*milites cohortium*. **procucurrerunt]** ἀρ. 59. **infestis signis]** ἀρ. 27. **conversi]** τραπέντες (εἰς φυγὴν). **loco]** ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. **incitati fuga]**=*incitati cursū* διὰ κατεσπευσμένης πορείας (φυγῆς). **montes altissimos]**. Τὸ ὕψος τοῦ ὄρους Καρατζῶ 'Αχμετ εἶναι περίπου 338 μ. (*ιδ.* 95, 5). *Ἄλλοι ἄλλα ὑψώματα νοοῦσι. **funditoresque]** *ιδ.* 18 κ. 21. **inermes]** (ἐπακολούθημα τοῦ *destituti*) = μὴ ἔχοντες πλέον ὄπλα ἐπιθετικά ἀλλ' οὐδὲ ἀμυντικά (διότι εἶχον ἀφεθῆ ἢ τὰ κράα τοῦ *λουτροῦ*=*destituti*). **sine praesidio]** (ὡς ἐπιθ. προσδιορ.)=«ὄντες» ἄνευ δυνατότητος προστασίας καὶ στηρίγματος. Τοῦτο ἦτο ἐπακολούθημα τοῦ *inermes* καὶ τοῦ *destituti*. **eodem impetu]**=*eodem cursū*, χωρὶς δηλ. νὰ σταματήσωσι. **cohortes]**. Αἱ 6 τῆς δ' γραμμῆς (ἰδὲ § 5). **cornu]** (τοῦ Πομπηίου) ἀρ. 39. **in acie]** ἐν τῇ παρατάξει. **eosque]** δηλ. Πομπηίανος. Ὁ Πομπηίος μετὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν καὶ διασπορὰν τοῦ ἱππικοῦ του ὑποχωρεῖ εἰς τὸ στρατόπεδον. **eodem tempore]** τῆς κυλιώσεως δηλ. τοῦ πεζικοῦ. **tertiam]** ἀρ. 32. Πότε καὶ πῶς διετάχθη νὰ προσέλθῃ ἡ δευτέρα γραμμὴ δὲν μνημονεύεται. **quieta]** *ιδ.* 89, 4. **loco]** ἀφαιρ. **tenuerat]** ἀντίθ. *moverat*. **procurrere]**. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ σύγχυσις, διότι κατελείπετο μεταξὺ τῶν γραμμῶν ἀνάλογον διάστημα' ἀρ. 32 καὶ 59. **recentes atque integri]** μὴ λαβόντες μέρος καὶ (ἐπομένως) ἄθικτοι (ἀκέραιοι), ἄνευ δηλ. τραυμάτων. **defessis]** (δοτ.) δηλ. τὴν πρώτην (καὶ τὴν δευτέραν) γραμμὴν. **alii]** αἱ 6 κοόρτες τῆς δ' γραμμῆς (*ιδ.* 93, 5 κ. 2).

- 89, 1]. **sustinere**] ἀπολύτως ἄνευ τῆς λέξεως impetum=ἀντέχω, βασιῶ.
 3 **neque fefellit...quin**] (ἀπροσώπως)=καὶ δὲν ἔλαθεν (καὶ δὲν ἠπα-
 τήθη) ὅτι... , καὶ δὲν ἔμεινεν αὐτῷ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι... Ἐτέθη
 τὸ quin, διότι ἡ κυρία πρότασις εἶναι ἀρνητική. **vero**] τῇ ἀληθείᾳ.
essent] ὑποτακτ. καθ' ἔλξιν πρὸς τὸ oriretur. **initium oriretur**]
 (συνηθέστ. oreretur) Πλεονασμός. **in cohortandis militibus**]=(γε-
 ρουνδιακῆ ἔλξις)=in cohortando milites: *ιδ.* καὶ *ἀρ.* 58. **ut...**
pronuntiaverat] *ιδ.*, 89, 4: ut=sicut.
 4 **his**] =cohortibus. **isdem**] ἀφαιρ. (ἐκ συναρ. τοῦ iisdem). **a sinistra**
parte] ὡς πρὸς τὴν παρατάξιν δηλαδὴ τοῦ Πομπηίου. **initium fugae**]
 (γεν.)=initium fugandi. **factum**] δηλ. Pompeianis. Τὸ δὲ factum
 ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ effectum (=effectum est, ut fugerent Pompeiani).
 5 **pulum—perterritam**] ἔνν. esse. **atque**] καὶ ἔνεκα τούτου. **par-**
tem] δηλ. exercitūs (τοὺς ἵππεις δηλονότι). **cui**] δηλ. parti. Ἐτέθη
 δοτ. (ἀντὶ ἀφαιρ.), διότι τὸ cui ἀναφέρεται πράγματι εἰς πρόσωπα.
vidit—animadvertit]. Πλεονασμός. **aliis**] συμπλ. partibus exerci-
 tus. **diffisus**] μετοχ. προκμ. μετὰ σημασίας ἔνεστ. =δυσπιστῶν, οὐδὲν (γεν-
 ναῖον) ἀναμένων. **acie**] =proelio, pugna *ιδ.* *ἀρ.* 34. **centurioni-**
bus] *ἀρ.* 12. **in statione**] *ἀρ.* 54. **praetoriam**] *ἀρ.* 45. **castra**]
 κοινὸν ἀντικείμεν. τῶν ὁ. tuemini καὶ defendite. **si quid durius ac-**
ciderit] (εὐφημισμός)=ἐν περιπτώσει μείζονος κινδύνου. **durius**] θὰ
 ἐννοηθῆ τὸ solito (=τοῦ συνήθους) ὡς β' ὄρος τῆς συγκρίσεως. **reli-**
quas portas] *ἀρ.* 44. **circumeo**] ἔνεστὸς ἀντὶ μέλλοντος, πρὸς ῥη-
 ροτέραν δήλωσιν τῆς ἀμέσου ἐκτελέσεως. **praesidia**] τὰς κούρτας (*ιδ.*
 88, 5 καὶ *ἀρ.* 53 καὶ 62). **cum dixisset**] εἰπὼν *ιδ.* 91, 3. **praeto-**
rium «ἐπὶ τὴν σκηρὴν» *ἀρ.* 46. **summae rei diffidens**] (δνομαστ.
 summa res)=μὴ ἐλπίζων ὅτι τὸ πρᾶγμα, ὅπερ ἤδη εὐρίσκετο ἐν κρισί-
 μῳ σταδίῳ, θὰ ἐλάμβανε καλὴν τροπὴν, (δυσπιστῶν εἰς τὴν αἰσίαν ἔκ-
 βασιν). **eventum**] =exitum τὴν ἔκβασιν, «τὸ μέλλον». **expectans**]
 =(ἀνυπομόνως) ἀναμένων, «καταδοκῶν».

95 Ὁ Καῖσαρ κυριεῖται τὸ στρατόπεδον τοῦ Πομπηίου.

- 1 **ex fuga**] μετὰ τὴν φυγὴν. **vallum**] *ἀρ.* 51. **spatium**] ἔνν. tempo-
 ris (τὸ spatium εἶναι ἀντικείμενον τοῦ dare, ὅπερ πάλιν εἶναι ὑποκεί-
 μενον τοῦ oportere) διάστημα χρόνου, ἀνάπαυσιν, ἀναπνοήν. **bene-**
ficio] (ἀφαιρ.) εἶναι ἀντικείμενον τοῦ uteretur.
 Ἡ φράση ἀποδόθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

etsi magno aestu] (δηλ. solis)=καίπερ μεγάλου καύσωνος (ὄντος). 2
 Ἦτο ἡ 9 Αὐγούστου (κατὰ τὸ προΐουλιανὸν ἡμερολόγιον) τοῦ ἔτους 48 π. Χ. Ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ δὲν τίθεται ἡ ἐλλείπουσα μετοχὴ τοῦ *sumi*.
ad meridiem] = *usque ad meridiem*. Ἡ μάχη ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. **res**] = *pugna*. **erat perducta**] (= *extensa*) εἶχε παραταθῆ, εἶχε διαρκέσει. **imperio**] (δοτ.).

erant relictæ] ἰδὲ 84, 4 καὶ ἀρ. 62. **industrie**] = *cum industriā*. 3
barbarisque = *et aliis ἢ reliquis barbaris καὶ ἄλλων βαρβάρων* (διότι οἱ Θροῶκες ἦσαν καὶ αὐτοὶ *barbara auxilia*).

qui... milites] οἱ στρατιῶται, οἵτινες... **ex acie**] = *ex pugna, ex proelio*. **animo perterriti et lassitudine confecti**] = ἐν ἡθικῇ καταπτώσει καὶ σωματικῇ ἔξαντλήσει. **lassitudine**] ἰδὲ 92, 3. **missis**] (= *abiectis*) = ἀπορρίψαντες. **plerique**] (δηλ. *eorum qui ex acie refugerant*) = οἱ πλείστοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον (= *plerumque*). **armis**] ἀρ. 9. **signisque militaribus**] ἀρ. 25 καὶ 26. **de reliqua fuga**] (ἰδὲ § 1: *ex fuga*) = περὶ ἐξακολουθήσεως τῆς φυγῆς.

in vallo] (ἰδ. § 1). **locum**] = *vallum*. **usi**] Ἡ σύνταξις: *omnes usi centurionibus tribunisque militum (ἀντικείμενα τοῦ usi)* ἀρ. 12 καὶ 13. **ducibus**] κατηγορ. = ὡς ἀρχηγούς (ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν...). **montes**] ἰδ. 93, 6. **pertinebant**] ἐξετείνοντο, ἦσαν γειτονικά. 5

Πολυτέλεια τοῦ Πομπηιανοῦ στρατοπέδου. Φυγὴ τοῦ Πομπηίου. 96

castris] ἀρ. 44. **licuit**] = *potuit* ἡδυνήθη τις (= ἦτο δυνατόν). **trichilas**] ἀρ. 49. **magnum**] μέγαν ἀριθμόν. **argenti pondus**] βαρυτίμων ἀργυρῶν (ἐπιτραπέζιων σκευῶν). **expositum**] Ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ ἐκθέσεως τοιοῦτων σκευῶν ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν πλουσίων εἰς ἡμέρας ἐορτῆς καὶ ὑποδοχῆς. Τοῦτο φανερῶνει πόσον οἱ Πομπηιανοὶ ἠλπιζον εἰς τὴν νίκην (ἰδ. 82, 1). **recentibus caespitibus**] (ἀφαιρ.) διὰ νεοδροποῦς χλόης, «στρωμαῖς ἀνθιναῖς», με πρασινάδα. **tabernacula** ἀρ. 48. **etiam**] μάλιστα. **non nullorum**] ἐνν. *aliorum*. **protecta**] πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἡλιακοῦ καύσωνος. **edera**] (ἀφαιρ.). **quæ... designarent**] (ἀναφορ. συμπερασματ. πρὸτ. ἀπαιτοῦσα ὑποτακτ.) = δηλωτικὰ τῆς... **ut**] = *talìa ut ἢ ita ut*. **existimari**] (ἀπροσώπως) = *intellegi*. **nihil**] αἰτιατ. ἐπιρρηματικῆ. **nihil de eventu timuisse**] = *non timuisse eventum*. **qui... conquirerent**] (ἀναφορικῆ αἰτιολογικῆ πρότασις ἀπαιτοῦσα ὑποτακτ.) = διότι (ἀφοῦ) οὗτοι ἐπέδιωκον. Τὸ *con-*
 Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

quirere ενταῦθα=requirere.—non necessarias] μὴ ἀναγκαίουσας, ὑπερβολικὰς.

2 **hi...**] αὐτοί... (οἱ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Πομπηίου): **miserrimo ac patientissimo**] (δοτ.). Ταῦτα λέγων ὁ Καῖσαρ θὰ εἶχεν ἴσως ὑπ' ὄψιν τὰ πρόσφατα παρὰ τὸ Δυρράχιον ἀτυχή γεγονότα. **exercitu]**=exercitui. **obiciebant]**. Ἠρέσκοντο οἱ Πομπηϊανοὶ νὰ ἐπιρρίπτωσι μομφὴν διά...- **cui defuissent]** (ἀναφορικὴ ἐναντιωματικὴ πρότασις ἀπαιτοῦσα ὑποτακτικὴν)=cum ei defuissent, ἐνῶ ἀπ' αὐτοῦ εἶχον λείψει... **semper]**. Εἶναι ὑπερβολή· ὅθεν ἐνταῦθα τὸ semper λαμβάνει τὴν σημασίαν τοῦ saepe (=πολλάκις). **ad necessarium usum]** πρὸς τὰς πρώτας ἀνάγκας, τ. ἔ. πρὸς ἱκανοποιήσιν τῶν ἀναποφεύκτων ἀναγκῶν.

3 **iam cum]** ἐνῶ ἤδη. **nostri]** οἱ ἡμέτεροι (δηλ. οἱ τοῦ Καίσαρος...). **vallum]** ἄρ. 51. **nactus]**. Τὸ ρ. nanciscor δηλοῖ ἐνταῦθα ὅτι ὁ Πομπηῖος ἔπλευσεν ἐπὶ τοῦ πρώτου τυχόντος ἔλπου. **insignibus]** δηλ. τὸ paludamentum (ἄρ. 16), τὴν tunica καὶ τὴν toga. **decumana]** ἄρ. 45 καὶ 44. **porta]** (ἀφαιρετ. ὀργανικὴ δηλοῦσα τὴν ἀφετηρίαν)=a porta. **equo citato]** ἐν καλπασμῶ (=admissis equis). Admitto equum=«ἀνίημι τὸν ἔλπον, ἐῶ τρέχειν». **Larisam]** εἰς Λαρίσαν. Ἡ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἀπόστασις ἦτο περίπου 40 χιλιομέτρων.

4 **neque ibi]** sed ne ibi qui de me=ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ (ἐν Λαο.). **eadem celeritate]** σύναφον πρὸς τὸ pervēnit. **paucos suos.. nactus]**=paucos suorum (γεν. διαορ.) nactus (μτχ χρον.). **ex fuga]** δηλ. φεύγοντας, φυγάδας. **nocturnuo]**. Ἡ καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐξακολούθησις τῆς ἐπίπλου πορείας τοῦ Πομπηίου δηλοῖ τὴν σπουδὴν τούτου, ὅπως φθάσῃ τὸ ταχύτερον εἰς τὴν θάλασσαν· ἰδ. ἄρ. 42. **non intermisso]**=μὴ διακοπείσης, χωρὶς νὰ διακόψῃ. **comitatu equitum XXX]** (ἀφαιρ. ὀργαν. δηλοῦσα συνοδίαν)=cum equitibus triginta. Ἡ ἐξ ἱππέων ἀκολουθία φαίνεται ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐν Λαρίσῃ φρουράν. **ad mare]**. Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ, εἰς τὰ Τέμπη. Ἡ ἀπὸ Λαρίσης ἀπόστασις, νοσημένη κατ' εὐθεΐαν γραμμὴν, εἶναι περίπου 40 χιλμ. **frumentariam]** εἶδος navis oneraria· ἄρ. 65. **conscendit]** ἄρ. 69. **ut dicebatur]** δηλ. postea (=μετὰ ταῦτα). **tantum]** (αἰτ. ἐπιρρηματικὴ) = τοσοῦτον πολὺ. **opinionem]** (ὑποκ. τοῦ fefellisse) ἐνν. suam (δηλαδὴ τοῦ Πομπηίου) de equitibus· ἰδ. κεφ. 94, 5. **se]** (ἀντικείμεν. τοῦ fefellisse)=τὸν Πομπηῖον. **ut... videretur]** ὥστε... ἐφαίνετο. Τὸ videretur δύναται νὰ μεταφρασθῇ καὶ ἐνεργητικῶς=ὥστε ἐνόμιζεν. **a quo gener**

hominum] = ἀφ' ἧς τάξεως ἀνθρώπων. **ab eo**] (ἐνν. genere). Σύναψον πρὸς τὸ praene proditus (ἐνν. esse). Ἐννοεῖ τὸ ἱππικὸν (*ιδ. κεφ. 94, 5*). **initio**] (ὑποκείμενον τοῦ facti) = ἀρχῆς γενομένης, δοθέντος τοῦ σημείου (τῆς ἐνάρξεως) τῆς φυγῆς.

Ὁ Καῖσαρ καταδιώκει τοὺς Πομπηιανούς.

97

castris] (ἀφαιρ.). Σύναψον πρὸς τὸ potitus. **in praeda**] ἐνν. iacienda = in praedando (τοῦ ὁ. praedor) *ιδ. ἀρ. 4*. Ἡ πρόθεσις in ἀναγκαία ἐνταῦθα, διότι δηλοῖ τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ τὸ ὑποκείμενον δοῖ. **ne... dimitterent**] ἵνα μή... (ἀπολέσωσι). **reliqui negotii gerendi**] (γεροννδ. ἔλιξις) = gerendi reliquum negotium. **facultatem**] (ἀντικείμενον) = occasionem.

1

qua re impetrata = *ιούτου δὲ* τοῦ πράγματος ἐπιτευχθέντος (δηλ. τῆς παρορησίσεως πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου τῆς ἐντελοῦς κατατροπώσεως τῶν Πομπηιανῶν). **opere**] ἀρ. 51 (= operibus). **mons**] τὸ ὄρος Καρατζᾶ - Ἀζμετ (*ιδ. 93, 5*). **sine aqua**] ἄνευ ὕδατος. **ei loco**] (δοτ.). **iugis**] (ἀφαιρ. ὄργαν. δηλοῦσα τὸ μέσον) = per iuga ἀπὸ δάχρυος εἰς δάχρυον.

2

qua re animadversa] (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = quod ubi conspexit (ὁ Καῖσαρ) **partemque... partem**] καὶ (διετέαξεν) ἐν μέρος... ἄλλο μέρος. **III**] (= quattuor). **legiones**] τὸ ὑπόλοιπον μέρος, δηλαδή τὸ ἡμισυ τοῦ στρατοῦ *ιδ. 89, 2*: cohortes. **duxit**] Ὁδήγησε τούτους ἔχων πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἐνιπέως (9 περίπου χλιτρο., ὡς λέγει, ἀνὰ τὸν ῥοῦν, ἵνα παρεμποδίση τὴν ὑποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ εἰς Λάρισαν). **commodiore**]. Ἀνερχόμενος τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐνιπέως ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν πορείαν τῶν Πομπηιανῶν, οἵτινες ὑπεχώρουν διὰ τῶν ὑψωμάτων τοῦ ὄρους (*ιδ. § 2*). **milia passuum VI**] ἀρ. 43. Ἡ ἀπόστασις αὕτη τῶν 9 περίπου χλιτρο. δὲν εἶναι τόσον ἀκριβής. **instruxit**] ἀρ. 35.

3

qua re animadversa] (ἀφαιρ. ἀπόλ. *ιδ. § 3*) = quod ubi conspexerunt (οἱ Πομπηιανοί). **flumen**]. Ἐν τοῖς προηγουμένοις (*κεφ. 88, 5*) ὁ ποταμὸς (Ἐνιπεὺς) λέγεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως *rinus* ἐξ αἰτίας, φαίνεται, τῆς ἐλλείψεως ὕδατος κατὰ τὸ θέρος, ἥδη δὲ λέγεται flumen κατὰ γενικὴν ἴσως ἔκφρασιν ὑπονοοῦσαν ῥοῦν ὕδατος. ὁποῖον ἐπὶ θοῦν οἱ Πομπηιανοί. **in quodam monte**] = in quodam cacumine (ἡ

4

vertice ἢ capite) montis=ἐπί τινος τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους Κα-
ρατζᾶ - 'Αχμέτ. **aquari]** *ιδ.* § 2; sine aqua.

- 5 **quo perfecto... opere]** (ἀφαιρ. ἀπόλ.)=τούτου δέ... τοῦ ἔργου. **o-
pere]**=munitione (§ 4 καὶ 2) ἀρ. 51. **de deditio]** σύναφον
πρὸς τὸ agere. **missis legatis]** (ἀφαιρ. ἀπόλ.)=πεμφθέντων πρέσβειων,
πέμπσαντες πρέσβεις (=per legatos) ἀρ. 15. **ordinis senatorii]** ἀρ. 17.
fuga] (ἀφαιρ. ὀργανική).

98 Οἱ Πομπηϊανοὶ ἐξαναγκάζονται εἰς παράδοσιν.

- 1 **prima luce]** τὴν χαυραγὴν τῆς 10 Αὐγούστου. **omnes]** (κεῖται κα-
τηγορηματικῶς)=γενικῶς πάντας. **eos]** τοὺς Πομπηϊανούς. **planiti-
em]** δηλ. τοῦ ποταμοῦ ('Ενιπέως).
- 2 **quod] τοῦτο δέ ubi]** ὡς. **passisque palmis]** (ἀφαιρ. ἀπόλ.)=
patentibus et extensis palmis, ἤτοι ἔχοντες τὰς χεῖρας ἀνοικτὰς καὶ
διατεταμέναις. Ἡ τοιαύτη στάσις τῶν χειρῶν ἐδήλου σημεῖον ὑποταγῆς.
'Ἡ λέξις palma (παλάμη) ἐτέθη κατὰ τὸ σχῆμα ἐκεῖνο, ὅπερ λέγεται τὸ
μέρος ἀντὶ τοῦ ὅλου (pars pro toto). **proiecti]** = ὄψιντες ἑαυτοὺς.
ad terram] humi. **consolatus... locutus]** παραμυθίσας., δια-
λεχθεὶς. **consulatus... iussit]** ἄνευ ἀντικειμ. **quo]** σύνδ. (*ιδ.* *Λεξι-
λόγιον*). **quo minore essent timore]** (=quo minus timērent).
minore... timore] (ἀφαιρ. τῆς ἰδιότη.) ἐλάσσονος φόβου (πρὸς μεγα-
λυτέραν αὐτῶν ἡσυχίαν). **commendavit]** ἠπιώτερον τοῦ impera-
vit. **ne... neu]** ἵνα μή... μηδέ. **qui]** τίς (ἀντων. ἀόρ.). **sui]** (γεν.
διαίρ.) τῶν ἑαυτῶν πραγμάτων = quod suum esset, ὅπερ ἀνῆκεν εἰς
αὐτοὺς. **desiderarent]** (ἐνν. Pompeiani) ποθίῃσσι, στερηθῶσι.
- 3 **adhibita]** ἀφαιρ. ἀπόλ. χρον. **sibi]** (=Caesari). Σύναφον πρὸς τὸ
occurrere. **secum]** *ιδ.* 97, 3. **in vicem]** (*ιδ.* *Λεξιλόγ.* λ. vicis)=ἐν
τῷ μέρει, καὶ αὐτὰ (μὲ τὴν σειρὰν των). **atque]** καὶ ἐπομένως.
eodemque die] καὶ αὐθημερόν.

99 Ἀπώλειαι καὶ λάφυρα.

- 1 **amplius CC]**=amplius ducentos (ἀλλὰ καὶ ducentis [ἀφαιρ. συγκο].
ἢ quam ducentos). **centuriones]** ἀρ. 12. **XXX]**=triginta.
- 2 **supra]** *ιδ.* 91, 1. **gladio in os adversum]** (=in os Crastini
versum ad hostes). **coniecto]** (ἀφαιρ. ἀπόλ.), ἤτοι πληγείς διὰ ξί-
φους ἀκριβῶς εἰς τὸ πρόσωπον.

neque id fuit falsum] (λιτότης) = καὶ ἐπληθύευσεν ἐκεῖνο. **quod... dixerat**] ἰδ. 91, 3. **sic**]. Τὸ sic προαναγγέλλει τὸ περιεχόμενον τῶν δύο ἀπαρεμφατικῶν προτάσεων. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταφρασθῇ τὸ sic εἰς τὴν ἑλληνικὴν. **existimabat**] = ὄφειλε νὰ ἀνομολογήσῃ. **meritum**] ἔνν. esse. **iudicabat**]. Τὸ ὄῃμα τοῦτο δύναται νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ μεταφράσει.

milia XV] = milia quindecim. Ἴσως εἶναι ὑπερβολή. Τοὺς φονευθέντας ὁ μετασχὼν τῆς μάχης ταύτης Ἀσίσιος Πολλίων, ὀπαδὸς τοῦ Καίσαρος, ἀνεβίβαζεν εἰς 6000 ἄνδρας, 10 συγκλητικούς καὶ 40 ἐκ τῆς ἱππιδόσος τάξεως **videbantur**]. Τὸ ὄῃμα τοῦτο ἐμφαίνει τὴν πρόχειρον ἐξακριβώσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πεσόντων κολάζει πῶς τὸ milia XV. **sed...**] ἀλλ' εἶναι βέβαιον δι... Ἡ πρότασις αὕτη, δηλοῦσα τὸ βέβαιον, κεῖται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ videbantur. **XXIII**] = viginti quattuor. **castellis**] ἀρ. 51, 52 κ. 62. **cohortes**] = eae cohortes. **praesidio**]. ἰδ 88, 4 καὶ 94, 5. **refugerunt**] ἔνν. se. **signaque militaria**] ἀρ. 25, 26 καὶ 28. **CLXXX**] = centum octoginta. **aquilae**] ἀρ. 25. **VIII**] = IX (novem). **cum...**, **defecissent**] ἀφοῦ (ἐπειδὴ) ἀπέλιπον αὐτόν... **vires**] αἱ (σωματικαὶ) δυνάμεις. **lassitudine**] ἀφαιρ. τῆς αἰτίας. **ab equitibus**] (ποιητικὸν αἴτιον) = ὑπὸ τῶν ἱππέων.

Ὁ Λαίλιος ἀποκλείει τὸ Βρινδήσιον.

ad Brundisium]. Ἡ πρόθεσις ad δηλοῖ τὰ πρὸ τοῦ λιμένος τοῦ Βρινδήσιου, διότι εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πλεύσῃ. **qua**] δι' ἣν. **factum**] ἔνν. esse. **antea**] προηγουμένως. Σύνταξιν πρὸς τὸ demonstravimus. **obiectam portui**] = quae contra portum est. **tenuit**] = occupavit.

similiter] ὡς δηλ. τότε ὁ Ἀντώνιος (Καίσαρος b. c. 3, 24). **Vatinius**] Οὗτος εἶχε σταλῆ εἰς Βρινδήσιον (b. c. 3, 19, 4-6), ἵνα παραλάβῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ στρατοῦ. **Brundisio**] (δοτ.) = Brundisio oppido. **tectis**] (ἐπιθετικῶς) = constratis' ἀρ. 65. **instructis**] διὰ τῶν armamenta' ἰδ. ἀρ. 69. **scaphis**] (ἀφαιρ. ὄργαν.)' ἀρ. 66. **naves**] ἀρ. 64 κ. 65. **quinqueremem**] ἀρ. 64. **in angustiis**] = in faucibus. **portus**] (πῶσ. γενικῆς). **per equites dispositos**] = equitibus dispositis ἐπὶ διαφορῶν παραλίων σημείων. **classarios**] ἔνν. milites' ἀρ. 67. **aqua**] (ἀφαιρ.) ἰδ. 97, 4: aquari.

tempore] ἀντικείμεν. τῆς μετοχ. usus. **ad navigandum**] σύνταξιν πρὸς

τὸ commodiore (=εὐνοϊκῶ). **onerariis]** ἀρ. 65. **Corcyra Dyrrachio]** ἀφαιρετικάι δηλοῦσαι τὸ πόθεν. **a proposito]** ἀπὸ τῆς (ληφθεΐσης) ἀποφάσεως, ἀπὸ τοῦ σχεδίου. **supportabat neque deterrebatur]** (ἀμφότερα ἀποτελοῦσι μίαν ἔννοιαν)=ἐκόμιζε, χωρὶς νὰ ἀφίσταται ἐκ φόβου. **neque... potuit]** καὶ δὲν κατέστη δυνατόν. Διὰ τοῦ neque, μὴ ἀνταποκρινόμενου πρὸς τὸ προηγούμενον neque...deterrebat, εἰσάγεται τι νέον **ante proelium cognitum]** πρὸ τῆς εἰδήσεως (ἀγγελίας) τῆς (γενομένης) μάχης (τῆς Φαρσάλου). Ἐνταῦθα ἡ μτχ. factum, οὕσα ὡς προσδιορισμὸς τοῦ proelium, δὲν θεωρεῖται ἐν τῇ μεταφράσει ἀπαραίτητος. **ignominia]** (ἀφαιρ. αἰτίας). **amissarum navium]** (γεν. προσδιοριστικῆ)=τῆς ἀπωλείας τῶν πλοίων (ιδ. § 2).

101 Ὁ Κάσσιος πυρπολεῖ ἐν Μεσσηνίᾳ καὶ Ἰππωνίᾳ τὰς ναῦς τοῦ στόλου τοῦ Καίσαρος.

1 **isdem]** ιδ. 94, 4. **Caesaris classis]**. Φαίνεται ἐκ τῶν συμφραζομένων (§ 2 ἐξ.) ὅτι ὁ στόλος τοῦ Καίσαρος ἀπετελεῖτο ἐξ 75 νεῶν. **ad fretum]** (ἐνν. Siciliae) σύναφον πρὸς τὸ praesesset (δηλ. πρὸς βορρᾶν τοῦ Συκελικοῦ στενοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποῖον ἀπέχει ἡ Vibo περὶ τὰ 60 χλμ.). **ad Messanam]** περὶ τῆς προθέσεως ad ιδ. 100, 1: ad Brundisium. **prius... quam... cognosceret]** (ἔχει ἐνταῦθα ἐναρκτικὴν σημασίαν)=πρὶν... ἢ... ἀρχίσῃ νὰ λάβῃ γνῶσιν.

2 **nullis custodiis neque ordinibus certis]** ἐνν. navium (ἀφαιρ. τροπ. χρησιμεύουσαι ὡς αἰτιολογία τοῦ perturbatum nactus = cum nullae custodiae... neque... essent). Περὶ τοῦ custodiae ιδ. ἀρ. 54 καὶ περὶ τοῦ ordines ἀρ. 38. Ἡ τοποθέτησις φρουρῶν καὶ ἡ τάξις τῶν πλοίων ἐχρησίμεινε πρὸς ἀπόκρουσιν αἰφνιδιαστικοῦ ἐπίπλου. **magnovento et secundo]** (ἀφαιρ. ἀπόλυτος ὑπονοουμένης τῆς ἐν ἀχρηστία μετοχῆς τοῦ sum). Τὸ et=καὶ **μάλιστα. taeda—pice—stupa—rebus]** σύναφον πρὸς τὸ completas. **ad incendia]** (ἐνν. facienda)=aptae ad incendia. Ἡ ad δηλοῖ τὸν σκοπόν. **omnes]** ιδ. 98, 1. **XXXV]** = triginta quinque. **XX]** = viginti. **constratae]** = tectae ἀρ. 65.

3 **incessit]** ἐπέδραμε (τὰς ψυχὰς πάντων). Ἡ σύνταξις: tantus... incessit (τὸ ὄ. ἐτέθη ἀπολύτως) ut... vix... defenderetur, et... existimabant futurum fuisse, uti amitteretur. **cum]** εἰ καί, μόλονότι. **praesidio]** (δοτ. τοῦ σκοποῦ). **Messanae]** (δοτ.). **quidam nuntii]** ἀγγελίαι τινὲς (ἀνεξακριβωτοί). **per dispositos equites]** διὰ μέσου τῶν

ἀγγάρων (σταθμῶν) τῶν ἰππέων, διὰ μέσου τῶν ταχυδρόμων ἰππέων.
 Ἰδ. 100, 2. **futurum fuisse**] ἀπαρέμφ. τῆς περιφραστ. συζυγίας.
futurum fuisse uti amitteretur] = amitti potuisse). Γνωστὴ περι-
 φρασις ἀντὶ τοῦ παθητικ. ὑπερσυντ. τῆς ὑποτακτ. ἐν τῷ πλαγίῳ λόγῳ
 πρὸς δῆλωσιν τοῦ ἀπραγατοποιήτου. Ἐν τῷ εὐθείῳ λόγῳ θὰ ἦτο: oppi-
 dum amissum esset ἢ amitti potuisset ut plerique existimabant).
oportunissime] = oportunissimo tempore. **nuntiis allatis**] ἀφαιρ.
 τῆς αἰτίας. **ad**] = adversus, ἐναντίον. **Vibonem**] (αἰτιατ. δηλοῦσα τὴν
 εἰς τόπον κίνησιν). Σύναψον πρὸς τὸ profectus est. **nostris... navi-
 bus**] (ἀφαιρ. ὑποκείμε. τοῦ applicatis) = τῶν ἡμετέρων νεῶν (τῶν ἀνη-
 κουσῶν εἰς τὸν Καίσαρα). **applicatis .. ad terram**] = appulsis ad
 terram προσωρμισμένων πλησίον τῆς ξηρᾶς. **XL**] = quadraginta.
propter eundem timorem]. Κατεπετόγη ὡς τὸ ἐν Μεσσήνῃ πλήρωμα.
 Εἶχεν ἄρα διαδοθῆ τὸ κατορθώμα τοῦ Κασίου. **atque**] καί, ὡς. **secun-
 dum nactus ventum**] (= idoneam nactus tempestatem) = οὐδρίου
 τυγῶν ἀνέμου, οὐρίας τυγῶν **ad incendium**] πρὸς πυρπόλησιν (Ἰδ. § 2).
flamma comprehensa] (ἀφαιρ. ἀπόλ. αἰτιολ.) = τοῦ πυρὸς μεταδοθέν-
 τος. (Ἡ ἐνεργητ. σύνταξις: utrumque cornu [αἰτιατ. πῶσις] flam-
 ma [ὄνομαστ. πῶσις] comprehendit ἐπιλαμβάνει). **cornu**] ἄρ. 39.
veteribus] = veteranis. **plaesidio**] Ἰδ. § 3. **navibus**] (δοτ.). **ae-
 grorum**] Ἰδ. 87, 3.

conscenderunt] ἄρ. 69. **a terra solverunt**] ἐνν. naves (πρὸ βλ. 102, 7)
 = ἀπεμαζούνθησαν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς (Ἰδ. ἀνωτ. § 4: applicatis...).
impetu] ἄρ. 61. **quinq̄ueremis**] (αἰτ. πληθ. quinq̄ueremes) ἄρ. 64.
exceptus scapha] ἀφαιρ. ὄργαν. **refugit**] προκμ. **depressae**] ἄρ.
 70. **triremes**] ἄρ. 64.

in Thessallia] σύναψον πρὸς τὸ factum. **ut ipsis Pompeianis**] (δοτ.)
fides fieret] = ut ipsi (ἀκόμη καὶ) Pompeiani hoc crederent. **fin-
 gi**] ὡς ὑποκείμε. χρησιμεύει ἡ προηγουμένη περίοδος: ὅλα αὐτὰ ἦσαν ἐπι-
 νόησις τῶν... **arbitrabantur**] οἱ Πομπητιανοί. **ex his locis**] ἐκ τῶν
 ἀκτῶν αὐτῶν

Ὁ Καῖσαρ καταδιώκει τὸν Πομπήιον.

relictis] (μτχ. ἀπόλ.) = posthabitis, neglectis. **sibi**] (Caesari). **se**]
 (Pompeium). **ex fuga**] Ἰδ. 96, 4. **rursus... alias**] (ἄλλας, . νέας). Πλε-
 ονασμός. **itineris**] (γεν. διαιρ. εἰς τὸ quantumcumque). **equitatu**]

- μετὰ τοῦ ἱππικοῦ. **efficere**] = perficere. **unam**] μόνον ἓνα (ἴσως τὸν
 2 **edictum**] (οὐσ.) ἀρ. 17 καὶ 16. **Amphipoli**] (ἄφαιρ. τῆς ἐν τόπῳ στά-
 σεως. Κατωτ. ἐν § 4 εἶναι ἄφαιρ. τῆς ἀπὸ τόπου κινήσεως). **uti**] = ut.
iuniores] δηλ. οἱ ἔχοντες ἡλικίαν μεταξὺ τῶν 17 καὶ 46 ἐτῶν. **Graeci**]
 Ἦτο δυνατόν νὰ σχηματίζονται λεγεῶνες καλούμενοι *legiones vernaculae*, δηλ. ἐκ πολιτῶν πόλεων ὑποτεταγμένον. Οἱ τοιοῦτοι πολῖται ἐγί-
 νοντο ὄμμαϊοι πολῖται ἀλλὰ *sine suffragio*, ἦτοι δὲν μετείχον τῶν πο-
 λιτικῶν δικαιωμάτων τῶν ὄμμ. πολιτῶν. **iurandi causā**] = ἵνα ὁμῶ-
 3 **utrum**]. Πλαγία ἐρώτησις. Ἡ σύνταξις: *non poterat existimari* (= *iudicari, discerni* νὰ διαγνωσθῆ), *utrum... proposuisset an... cona-*
retur tenere... avertendae suspicionis causa] (γερονδ. ἔλξις) = *suspicionem avertendi causā*. Ἡ ὑπόψια ἀναπτύσσεται διὰ τοῦ ἀκο-
 λουθοῦντος *ut*. Πρόκειται βεβαίως νὰ ἀπατηθῶσιν ἐκεῖνοι, οὓς εἶχεν
 ὑπ' ὄψιν ὁ Πομπήιος διὰ τῆς φράσεως *si nemo premeret* (= *instaret*). **proposuisset**] ἔνν. **edictum**. **quam diutissime**] ὡς (ὅσον τὸ
 δυνατόν) πλεῖστον χρόνον. **longioris**] = *longinquioris* (ἢ *longinque*)
 μακρινωτέρας (φυγῆς εἰς μακρινωτέραν χώραν).
 4 **ad ancoram**]. Ὁ Πομπήιος οὐδὲ κἄν ἐτόλμησε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ξη-
 ράν. **constitit**] *ιδ.* *Λεξιλόγ.* ὁ. *consisto*. **Amphipoli**] *ιδ.* *ἀνωτ.* § 2.
pecunia... corrogata] (ἄφαιρ. ἀπόλ.). **cognito**] *ιδ.* τοι, ι. Ἡ εἰς
 Ἀμφίπολιν ἀφίξις τοῦ Καίσαρος ὑπολογίζεται ὅτι ἠδύνατο νὰ συντε-
 λεσθῆ ἔως τῆς 18 Αὐγ. καὶ ἡ τοῦ βου λεγεῶνος (*ιδ.* § 1) ἔως τῆς
 20 τοῦ αὐτοῦ μηνός, τοῦ διαστήματος ἀπὸ Λαοίσης ἔως Ἀμφιπό-
 λεως ὄντος περίπου 300 χλμτ. **Mytilenas**] (ὁ ἐνικὸς *Mytilēnē* δὲν
 ἀπαντᾷ εἰς τὸν Καίσαρα). Ἐκεῖθεν συμπαρέλαβε μετ' ἑαυτοῦ τὴν σύ-
 ζυγον Κορνηλίαν καὶ τὸν νεώτερον υἱὸν Σέξτον, οὓς εἶχε πέμψει ἐκεῖ
 ἀρχομένου τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. **paucis diebus vēnit**] μετ' ὀλίγας
 5 **additis**] (ἄφαιρ. ἀπόλ.) = ἀφοῦ συμπαρέλαβεν. **actuaris**] ἀρ. 64.
Cyprum] (αἰτ τῆς εἰς τόπον κινήσεως) = εἰς Κύπρον (τὴν 23 Σεπτ.).
 6 **illic**]. Ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ προηγούμενον *ibi*, ἀλλ' ἐτέθη ἐνταῦθα τὸ *illic*
 κατ' ἀνάγκην, διότι ὁ λόγος εἶναι πλάγιος διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐτέ-
 θησαν καθ' ὑποτακτικὴν τὸ *negotiantur* (εἶχον ὑποθέσεις ἐμπορικᾶς,
 ἔκαναν *δοσολεῖες*) καὶ τὸ *dicerentur*. Ἐν Ἀντιοχείᾳ εὐρίσκοντο ἐγκα-

τεστημένοι πολλοὶ ἐμπορευόμενοι (negotiatores) ῥωμαῖοι πολῖται χάριν ἐξαγωγῆς δημητριακῶν εἰς Ρώμην ἀλλὰ καὶ χάριν τοκισμοῦ τῶν χρημάτων των. **qui... dicerentur**] (πρὸς αὐτοὺς) οἷτινες ἔλεγοντο. ., (πρὸς αὐτοὺς οἷτινες ἔλεγετο ὅτι κατέφυγον (=se receperisse)... **sui**] δηλ. τοῦ Πομπηίου. **dimissos**] ἔνν. esse. **ad eos**] δηλ. τοὺς Πομπηιανούς. **periculo**] (ἀφαιρ.)=cum periculo.—**futurum**] ἔνν. esse. **consulari ἀρ. 72. Rhodi**] =ἐν Ῥόδῳ. **ex fuga**] *ιδ.* 96, 4. **oppido ac portu**] (ἀφαιρ. *ιδ.* 101, 6) σύναψον πρὸς τὸ recepti non erant=εἶχον ἀποκλεισθῆ ἀπό... **ut**]. Διὰ τοῦ ut δηλοῦται τὸ περιεχόμενον τῆς ἐντολῆς. **contra voluntatem suam**] =in viti. **naves solverunt**] *ἀρ.* 69. **civitates**] *ιδ.* § 6.

Ὁ Πομπήιος καταφεύγει πρὸς τὸν Πτολεμαῖον Διόνυσον, βασιλέα τῆς Αἰγύπτου. 103

quibus cognitis rebus—deposito... consilio—pecunia sublata... sumpta] ἀφαιρετικαὶ ἀπόλυτοι. **adeundae Syriae**] (γερονδιακῆ ἔλιξις)=adeundi Syriae. **societatis**] Τὸ Κράτος παρεχώρει ἐργολαβικῶς εἰς ἰδιώτας (publicani) ἢ ἑταιρείαν (societas publicanorum) ἐκ τῆς ἑπτάδος τάξεως ἀντὶ ὀρισμένου ἐφάπαξ μισθώματος τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις εἰπραξίν φόρων, οἷτινες γενικῶ ὀνόματι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Ρωμαίων vectigalia. **sublata**] ὅχι διὰ τὰ οἰκειοποιηθῆ, ἀλλὰ διὰ τὰς στρατιωτικὰς ἀνάγκας. **a... privatis**] ποιητικὸν αἷτιον=ὑπὸ τῶν... **sumpta**] Παρὰ τὴν θέλησίν των. **aeris**] χαλκοῦ (οὐχὶ χρημάτων). **pondere... imposito**] =(εἰσβιβασθέντος, φορτωθέντος), φορτώσας βάρος (ποσότητα). **milibus**] ἔνν. impositis. **ex familiis**] =ex servis, famulis. Αἱ κεφαλαιοῦχοι αὐταὶ ἑταιρεῖαι, ὡς καὶ οἱ μεγαλύτεμοι, εἶχον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δούλους. **ex suis**] *ιδ.* ἀνωτ. λ. familiis. **ad hanc rem**] =ad arma ferenda, πρὸς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. **existimabat**] ἀντὶ existimaverat. **pervenit**] (πρην.). Τοῦτο ἐγένε τῆ συμβουλῆ, ἣτις ἔσχε κατὰ ἐπακόλουθα, τοῦ εὐνοουμένου αὐτοῦ Θεοφάνους, ἐκ Μυτιλήνης, ἐνῶ ἄλλοι μὲν συνεβούλευσαν νὰ καταφύγῃ ὁ Πομπήιος εἰς τὴν χώραν τῶν Πάρθων, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν Νουμιδιάν, ἧς χώρας ὁ βασιλεὺς Ἰόβας εἶχεν ἐξολοθρεύσει (τῷ 49 π. Χ.) τοὺς λεγεῶνας τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Καίσαρος Κουρίωνος. **ibi**] αὐτοῦ. Κυρίως ἀνατολικῶς τοῦ Πηλουσίου, ἐνθα ἦτο ἐστρατοπε-

δευμένος ὁ Πτολεμαῖος μετ' ἐ τοῦ στρατοῦ του. **casu**]. σύναψον πρὸς τὸ **ibi erat** (= διέτριβεν, εὐρίσκειτο) **puer aetate**]. Ἦτο τότε (τῷ 48 π.Χ.). 13 ἔτων. **magnis copiis**] (ἄφαιρ. ὄργαν.) **cum sorore**] ἐναντίον τῆς ἀδελφῆς... **paucis ante mensibus**] ὀλίγους μῆνας πρότερον. **per propinquos atque amicos**]. Οὗτοι ἦσαν κυρίως ὁ κηδεμὼν αὐτοῦ Ποθεινός, ἀνὴρ φιλόδοξος καὶ πλεονέκτης, ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ὁ Ἀχιλλᾶς καὶ ὁ ἐκ Χίου (ἢ Σάμου) δῆτωρ καὶ σοφιστῆς Θεόδοτος, διδάσκαλος τοῦ νεαροῦ βασιλέως. **spatio**] (ἄφαιρ.). **eius**] τοῦ Πτολεμαίου.

3 **pro hospitio atque amicitia patris**]. Ὁ Πτολεμαῖος Διόνυσος ἦτο «φιλίας καὶ χάριτος πατρῶος ὑπόχρεως» *ιδ.* Πίνακα ἱστορικὸν καὶ γεωγραφ. λ Aulus Gabinius. **illius**] τοῦ Πτολεμαίου. **opibus**] = exercitu. **Alexandria**] (ἄφαιρ.) *ιδ.* 101, 6: exceptus scaphā καὶ 102, 7: oppido ac portu recepti non erant.

4 **qui ab eo missi erant**]. Ἡ ἀναφορική αὐτῆ πρότασις ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ οὐσιαστικὸν = legati (πρὸβλ. κατωτ. legationis' *ιδ.* καὶ Σημ. 15). **suum officium**] τὸ (ἐξ ἠθικῆς ὑποχρεώσεως πηγάζον) καθῆκόν των, τὰς (ὀφειλομένας) ὑπηρεσίας των, τὴν ὑποστήριξιν των (νὰ τεθῶσι δηλ. εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ Πομπηίου). **neve**] καὶ νὰ μὴ. **fortunam**] (δηλ. adversam) τὴν κρίσιν θέσιν (του), τὴν δυστυχίαν (τ υ).

5 **in hoc numero**] = in numero eorum. **acceptos**]. Ἡ μετοχή αὐτῆ δύναται νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ μεταφράσει.

104 Ὁ Πομπήιος φονεύεται διὰ δόλου.

1 **his cognititibus rebus**] (ἄφαιρ. ἀπόλ.) = γνωσθεισῶν τῶν συνομιλιῶν αὐτῶν, μαθόντες τὰς συνδιαλέξεις (τῶν ἀπεσταλμένων μετὰ τῶν στρατιωτῶν). **amici regis**] *ιδ.* 103, 2. **propter aetatem**] διὰ τὴν (νεαρὰν) ἡλικίαν. **timore adducti**] ἐκ φόβου παρακινηθέντες ἢ ἀπλῶς ἐκ φόβου. **ut**] ὥσπερ. **sollicitato**. .]. Ἡ σύνταξις: **timore adducti ne sollicitato exercitu regio... occuparet**. Ἡ ἔννοια: ἐφοβοῦντο μήπως ὁ Πομπήιος ἐξωθήσῃ εἰς στάσιν τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως καὶ οὕτω καταλάβῃ... **fortuna**] *ιδ.* 103, 4' **ut**] ὥσπερ (ἐν αἰτιολογ. ἐννοίᾳ). **qui erant**]... **missi**] *ιδ.* 103, 3. **ab eo**] (Pompeio). **iusserunt**] (ἔχει ἐδῶ τὴν σημασίαν τοῦ) παρεκάλεσαν.

2 **consilio inito**] μετοχή ἀπόλυτος. **praefectum regium**]. ἀρ. 19 **singulari** . **audacia**] (*ιδ.* 91, 1: singulari virtute), δηλ. ἀνὴρ ὅστις πρὸ

οὐδενὸς ὑπεχώρει. **tribunum militum]** ἀρ. 13. **ad interficiendum Pompeium]** (γεροννδ. ἔλιξις). Ἡ προῦθ. ad δηλοῖ σκοπόν. **notitia]** (ἀφαιρ. τοῦ αἰτίου). Ὁ Σεπτίμιος εἶχε χρηματίσει εκατόν- 3
 ταραχος τοῦ Πομπηίου ἐν τῷ πειρατικῷ πολέμῳ (προβλ. κατωτέρω bello praedōnum), ὃν οὗτος ἤγαγεν εἰς πέρας τῷ 67 π.Χ. **produc-**
tus] ὁδηγηθεὶς ἔξω τοῦ πλοίου του, ἀφήσας τὸν ἑαυτὸν του νὰ παρα-
 πλανηθῆ ὑπ' αὐτῶν, οἵτινες ἔλεγον ὅτι πρέπει νὰ ἐπιβῆ ὁ Πομπήιος
 πολὺ μικροῦ ἀκατίου, ἐπειδὴ ἡ θάλασσα ἦτο κατ' αὐτοὺς τεναγώδης καὶ
 ἀβαθῆς .. **ordinem dixerat]** (ille, δηλ. ὁ Σεπτίμιος). *ιδ.* ἀρ. 12 κ.
 5. **naviculam parvulam]** ἀρ. 66. **conscendit]** ἀρ. 69. **cum**
paucis suis] *ιδ.* 96, 4: paucos suos. **ibi]** αὐτοῦ. Κυρίως τὴν στιγμήν
 τῆς ἀποβιβάσεως εἰς τὸ ἀκάτιον. **interficitur]** τὴν 28 Σεπτεμβρίου
 τοῦ 48 π.Χ. εἰς ἡλικίαν 58 ἐτῶν. Ὁ δολοφόνος τὴν μὲν κεφαλὴν ἀπέ-
 σπασεν ἀπὸ τοῦ σώματος, τὸν δὲ κορμὸν ἔρριψεν εἰς τὴν παραλίαν. Ἄλλ'
 ἀπελεύθερός τις τοῦ Πομπηίου μετ' ἄλλου τινὸς ἔθεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ
 ἀκτῇ τὸ ἀκέφαλον σῶμα τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ ἐπὶ πυρᾶς καὶ ἔκαισεν.
 Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν φορικτὴν ταύτην τραγωδίαν ὁ Καῖσαρ προσωρ-
 μίσθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Εὐθὺς προσῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεόδοτος
 (*ιδ.* ἀνωτ. 103 § 2) κομίζων μεθ' ἑαυτοῦ ὡς δῶρα τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν
 δακτύλιον τοῦ Πομπηίου. Ἄλλ' ὁ Καῖσαρ γενναιοφρόνως φερόμενος
 ἐδέχθη μόνον τὸν δακτύλιον καὶ καύσας τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀτυχοῦς ἀνή-
 γειρεν ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ βομὸν εἰς τὴν Νέμεσιν. Καὶ εἶχε μὲν ἔλθει ὡς
 διώκτης τοῦ Πομπηίου, ἀλλ' ἡ τύχη προώρισεν αὐτὸν νὰ γίνῃ ὁ τιμω-
 ρὸς τοῦ θανάτου αὐτοῦ! **Lentulus]** *ιδ.* Πίνακα ἱστορικὸν καὶ γεωγρα-
 φικόν: P. Cornelius Lentulus Spinther. Οὗτος εἶχεν ἔλθει ἐκ Κύ-
 πρου εἰς Αἴγυπτον τὴν ἐπομένῃν τοῦ φόνου τοῦ Πομπηίου. **ab rege]**
 (ποιητικὸν αἴτιον)=ὑπὸ τοῦ βασιλέως, κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως. **in**
custodia]=ἐν τῇ εἰρηκτῇ.

3. ΠΙΞΑΞ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ

Achillas, ae, Ἀχιλλᾶς. Ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου ΙΒ', εἰς τῶν φονέων τοῦ Πομπηίου (104, 2. 3).
Acutius Rufus, Ἀκούτιος Ροῦφος, φίλος τοῦ Πομπηίου. Κατηγόρησεν ἐνώπιον τοῦ Πομπηίου τὸν Λεύκιον Ἀφράνιον ἐπὶ προδοσίᾳ τοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ στρατοῦ (83, 2), ἵνα ἀποκλείσῃ αὐτὸν τῆς δευτέρας ὑπατείας.

Aegyptus, i, θ. Αἴγυπτος (104, 1). Αὕτη ἦτο τότε ἀκόμη βασιλείον ὑπὸ τοῦς Πτολεμαίους, πράγματι ὅμως φόρου ὑποτελής εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

L(ucius) **Afranĭus** (83, 2. 88, 3). Ἀντιστράτηγος τοῦ Πομπηίου ἐν Ἰσπανίᾳ. Πολεμήσας κατὰ τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Ἰλέρδην (νῦν Lerida) τῆς Ἰσπανίας παρεδόθη εἰς αὐτὸν καὶ κατόπιν ἀφείθη ἐλεύθερος. Ὁδήγησε κοόρταις τινὰς ἐκ τῆς Ἰσπανίας εἰς τὴν Θεσσαλίαν (Φάρσαλον).

Alexandriā, ae, θ. Ἀλεξάνδρεια (103, 3. 5. 104, 1). Πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου μετὰ 300.000 περίπου κατοίκων. Διηρεῖτο εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ Βρούχειον καὶ τὴν Ῥακώτιδα.

Allōbrox, ōgis. Ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο νιῶν τοῦ Ἀδβουκίλλου ὀνομαζόμενος Raucillus (84, 5), ἀδελφὸς τοῦ Egus, φονευθεὶς ἐν ἱππομαχίᾳ. Οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ παρέσχον πολλὰς ὑπηρεσίας τῷ Καίσαρι, ὅστις τὰ μέγιστα ἐξέτιμα αὐτούς, ἀλλὰ γενόμενοι καταχρασταὶ χρημάτων ἐκ μισθοδοσίας κατέφυγον πρὸς τὸν Πομπηίον.

Amphipolis, is, θ. (102, 2. 4) Ἀμφίπολις, πόλις τῆς Μακεδονίας ἄλλοτε ἀποικία τῶν Ἀθηναίων, κειμένη μεταξὺ τῆς λίμνης Πρασιάδος καὶ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Νεοχωρὶ [τουρκ. *Γενίκοϊ*]). Ἡ Ἀμφίπολις ὑπετάγη εἰς τοὺς Ῥωμαίους τῷ 163 π.Χ. καὶ ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς περὶ ταύτην ὄμαϊκῆς ἐπαρχίας (provincia).

Antiochiā, ae, θ. (102, 6) Ἀντιόχεια, πρωτεύουσα τῆς Συρίας οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Ὀρόντου (νῦν τουρκ. Ἀντάκια). Ὅτε

ἡ Συρία ἐγένετο ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, ὁ Πομπήιος ἀφῆκεν (τῷ 63 π. Χ.) εἰς τοὺς Ἀντιοχεῖς αὐτοτελῆ τὴν πολιτικὴν σύνταξιν.

Antiochenses, ἴμ, Ἀντιοχεῖς (102,6).

M(arcus) Antonīus, Μᾶρκος Ἀντώνιος. Ὁ σπουδαιότερος ὀπαδὸς καὶ συγγενὴς ἐκ μητρὸς τοῦ Καίσαρος. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ γαλατικοῦ πολέμου διετέλεσεν ἀντιστράτηγος τούτου. Κατὰ τὴν μάχην παρὰ τὴν Φάρσαλον διηύθυνε τὸ ἀριστερὸν κέρας (89,3).

T(itus) At(t)ius Labiēnus (87,1-6). Ὁ Λαβιηνός, καίτοι διετέλεσε σπουδαιότατος ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατία, μετέστη κατὰ τὴν ἐκρηξιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου πρὸς τὸν Πομπήιον.

Brundisium, ἰ, οὐ. (86,4. 100,1.2) Βρεντέσιον, Βρινδήσιον (νῦν Brindisi Πρίντζι). Πόλις ἐβλίμενος ἐν Καλαβρία τῆς Ἰταλίας. Brundisīnus portus (100,1) ὁ λιμὴν τοῦ Βρινδησίου.

Q(uintus) Caecilius Metellus Pius Scipio (82,1. 83,1. 88,3. 90,1). Κόιντος Καικίλιος, Μέτελλος Πίος Σκιπίων, πατὴρ τῆς Κορνηλίας τῆς συζευχθείσης (τῷ 54 π. Χ.) τὸν Πομπήιον, ὑπὲρ οὗ ἐσχημάτισε στρατὸν ἐν Συρία, σπεύσας εἰς τὴν Θεσσαλίαν μικρὸν πρὸ τῆς παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχης.

C. (πρόφερε Gaius) Cassius Longinus (101,1. 3-5). Ὁ Γάιος Κάσσιος Λογγίνος ἦτο ἐκ τῶν σπουδαιότερων κατὰ τοῦ Καίσαρος συνωμοτῶν καὶ φονεὺς αὐτοῦ. Cassiāna classis (101,6).

Cilices, ἴμ, Κίλικες. Οἱ κάτοικοι τῆς Κιλικίας (101,1).

Ciliciā, ae, θ. Κιλικία (102,5). Ἡ νοτιοανατολικωτάτη χώρα τῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ τῶν ὀρέων τοῦ Ταύρου πρὸς Β., τοῦ Ἀμανοῦ (Τζεβέλ Βαρεκί) πρὸς Α. καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Πομπηίου ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία. Ciliciensis legio (88,3).

Cleopātra, ae, θ. (103,2). Πρωτότοκος θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου ΙΑ' τοῦ Νόθου ἢ Αὐλητοῦ (80—51 π.Χ.), ἀδελφὴ τοῦ Πτολεμαίου ΙΒ' Λιονύσου. Ἐκβληθεῖσα ὑπὸ τούτου τῆς ἀρχῆς πολεμεῖ πρὸς αὐτὸν καὶ στρατοπεδεύει οὐχὶ μακρὰν τοῦ Πηλουσίου. Ἰδ. Ptolemaeus.

A(ulus) Clodius (90,1) Αὔλος Κλώδιος. Οὗτος κοινὸς ὦν φίλος τοῦ Σκιπίωνος καὶ τοῦ Καίσαρος στέλλεται παρὰ τούτου πρὸς ἐκεῖνον, ὅπως διαπραγματευθῆ τὸς ὅρους τῆς εἰρήνης.

Corsŷra, ae, (100,3). Ἡ νῆσος Κέρκυρα (καὶ Κόρκυρα) ἐχρησίμευεν ὡς στρατηγεῖον τοῦ Πομπηιανοῦ στόλου.

L(ucius) Cornelius **Lentulus Crŷs** (96,1. 102,7. 104,3). Ὁ Λεύκιος Κορνήλιος Λέντλος ἦτο σφοδρὸς ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος. Διετέλεσεν ὑπάτος τῷ 49 π. X.

P(ublŷius) Cornelius **Lentulus Spŷnther** ἢ **Spŷnther Lentulus** (83,1. 102,7). Ὁπαδὸς τοῦ Πομπηίου. Συλληφθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου αἰχμάλωτος ἐλευθεροῦται ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. Ἐφορευθῆ κατὰ τὴν παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχην.

P(ublŷius) Cornelius **Sulla** 89,3. 99,4). Ἀνεψιὸς τοῦ δικτάτορος Σύλλα. Διετέλεσεν ἀντιστρατήγος τοῦ Καίσαρος.

C. (πρόφερεε Gaius) Crastŷnus, Ἀνὴρ γενναῖος, ἀνάκλητος ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καίσαρος (91,1. 99,2. 3).

Cyprus, i, θ. (102,5). Ἡ Κύπρος ἦτο ἀπὸ τοῦ 57 π. X. κτῆσις ὤμμαϊκή.

L(ucius) **Domitius** Ahēnobarbus (83,1. 99,5). Λεύκιος Δομίτιος Ἀηνόβαρβος. Ἦτο δεινὸς ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος.

Cn. (πρόφερεε Gnaeus) Domitius Calvinus (89,3). Γναῖος Δομίτιος Καλβίνος, ὀπαδὸς τοῦ Καίσαρος. Στέλλεται ὑπὸ τούτου μετὰ δύο λεγεῶνων ἐναντίον τοῦ Σικιλίανος εἰς Μακεδονίαν. Ἐνοῦται μετὰ τοῦ Καίσαρος μικρὸν πρὸ τῆς παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχης.

Durrachium, ii, οὐ. Δυρράχιον (νῦν Durrazzo, ἢ πρόφην Ἐπίδαμος), σπουδαιότατος λιμὴν τῆς Ἰλλυρίας (100,3). Ἀπὸ τοῦ 229 π. X. ὑπὸ τὴν ὤμμαϊκὴν κυριαρχίαν. Durrachina proelia (84,1. 87,4. 89,1).

Fretum Siciliæ [ἢ **fretum Siculum** ἢ **fretum Siciliense** καὶ ἀπλῶς **fretum**] (101,1), ὁ Σικελικὸς πορθμὸς (νῦν Faro di Messina).

A(ulus) **Gabinus**. Ἀνθύπατος ὢν τῆς Συρίας ἦλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀποκατέστησεν εἰς τὸ βασίλειον (τῷ 55 π. X.) τῇ προτάσει τοῦ Πομπηίου τὸν ἐκδιωχθέντα ἀπὸ τοῦ 57 π. X.) Πτολεμαῖον ΙΑ' τὸν Νόθον ἢ Αὐλητὴν. Μέρος τοῦ Πομπηιανοῦ στρατοῦ, ἐκ Γαλατῶν καὶ Γερμανῶν, φρουρὰς ἔνεκα κατέλιπεν ἐκεῖ ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Πτολεμαίου ΙΑ' (103,5).

Gallia, ae, θ. Γαλατία (87,2). Δηροῖτο 1) εἰς τὴν Gallia citerior ἢ cisalpina (ἢ togata) τ.ἔ. τὴν ἐντὸς τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν (87,4) ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Πάδου (νῦν Ρο), ἥτις ἀπὸ τοῦ 222 π. Χ. ὑπῆρξε ὄμ. ἐπαρχία· αὕτη ὑποδιηροῖτο διὰ τοῦ Πάδου εἰς τὴν Gallia hispadana (ἐντεῦθεν τοῦ Πάδου) καὶ τὴν Gallia transpadana (ἐκεῖθεν τοῦ Πάδου), καὶ 2) εἰς τὴν Gallia ulterior ἢ transalpina τ.ἔ. τὴν πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν.

Germania, ae, θ. (87,1). Κατὰ τὴν ὁμοαῖκὴν ἀντίληψιν ἢ μεταξὺ τῶν ποτ. Ῥήνου, Δουνάβεως, Βιστούλα καὶ τοῦ Ὀκεανοῦ χώρα.

Graeci, orum (102 2). Ἑλληνες ἐν στενωτέρῳ σημασίᾳ=Macedones.

Hispanae cohortes (88,3). Αὗται, σχεδὸν 7 τὸν ἀριθμὸν, διεβιβάσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀφρανίου (ἰδ. ἀνωτ. L. Afranius) ἐκ τῆς Ἰσπανίας εἰς τὰ περὶ τὴν Φάρσαλον μέρη

Hispania, ae, θ. Ἰσπανία (ἢ Πυρρηναικὴ χειρσόνησος 83,2) ἀπὸ τοῦ 205 π. Χ. ὁμοαῖκῃ κτῆσις. Δηροῖτο εἰς τὴν Hispania citerior (μετὰ πρωτευούσης τῆς πόλεως Nova Carthago, νῦν Καρθαγένης) καὶ εἰς τὴν Hispania ulterior. Ἡ τελευταία αὕτη μετὰ τὴν ὀλοσχερῆ κατακτῆσιν τῆς Ἰσπανίας ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ὑποδιηροῖθη εἰς τὴν Baetica (νῦν Ἀνδαλουσίαν) μετὰ πρωτ. τῆς πόλεως Corduba, καὶ εἰς τὴν Lusitania (νῦν Πορτογαλίαν) μετὰ πρωτ. τῆς πόλεως Augusta Emerita (νῦν Merida).

T. Labienus, ἰδ. Titus At(t)ius Labienus.

D(ecimus) Laelius (100, 1. 3). Δέκιμος Λαίλιος. Διόκει κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τὸν Πομπηϊανὸν στόλον ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Laelianae naves (100,2).

Larisa, ae, θ. Λάρισα, πόλις τῆς Θεσσαλίας (96,3. 97,2. 98,3).

Libo, ἰδ. Scribonius

C. (πρόφερε Gaius) **Lucilius Hirrus** (82,5). Γάιος Λουκίλιος Ἴρρος. Ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Πομπηίου πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Πάρθων Ὁρόδην, ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν, ἀλλὰ μὴ δεχθεὶς τοὺς ὄρους τοῦ βασιλέως ἀπαιτοῦντος τὴν παραχώρησιν τῆς Συρίας ἐφυλακίσθη ὑπ' αὐτοῦ.

Macedonia, ae, θ. Ἡ πρὸς Β. τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέστου χώρα ὑπὸ τοῦ 168 π. Χ. ὁμοαῖκῃ ἐπαρχίᾳ (102,3).

Messāna, ae, θ. (δωρ. Μεσσάνα) Μεσσήνη (νῦν Messina), ἐπὶ τῆς Β.Α. ἀκτῆς τῆς νήσου Σικελίας παρὰ τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσήνης (101, 1,3).

Mytilēnae, ārum, θ. Μυτιλήνη (102,5).

Orīcum, i, οὔ. (90,1). Ὀρικός καὶ Ὀρικός καὶ Ὀρικὸν (νῦν Erico), πόλις καὶ λιμὴν τῆς Β. Ἠπείρου εἰς τὸν μυχὸν τοῦ διὰ τῶν Κεραυνίων ὁρέων σχηματιζομένου κόλπου τοῦ Αὐλῶνος (νῦν Valona).

Parthī, ōrum (82,4). Πάρθοι, ἔθνος βάρβαρον σκυθικόν, οἰκοῦν τὰ ΝΑ. καὶ ΝΔ. τῆς Κασπίας θαλάσσης (τὸ νῦν Ἰράν). Ἦσαν οἱ διάδοχοι τῶν Περσῶν.

Pelusiūm, īi, οὔ. (103,1). Πηλούσιον (νῦν Tīneg, Τινέ), πόλις ὀχυρωτάτη τῆς κάτω Αἰγύπτου, οὐχὶ μακρὰν τῆς Μεσογείου θαλάσσης, εἰς τὸ ΒΑ. ἄκρον τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου πλησίον τοῦ σημερινοῦ Port Saïd. Ἐνεκα τῆς στρατηγικῆς θέσεως αὐτοῦ ἀπετέλει τὸ Πηλούσιον τὰς κλεῖδας τῆς Αἰγύπτου.

Phoenīces, um, Φοίνικες (101,1), οἱ κάτοικοι τῆς Φοινίκης, χώρας τῆς Συρίας, ἐχούσης πρωτεύουσαν τὴν Τύρον.

Pompeīānus, Πομπηϊανός. Pompeiana acies (94,4). Pompeiani colles (84,2). Pompeianus exercitus (99,4). Pompeiani, orum, οἱ Πομπηϊανοὶ (84,4. 93,1. 2. 8. 94,2. 95,1. 97,2.3.4. 101,7).

M(arcus) **Pomponius**, Μάρκος Πομπόνιος (101,1). Διοικητὴς μοίρας τοῦ στόλου τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Μεσσήνην, ἐξ οὗ Pompeiana classis (101,2).

Ptolomaeus XI. Nothos εἶτε Aulētes (103,3.5). Πτολεμαῖος ἢ Πτολεμαῖος ΙΑ', πατὴρ τῆς Κλεοπάτρας καὶ τοῦ Πτολεμαίου ΙΒ'. Ptolomaeus XII. Dionysos (103,2). Υἱὸς Πτολεμαίου ΙΑ'.

Rhodus, i, θ. Ῥόδος (102,7). Αὕτη ἦτο σύμμαχος τῶν Ῥωμαίων. Τῷ 43 π.Χ. ἐγένετο Ῥωμαϊκὴ κτῆσις.

Roma, ae, θ. Ῥώμη (83,3).

Romani cives (101,2.6).

Scipio, id. Q. Caecilius Metellus Pius Scipio.

L.(ucius) Scribonius **Libo** (90, 1.100, 1). Λεύκιος Σκριβώνιος Λίβων, δπαδὸς καὶ συγγενὴς τοῦ Πομπηίου.

L.(ucius) **Septimius** (104, 2.3). Λεύκιος Σεπτίμιος. Οὗτος ἀφοῦ ἠκολούθησε τὸν Πομπήιον εἰς τὸν κατὰ τῶν πειρατῶν πόλεμον, κατελείφθη εἶτα ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Πτολεμαίου ΙΑ' τοῦ Αὐλητοῦ (ιδ. καὶ A. Gabinius).

Sicilia, ae, θ. (101, 1 καὶ ἐξ.). Σικελία μεγίστη καὶ εὐφοροτάτη νῆσος. Ταύτην κατόκουν κατ' ἀρχὰς οἱ Σικανοὶ ἢ Σικελοί, λαὸς Κελτικός, ἔπειτα οἱ Φοίνικες, μετὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες (Χαλκιδεῖς, Μεγαρεῖς καὶ Δωριεῖς), πρὸς οὓς ἤριζον περὶ τῆς κατοχῆς οἱ Καρχηδόνιοι. Ὑπήχθη ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους τὸ μὲν Δ. μέρος τῆς νήσου τῷ 241 π. Χ., τὸ δὲ Α. τῷ 212-210 π. Χ. Αἱ Συρακοῦσαι (Συρακοῦσαι) ἦσαν ἡ πρωτεύουσα τῆς Σικελίας.

(Siculum) fretum, ιδ. fretum.

Sulla, ιδ. P. Cornelius Sulla.

P.(ublius) **Sulpicius** Rufus (101, 1). Πόπλιος Σουλπίκιος Ῥούφος, ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατία καὶ Ἰσπανία, εἶτα διοικητῆς τοῦ στόλου. Sulpiciana classis (101. 4).

Syri, ὄrum, Σύροι οἱ κάτοικοι τῆς Συρίας. Classis Syrorum (101, 1.4).

Syria, ae, θ. Συρία (103, 1.5). Αὕτη περιελάμβανε τὴν πρὸς Ν. τῆς Καππαδοκίας καὶ Μεσοποταμίας καὶ πρὸς Β. τῆς Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίας χώραν (ιδ. καὶ Antiochia).

Syriacae legiones (88, 3).

Thessalia, ae, θ. Θεσσαλία (82, 1.100, 3. 101, 7).

Thracēs, um, (ἐν. Thrac, cis). Θραῖκες (95, 3), οἱ κάτοικοι τῆς Θράκης, χώρας κειμένης μετὰ τοῦ Δουνάβειος, τῆς Μαύρης Θαλάσσης τῆς Προποντίδος, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς Μακεδονίας.

Transpadanae coloniae (87, 4), ιδ. Gallia 1.

C. (πρόφερε Gaius) **Triarius**, ιδ. Valerius.

C. (πρόφερε Gaius) Valerius **Triarius** (92, 2). Γάιος Οὐαλέριος Τριάριος, ἀνὴρ μεγάλης ἀξίας, φίλος τοῦ Κικέρωνος. Διόκησε τμημα τοῦ ἀσιατικοῦ στόλου τοῦ Πομπηίου. Πιστεύεται ὅτι ἐφρονεῦθη κατὰ τὴν παρὰ τὴν Φάροσαλον μάχην.

P(ublĭus) **Vatinĭus** (90, 1. 100, 2). Πόπλιος Ουατίνιος (Βατίνιος),
 ὀπαδὸς καὶ στρατηγὸς τοῦ Καίσαρος.

Vĭbo, ōnis, θ. (101, 1. 4). Οὐίβων (πάλαι Hipro, Ἰπλώνιον, νῦν
 Bivona). Πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Βοητίας (νῦν Calabria
 ulteriore), ὅπου νῦν ὁ κόλπος τῆς Ἁγ. Εὐφημίας, ἤδη ἀπὸ τοῦ
 293 π. Χ. ῥωμαϊκῆ ἀποικία ὑπὸ τὸ ὄνομα Vĭbo Valentia. Ἐρείπια
 τῆς Vĭbo, ἀποικίας τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν, σώζονται παρὰ τὴν
 πόλιν Monteleone.

4. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ *

Α

ā, ñ āb, πρόθ. μετ' αφαιρ. από, παρά, υπό.

absens, ntis (μτχ. τοῦ absum, a-fūi, abesse), ἀπόν, ἰδ. καὶ habeo.

abūti, ἀπαρέμφ, τοῦ abutor.

ab-ūtor, 3. ἀποθ. (καταχρῶμαι). sanguine militum ἀνοφελῶς καταναλίσκω (κατασπαταλῶ, χύνω) τὸ αἷμα τῶν στρατιωτῶν.

ac, ἰδ. atque.

ac-cēdo, 3. (προσέρομαι, πλησιάζω). acceditur πρόσδος (πλησιασμός) γίνεται, πλησιάζουσι.

acceptus, ἰδ. accipio.

ac-cīdo (ad-cādo), ἴδι.—, 3. (συμβαίνω). accidit συμβαίνει.

ac-cipīo (ad-cāpio), cēpi, certum. 3. ἀκούω καὶ κατανοῶ, ἀκούων κατανοῶ, μανθάνω 86.2. rationem consilli mei accipite τὸν λόγον τοῦ (πολεμικοῦ) σχεδίου μου ἀκούσατε.

acīes, ēi (τάξεις μάχης), παρόταξις μέρους τοῦ ὅλου στρατοῦ 88, 3. 89, 2. 3. 4. 93, 5. 94, 1. 3. 2) ὀλόκληρος ὁ στρατός 84, 2. 85, 1. 3. 86, 1. 3. 88, 1. 4. 89, 2. 92, 1. 2. 93, 3. 94, 4. 97, 3. 3) μάχη 93, 8. 94 5. 95, 4.

acrīus, επίρρ. συγκρ. (θετ. acritter, ὑπερθ. acerrime) σφοδρότερον. (Τὸ ἐπίθετον θετικοῦ βαθμοῦ εἶναι acer, acris, acre).

actuarīus (ἐκ τοῦ actus ἔλασις [ὁ ἐκ τοῦ ago] ὄθεν: εὐάγητος ταχύς. ἀκτωάριος). actuaria πανίς ταχυναυτοῦσα, ἰστιόκωπος, ἑλακτοίς, ταχεῖα ναῦς.

ad, πρόθ. μετ' αἰτιατ. πρὸς, παρὰ + αἰτιατ. 94, 6. μέχρι 94, 2. 95, 2. 95, 5. πλησίον, πρὸς τὰ μέρη τινὸς 100, 1. ἐναντίον 101, 4. Πρὸς δῆλωσιν οκοποῦ (=πρὸς) 101, 2. Ἐντὶ τῆς in 101, 4. additus, ἰδ. addo.

* Τὰ οὐσιαστικά, ὧν δὲν σημειοῦται τὸ γένος, εἶναι θηλυκά. Τῶν εἰς us-a-um ἐπιθέτων ἐσημειώθη μόνον ὁ τύπος τοῦ ἀρσενικοῦ. Οἱ ἀναγραφόμενοι μεθ' ἑκαστον ρῆμα ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὰς συζυγίας. Οἱ ἀρχικοὶ χρόνοι πολλῶν συνθέτων ρημάτων ἐσημειώθησαν ἐν τοῖς ἀπλοῖς. Τῶν ρημάτων τῆς 1ης συζυγίας ἐσημειώθη μόνον ὁ ἐνεστώς. Ἐκάστης λέξεως ἡ πρώτη σημασία ἐτέθη ἐντὸς παρενθέσεως, ἐκτὸς ἂν ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἐν τῷ κειμένῳ μετὰ τῆς σημασίας ταύτης. Τὰ μακρὰ καὶ βραχέα φωνήεντα δὲν ἐδηλώθησαν πανταχοῦ, ἀλλὰ μόνον ἔνθα ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον χάριν τοῦ ὀρθοῦ τονισμοῦ.

- ad-do, dīdi (ἀντι addēdi), dītum (ἀντι addātum), dēre, 3 (προστίθημι), προσθέτω, προσλαμβάνω, συμπαραλαμβάνω 102,5.
- ad-dūco, 3. ἄγω, παρακινῶ.
- adductus, ἰδ. adduco.
- ad-ēo, adīi, adītum, adīre, 4. Iocōs μεταβαίνω εἰς τόπους.
- adēo, ἐπίρω. τόσον, τοσοῦτον.
- adessem, πρτ. ὑποτ. τοῦ adsum.
- adeundus, ἰδ. ῥ. ad-eo.
- ad-hībēo (ad-hābeo), būi, bītum, 2 λαμβάνω 98,3.
- adhibītus, ἰδ. adhibeo.
- adiungo, nxi, nctum, 3. συνενῶ.
- adiunxi, ἰδ. adiungo.
- ad-mīror, 1. ἀποθ. aliquid, εὐρίσκω τι παράδοξον (παραξενεύομαι διὰ τι), φαίνεται μοί τι παράδοξον).
- (admonītus, ūs), ἄ. Μόνον κατ' ἄφαιρ. admonītū (μετὰ γενικῆς) τῇ παραινέσει (παρορμήσει, προτροπῇ) τινος.
- ad-orīor, adortus sum, adorīri, 4. ἀποθ. προσβάλλω (β' ἐν. adorīris).
- ad-sum, affūi (καὶ adfūi), adesse, εἶμαι παρών, παρίσταμαι.
- adulescens, ntis (καὶ adolescens), ἄ. ὁ νέος ἀνήρ (ἀπὸ 17-40 ἐτῶν).
- adventus, ūs, ἄ. προσέγγισις, ἀφιξις.
- adversus (μτχ. τοῦ adverto), ἐστραμμένος. Ἰδ. conicio.
- ad-vōlo, 1. σπεύδω (διὰ ξηρᾶς ἢ θαλάσσης), ἀναφαίνομαι, προσέρχομαι (πλέω) ἐν τάχει.
- aeger, aegra, aegrum, ἀσθενής· οὐσ aeger, gri, ὁ ἀσθενής, ὁ ἄρρωστος.
- aes, aeris οὐσ. ὁ χαλκός, τὰ ἐξ αὐτοῦ κατασκευαζόμενα ἀντικείμενα 101,3
- aestus, ūs, ἄ. καύσων· magnus aestus (ἐνν. solis), ὁ πνιγηρὸς καύσων (τοῦ ἡλίου), ἡ μεγάλη ζέση.
- aetas, ātis (χρόνος βίου). honor aetatis ἡ ἐκ τῆς ἡλικίας τιμή, ἡ ὀφειλομένη τῇ ἡλικίᾳ τιμή. puer aetate παῖς τὴν ἡλικίαν. propter aetatem διὰ τὴν (παιδικὴν) ἡλικίαν.
- af-fēro (ad-fēro), attūli, allātum, afferre, 3. (προσφέρω) διαβιβάζω. nuntius affertur ἀγγελία(εἴδησις) διαβιβάζεται.
- affinītas, ātis, ἀγγιστεία, συγγένεια.
- ag-grēdīor, aggressus sum, ag-grēdi, 3. ἀποθ. προσβάλλω.
- agmen, īnis, οὐ. πορεία στρατοῦ, στρατός.
- āgo, ēgi, actum, 3. ἄγω. ago gratias χάριτας ὁμολογῶ, εὐχαριστῶ.—συζητῶ, διαπραγματεύομαι 83,5. 90,1. 97,5.
- alacritas, ātis, προθυμία, ζῆλος. pugnandi τὸ φιλοπόλεμον.
- alīquis, alīqua, alīquod, τίς, τί.
- alīus, ἄλλος (γεν. alterīus, δοτ. alīi).
- allātus, ἰδ. afferro.
- alter, altēra, altērum, (ἕτερος, ὁ

- ἕτερος), δεύτερος.
 alterūter, ŭtra, ŭtrum (γεν. alterūrius utrūius, δοτ. alterūtri), ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο, ὁ ἕτερος.
 altus, ὑψηλός.
 amicitīa, ae, φιλία.
 amissus, id. amitto.
 a-mitto, 3. (ἀποπέμπω). 2) ἀποβάλλω (χάνω).
 amplīus, συγκρ. ἐπίρρ. πλέον.
 an, μορ. ἔρωτ., ἢ (εἰσάγει τὸ β' μέλος πλαγίας ἔρωτῆσεως), utrum an πρότερον... ἢ. 2) an non (= nonne) ἢ (μήπως) δὲν 87,4 (ἢ ἀπάντησις εἶναι καταφατική).
 ancōra, ae, ἄγκυρα, id. consisto.
 angustīae, ārum, πληθ. τὰ στενά, στόμιον (λιμένος) 100,2.
 animadversus, id. animadverto.
 animadverto (ἢ animum adverto), rti, rsum, 3. παρατηρῶ.
 anīmus, i, ā. (ψυχή), 2) πνεῦμα, θάρρος, φρόνημα. animus (ἢ animi [πληθ.] militum τὸ πνεῦμα ἢ τὰ πνεύματα τῶν στρατιωτῶν, οἱ στρατιῶται.
 annus, i, ā. ἔτος.
 ante, ἐπίρρ. (πρόσθεν). paucis ante mensibus (ἀφαιρ.) ὀλίγους μῆνας πρότερον, πρὸ ὀλίγων μηνῶν. paulo (ἀφαιρ.) ante ὀλίγον πρότερον. πρὸ μικροῦ. 2) πρόθ. μετ' αἰτίας. ante proelium cognitum πρὸ τῆς εἰδήσεως (ἀγγελίας) τῆς μάχης 100,4. 101,7.
 antēā, ἐπίρρ. (ante-eā), πρόσθεν,
 προηγουμένως.
 ante-cēdo, 3. (προβαίνω). 2) προπορεύομαι, προτιμῶμαι, ὑπερετερῶ.
 antesignāni, ōrum, ā. οἱ πρόμαχοι.
 antiquitus, ἐπίρρ. ἀρχαίῳθεν, παλαιόθεν.
 apertus, ἀναπεπταμένος. locus apertior τόπος (μᾶλλον) ἀνοικτός, τόπος πεδινός.
 ar-pello, 1. καλῶ 88,1. προσαγορεύω 104,3.
 applicātus, id. applico.
 ar-plīco, 1. naves ad terram ἔλκω τὰς ναῦς εἰς τὴν ξηράν, νεωλκῶ.
 ar-propīnquo, 1. (μετὰ δοτ.) πλησιάζω, προσπελάζω.
 apud πρόθ. αἰτ. = παρὰ τι, ἐνώπιον.
 aqua, ae, ὕδωρ. sine aquā, ἄνευ ὕδατος, ἄνυδρος.
 aquīla, ae, (ἀετός), σημαία τοῦ λεγεῶνος.
 aquor, 1. ἀποθ. ὑδρεύομαι.
 arbītror, 1. ἀποθ. νομίζω.
 ardēo, arsi, arsum, 2. φλέγομαι, ἔκκαίομαι.
 argentum, i, οὐ. (ἄργυρος). 2) ἀργυρῶ (κυρίως ἐπιτραπέζια) σκευή.
 arma, ōrum, οὐ. πληθ. ὄπλα.
 armātus (μτχ. τοῦ armo), ἔνοπλος.
 arx, arcis, ἀκρόπολις.
 at, σύνδ. ἀλλά, καὶ ὅμως.
 atque ἢ ac, καί, καί (ἐπίσης) καί (ἐπόμενος). Μετὰ ἀρνητικῆν ὅμως πρότασιν τὸ ac ἔχει σχεδὸν

τὴν σημασίαν τοῦ ἀλλὰ 94,2.
at-tenŭo, 1. ἐλαττώ (κατ' ἀριθμόν),
ἐξασθενῶ (-όω).

auctoritas, ātis, ἀυθεντία, λόγος,
περιωπή, ἀξία, ἐπιροή.

auctus, ἰδ. augeo.

audacia, ae, θρασύτης, ἀυθάδεια.

audēo, āsusus sum, 2. (ἡμιαποθε-
τικὸν ῥῆμα), τολμῶ.

audīo, īvi, ītum, 4. ἀκούω.

audistis=audivistis. ἴδ. audio.

augēo, āuxi, āuctum, 2. αὐξάνω.

āsusus, ἰδ. audeo.

aut, σύνδ. ἦ.

autem, σύνδ. δέ.

autumnus, ī, ā. φθινόπωρον.

auxilia, ōrum, οὐ. πληθ. στρατὸς
ἐπικουρικός, βοήθεια.

ā-vertō, 3. ἀποτρέπω, ἀποδιώκω,
ἀπομακρύνω.

B

barbārus (βάρβαρος). 2) ἐξωτει-
κός, ξενικός, ξένος.

bellum, ī, οὐ. (ἐκ τοῦ duellum,
dvellum, μονομαχία), πόλεμος.

benē, ἐπίρο. εὔ, καλῶς συγκο.
melius ἀμεινον' ὑπεροθ. optime
ἀριστα. ἴδ. mereor.

beneficiarius, īi, ā. (εὐεργετούμε-
νος), ὁ εὐεργετούμενος (βενεφι-
κιάλιος, βενεφικιαῖρος).

beneficium, īi, οὐ. εὐεργεσία). 2)
εὔνοια. fortunae εὔνοια τῆς τύ-
χης 95,1.

biduum, ī, οὐ. (bis καὶ dies) χο-

νικὸν διάστημα δύο ἡμερῶν, διή-
μερον. biduum (αιτ.) ἐπὶ δύο
ἡμέρας.

bonus (ἀγαθός). Οὐσιαστ. bona,
ōrum, οὐ. πληθ. τὰ ἀγαθὰ. (Συγκο.
ἐπιθ. εἶναι melior, melius, γεν.
iōris, ἀμεινων, βελτίων. Ὑπεροθ.
optimus ἀριστος).

C

cado, ce-cidi, cāsum, 3 πίπτω (ἐπὶ
τοῦ πεδίου τῆς μάχης), φονεύο-
μαι 99,4. ἐπιπίπτω 92,3.

caedes, is, σφαγή, φόνος.

caespes, itis, ā. (ἐκ τοῦ caedo),
χορτόπλινθος [πάντοτε ἐν χορσεί
κατὰ πληθ. ἀριθμόν]. recentes
caespites νεόδρεπτος (νεωστὶ κο-
πεῖσα) γλόη (πρασινάδα).

calamitas, ātis, συμφορά, ἀτύχημα.

cani, ἀρομφ. παθ. τοῦ cano.

cāno (προβλ. κα ν-άζω=ἠχῶ, κα ν-
αχή), cecini, [cantum καὶ] cantā-
tum, 3. (ἄδω). classicum cani
(παθ. ἀρομφ.) iubet διατάσσει νὰ
σαλπισθῆ (νὰ δοθῆ διὰ σάλπιγγος)
διαταγή, νὰ ἠχησῆ ἢ σάλπιγγε.

cāpio, cēpi, captum, capere, 3.
(λαμβάνω), συλλαμβάνω, αἰχμα-
λωτίζω 100,2. 101,6. καταλαμ-
βάνω 102,6.

capitis, γενικ. τοῦ caput.

caput, capitis, οὐ. κεφαλή. ἴδ.
damno καὶ sum.

castellum, ī, οὐ. φρούριον (κα-
στέλλο).

castra, ὄρουμ, οὐ πληθ. στρατόπεδον. una castra ἐν στρατόπεδον.

casū, ἐπίρο. (κυρίως ἀφαιρ. τοῦ casus, ūs, ἄ.), κατὰ τύχην.

causa, ae, αἰτία. per causam [= simulationem] valetudinis ὑπὸ τὴν πρόφασιν (ὑπὸ τὸ πρόσχημα) ἀσθενείας.

cecidisse, id cado.

cēdo, cessi, cessum, 3. ὑποχωρῶ, ἀπολείπω τὴν τάξιν, «ἐξαναχωρῶ» 93,4.

celeritas, ātis, ταχύτης.

celeriter, ἐπίρο. ταχέως.

censēo, censūi, censum, 2. «δοκεῖ μοι», κρίνω, ἔχω τὴν γνώμην.

centum, ἑκατόν.

centurīa, ae, λόχος (=ordo).

centurīo, ōnis, ἄ. ἑκατόνταρχος, ἑκατοντάρχης.

certus (βέβαιος), ὠρισμένος.

cessi, id. cedo.

circiter, ἐπίρο. περί+αἰτ., περίπου.

circum-ēo, īi, itum, ire, 4. (περιέρχομαι) περικυκλῶ 93,4. 8. 94,4. περιεῖμι, επιθεωρῶ 94,5.

circumitus, id. circumeo.

circum-munio, 4. ὀχυρῶ πέριξ, περιοχυρῶ.

circum-venio, 4. (ἔρχομαι ἐχθρικῶς πέριξ). aciem κυκλῶ τὸν στρατόν.

citatus (μτχ. τοῦ cito), ταχύς. equo citato ἵππῳ ταχεῖ=ἐν καλπασμῶ.

citerior, ἄ. καὶ θ.,—ius, οὐ. (γεν. citerioris), ὁ ἐντεῦθεν, ὁ ἐπὶ

τάδε.

civitas, ātis, πολιτεία.

clam, ἐπίρο. κρούφα, κρουφίως.

clamor, ōris, ἄ. βοή, ἀλαλαγμός.

clare, ἐπίρο. (λαμπρῶς), εὐκρινῶς, μεγαλοφώνως, γεγωνυία τῆ φωνῆ.

classarius, (ἀνήκων τῷ στόλῳ).

Οὐσ. classarii, ὄρουμ, ἄ. (κατὰ παράλειψιν τῆς λέξ. milites), οἱ ναυτικοὶ στρατιῶται, οἱ «ἐπιβάται».

classicum, i, οὐ. (κατὰ παράλειψιν τοῦ signum), τὸ διὰ (μουσικῶν) ὄργάνων (κέρατος, βυκάνης καὶ ἰδία τῆς σάλπιγγος) διδόμενον σημεῖον (παράγγελμα).

classis, is, στόλος.

coepi (πρkm.), coepisse (ῥ. ἔλλειπτικόν), ἠρξάμην. (ᾠς ἐνεστώς χρησιμοποιεῖ τὸ incipio=ἄρχομαι).

cogito, 1. (co=cum καὶ agito ἐν τῷ νῶ κινῶ), διανοοῦμαι, σκέπτομαι (περὶ τινος) 83,5. 86,5. ἔχω ἐν νῶ (ἔχω τὴν πρόθεσιν) 85,4. 95,3.

cognitus, id. cognosco.

co-gnosco, nōni, nītum, 3. γινώσκω, μανθάνω, πληροφοροῦμαι.

cōgo (co ἐν συνθέσει=cum+ago), cōēgi, cōactum, 3. συνάγω, συναθροίζω (μαζεύω ζητῶν).

cohors, rtis, κόορτις, τάγμα. Αἰτιατ. πληθ. cohortes καὶ cohortis.

cohortandus, id. cohortor.

co-hortor, 1. ἀποθ. παραινῶ, πα-

ροτρύνω, παρακελεύομαι.
 collis, is, ἄ. λόφος.
 col-lōco (con ἀντὶ com [=cum]
 καὶ lōco), τάσσω, τοποθετῶ.
 collōquī, ἀπροφ. τοῦ colloquor.
 colloquium, ἦ, οὐ. συνδιάλεξις.
 col-lōquor, 3. ἀποθ. συνδιαλέγομαι.
 coloniā, ae, ἀποικία.
 combūro (ἐκ τοῦ co-amb-ūro),
 hussī, bustum, 3. ἐμπύμπρημι,
 πυροπολῶ, κατακαίω.
 combustus, ἰδ. comburo.
 comitātus, ūs, ἄ. συνοδία, ἀκο-
 λουθία, προπομπή.
 comitium, ἦ, οὐ. (πλατεία τῆς ἀ-
 γορᾶς). Πληθ. comitia, ōrum, οὐ.
 (συναθροίσεις τοῦ δήμου), συνά-
 θροισις πρὸς ἐκλογάς, ἐκλογαί.
 com-mēmōro, 1. ἀναμνησκῶ.
 com-mendo (cum καὶ mando), 1.
 συνιστῶ (συνιστῶν ὑποδεικνύω).
 commodissimus, ὑπερθ. τοῦ com-
 modus.
 commōdus κατάλληλος 85,3. εὐβα-
 τος, ἄνευ ἐμποδίων, «εὐμαρῆς»
 97,3. ὠφέλιμος 86,2. εὐνοϊκός
 100,3.
 com-pāro, 1. συλλέγω, συνάγω.
 com-pello, compūli, compulsum,
 3. συνωθῶ, διώκω.
 complētus (μτχ. τοῦ compleo), πε-
 πληρωμένος, πλήρης.
 complūres, ἄ. καὶ θ. complūra, οὐ.
 ([σπαν. -ría], γεν. πληθ. -rum), ὄ-
 χι ὀλίγοι, ἀρκετοὶ (κ ά μ π ο σ ο ι).
 com-prehendo (καὶ comprehendo),

ndi, nsum, 3. (ἐπιλαμβάνω).
 flammā comprehenditur ab
 utroque cornu ἢ φλόξ (τὸ πῦρ)
 μεταδίδεται ἔξ ἀμφοτέρων τῶν
 κερμάτων 104,3.
 comprehensus, ἰδ. comprehendo.
 compulsus, ἰδ. compello.
 con-cīno (cum-cāno), cīnūi, —, 3.
 ἀμτβ. συμφωνῶ (φωνάζω, ἤχῳ ὁ-
 μοῦ). signa concīnunt tā (μου-
 σικὰ) ὄργανα συμφωνοῦσι,
 ταυτοχρόνως ἤχοῦσι, συνηχοῦσι.
 con-curro, curri, cursum, 3. συν-
 θέω). 2) ταχέως φέρομαι, δρο-
 μαίως σπεύδω, προσβάλλω, συμ-
 πλέκομαι. concurritur προσβολή
 γίνεται ὑπό τινος, ἐπιπίπτει
 (ἐφορμᾶ) τις.
 concursus, ūs, ἄ. (φορὰ τῶν στρα-
 τιωτῶν πρὸς τὰ ἐμπρός), ἐφόρ-
 μησις, σύγκρουσις.
 confectus, ἰδ. conficio.
 con-fēro, contūli, collātum, con-
 ferre, 3. (συμφέρω) me in (μετ'
 αἰτ.) κατευθύνομαι, μεταβαίνω εἰς.
 confestim, ἐπίρ. εὐθύς, παραχοῆμα.
 con-ficīo (con καὶ fācio), fēci, fec-
 tum, 3. τελῶ, τελειώνω τι. proe-
 lium, bellum περατῶ, εἰς πέρας
 ἄγω τὴν μάχην, τὸν πόλεμον.
 officium ἐκτελῶ τὸ καθήκον (τὴν
 ἀνατεθεισάν μοι ἐντολήν). con-
 ficior καταβάλλομαι, ἐξαντλοῦμαι
 92,3. 95,4.5. 97,4.
 con-fīdo, confīsus sum, 3. ἡμια-
 ποθ. πέποιθα. affinitate ἔχω

(μεγάλην) πεποίθησιν εἰς τὴν ἀγχι-
 χιστείαν (συγγένειαν).— ἔχω ἐμ-
 πιστοσύνην, πιστεύω τινὶ 94,5.
 confirmātus (μτχ. τοῦ confirmo),
 θαρραλέος, εὐτολμος, efficio exer-
 citum confirmatiorem καθιστῶ
 τὸν στρατὸν μᾶλλον εὐτολμον,
 αὐξάνω, τὸ θάρρος τοῦ στρατοῦ.
 con-firmo, 1. ἐνισχύω 82 2. milites
 (κυρίως animū ἢ animos mi-
 litum) ἐνισχύω τὸ φρόνημα, τὸ
 θάρρος τῶν στρατιωτῶν, ἐνθαρ-
 ρύνω τὸν στρατόν.— ὑπισχνοῦμαι,
 διαβεβαίω (= polliceor) 86,3.
 87,7. στερεώνω τὸ θάρρος καὶ
 τὴν πίστιν (ἐμψυχώνω) 94,5.
 con-fūgio, fūgi,— 3. (κατα)φεύγω.
 con-īcio (πρόφερε con-jicio, con=
 cum καὶ iacio), ieci, iectum,
 3. (ρίπτω). gladium in os ad-
 versum ἐμπτηγνύω (βυθίζω) τὸ
 ξίφος εἰς τὸ πρόσωπον, διαπερῶ
 διὰ τοῦ ξίφους τὸ πρόσωπον.
 coniectus, id. conicio.
 coniunctus, id. coniungo.
 con-iungo (πρόφερε conjungo),
 nxi, nctum, 3. συνενῶ. με συνε-
 νῶ ἐμαυτόν, συννεοῦμαι.
 coniunxeram, id. coniungo.
 conor, 1. ἀποθ. ἐπιχειρῶ, πειρῶμαι.
 con-quirō (cum καὶ quaero), qui-
 sivi, quisitum, 3. ἐπιδιώκω.
 con-scendo (cum καὶ scondo), ndi,
 nsum, 3. navem ἐπιβιβάζομαι
 (ἐπιβαίνω) νεός.
 consederam, id. consido.

consensus, ūs, ā. συγκατάθεσις.
 con-servo, 1. διατηρῶ, κρατῶ
 93,2. διασφύζω, φείδομαι 98,2.
 consideratius. ἐπιρο. συγκρ. μᾶλ-
 λον ἐξεζητημένως, μετὰ μείζονος
 περισκέψεως.
 consido, sedi, sessum, 3. ἐγκαθί-
 σταμαι, στρατοπεδεύω, καταλαμ-
 βάνω θέσιν (ὄχυροῦμαι).
 consilium, ii, ou. (τὸ ἐν τῷ στρα-
 τοπέδῳ συγκροτούμενον πολεμι-
 κὸν) συμβούλιον, «συνέδριον» (=
 consultatio, deliberatio) 82,5.
 83,3. 86 1. 87,7. — τὸ πολεμικὸν
 σχέδιον 86,2. 87,1. — ἀπόφασις
 102,3. 103,1. 104,2.
 con-sisto, stiti.—, 3. ἀντιπαρατάσ-
 σομαι, 89,3. 95,4. μένω, δὲν προ-
 χωρῶ μακρότερον 93,1. 97,4.
 (παρα)μένω, ἀνθίσταμαι 93,5.,
 ad ancoram consistere «ἐπ' ἀγ-
 κύρας ἀποσαλεύω», «ἐπ' ἀγκύρας
 σαλεύω» (εἶμαι μὲ ποντι-
 μένην τὴν ἄγκυραν
 εἰς τὰ ἀνοικτά, εἶμαι
 στὰ πανιὰ πρὸς ταχὺν ἀ-
 πόπλουν).
 con-solor, 1. (ἀποθ.) παρηγορῶ,
 παραμυθῶ, καθησυχάζω.
 con-sterno, stravi, stratum, 3.
 ἐπιστρώνω, ἐπικαλύπτω.
 constiteram, id. consisto.
 constiti, id. consisto.
 con-stituo (con καὶ statuo), tui,
 tutum, 3. αποφασίζω 85,4. παρα-
 τάσσω 89,2. αποφασίζω, ὑπισχνοῦ-

- μα 91 2.
 con-sto, stīti, —, 1. (συνέστηκα). con-
 stat in virtute ἐναπόκειται ἐν τῇ
 ἀνδρεία. ἐξαοῦται ἐκ τῆς ἀνδρείας.
 constrātus (μτχ. τοῦ consterno),
 tabernacula constrata σκηναὶ
 ἐπεστρωμέναι. naves constratae
 νῆες «ἐχουσαι καταστρώματα»,
 «κατάφρακτοι» 101, 2.
 consuetūdo, dīnis, συνήθεια, ἔθος.
 consul, ūlis, ἄ, ὁ ὑπατος.
 consulāris, e, (ὑπατικός). Οὐσ. con-
 sularis, is, ἄ. (κατὰ παραλείψιν
 τοῦ vir) ὁ διατελέσας (ὁ χρημα-
 τίσας, ὁ πρόην) ὑπατος.
 consulātus, ūs, ἄ ὑπατεία.
 con-sūmo, 3. (ἀναλίσκω), θανατῶ,
 ἀφανίζω 87,3. vires ἐξαντλῶ
 τὰς δυνάμεις 93 1.
 consumpsi, id. consumo.
 consumptus, id. consumo.
 con-surgo, surrexi, surrectum, 3.
 ἐγείρομαι.
 con-tendo, tendi, (tentum), 3.
 ἐρίζω 82,4 ἀγωνίζομαι διὰ λό-
 γων, προσπαθῶ νά... 90,1. ab
 aliquo ne... ἀπαιτῶ ἐπιμόνος,
 ἀξιῶ παρά τις νά μή .. 97,1.
 σπεύδω 96,3.
 contentio, ōnis, φιλονικία, ἔρις.
 contentinens (συνέχων μτχ. τοῦ con-
 tīnēo, tinūi, tentum, 2.). 2) ἀμέ-
 σως ἐπόμενος 84, 2. συνεχής, ἀδι-
 ἀλειπτος, ἀκατάπαυστος (=con-
 tinūus) 97,4. Οὐσ. (κατὰ παρα-
 λείψιν τῆς λέξ. terra) ἡ ἥπειρος
 (Ἰταλία) 87,3.
 contionātus, id. contionor.
 contidōnor, 1. ἀποθ. apud exer-
 citum (ἀπό τοῦ βήματος) δμῶδ,
 δημηγορῶ ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ.
 contra πρόθ. (μετ' αἰτ.) ἐναντίον,
 ἀπέναντι 89,4. παρὰ+αἰτ 102,7.
 controversia, ae, φιλονικία. ἀμφι-
 σβήτησις.
 contūli, id. confero.
 contumelia, ae (λοιδόρησις, ὀνει-
 δισμός). contumeliae verborum
 ἀπρέπεια λόγων, ὑβριστικοὶ (χλευ-
 αστικοί, σκωπτικοί) λόγοι (φρά-
 σεῖς), δηκτικαὶ (πικραὶ) λέξεις,
 προφορικαὶ ὑβρεῖς, ἀντεγκλήσεις.
 con-venio, 4. (συνέρχομαι) προστρέ-
 χω 88,5 ὁμοῦ προσέρχομαι 102,2.
 con-vertō, 3. στρέφω. convertor
 στρέφομαι (πρὸς ἄλλην κατεύ-
 θυνσιν).
 coria, ae, (ἀφθονία ἐκ τοῦ cōpis,
 ἄφθονος = co-opis). Πληθυντ.
 coriae, ārum, στρατός, (στρατιω-
 τικῆ) δύναμις
 cornu, ūs, οὐ. κέρας, πτέρυξ (στρα-
 τιωτικῆ ἢ ναυτικῆ).
 cor-rogō, 1, συνάγω, συναθροίζω,
 συλλέγω (ἐξ ἐράνων).
 cotidiānus, καθημερινός.
 cotidie, ἐπίρο. καθημερινῶς.
 cui, dot, τῆς ἀντ. qui.
 cuius, γεν. τῆς ἀντ. qui.
 cum προθ. μετ' ἀφαιρ. (ἐν συνθέ-
 σει com-, con-, co-) μετὰ+γεν.,
 σύν. cum (ἐγκλιτικῶς), id. secum.

cum, σύνδ. μεθ' ὀριστ. καὶ ὑποτακτικῆς. 1) καθαρῶς χρονικόν: ὅταν, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν 86,3. 89,5. ὁσάκις (ἐὰν) 84,4. ἀφοῦ (μεθ' ὀριστ.) 87,7. Ἐν διηγήσει: ὅτε, ἐνῶ 85,5. 90,1. 96,3. 101,5. 102,7. ἀφοῦ (μεθ' ὑποτ.) 87,5. 88,1. 91,3. 94,2.—2) αἰτιολογικόν: ἐπειδὴ 86,4. 101,1.—3) αἰτιολογικὸν ἅμα καὶ χρονικόν: ἐπειδὴ, (ἀφοῦ) 86,2. 93,1. 94,2. 99,5.—4) ἐπεξηγητικὸν (μεταφράζεται ἢ φράσις καὶ διὰ μετοχῆς): 82,5. 83,1. 87,4.—5) ἐνδοτικόν: εἰ καί, καίτοι, καίπερ 101,3.

cumque (cum καὶ que) = et cum.

cunctus (ἐκ τοῦ ἀρχαιοτ. conctos, ὅπερ πάλιν ἐκ τοῦ con-citus τοῦ ῥ. con-cio = συναθροίζω) συνηνωμένος, ὅλος (μ α ζ ἰ),

curatō, ὄνις (φροντίς), ἐπιτρόπευσις. Ἰδ. sum ἐν τέλει.

cursus, ὄνις, ἄ. δρόμος, πορεία.

custōdīa ae, (κ ο υ σ τ ω δ ῖ α, στρατιωτικὴ φρουρά). Πληθ. φύλακες, φρουρά 101,2. εἰρκτὴ (=carcer) 104,3.

D

damno, 1. aliquem capitīs καταδικάζω τινὰ εἰς κεφαλικὴν ποινὴν (εἰς θάνατον).

datūrus, ἰδ. do.

dē, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἐκ, ἀπό, ἔνεκα.

debēo (ἐκ τοῦ de καὶ habeo), būi, bītum, 2. ὀφείλω.

decem, δέκα.

deceptus, ἰδ. decipio.

de-certo, 1. proelio (ἀφαιρ.) διαγωνίζομαι ἐν μάχῃ, συμπλέκομαι, συνάπτω (πρὸς τὸν ἐχθρὸν) μάχην.

decīmus, δέκατος (=X.) 89.1. 91,1. Ἰδ. καὶ decumanus.

de-cīrīo (de καὶ cārio), cēri, certum, 3. ἀπατῶ, ἐξαπατῶ. Ἰδ. fallo ἐν τέλει.

decumānus (ἀντὶ decīmānus ἀνήκων τῇ δεκάτῃ κούρτῃ). porta decumana ἢ (ἐκ παραλλήλου ἀπέναντι τῆς porta praetoria) ὀπισθία πύλη τοῦ στρατοπέδου (παρὰ τὴν ὁποῖαν ἐστρατοπέδευον αἱ δέκαται κούρτεις).

dedī, ἰδ. do.

dedīdī, ἰδ. dedo.

deditō, ὄνις, παράδοσις.

de-do, dedīdī, deditum, 3. (ἐκδίδω, παραδίδω). me dedo παραδίδω ἑμαυτὸν, παραδίδομαι.

de-fatīgo, 1. καταπονῶ, κατατρώγω.

defecissem, ἰδ. deficio.

de-fendo, ndī, nsum, 3. ὑπερασπίζω. defendī (παθ. ἀπρμφ.) ὑπεράσπισις γίνεται 101,3. oppidum est defensum = oppidum est prospere defensum τῆς πόλεως ἐπιτυχῶς ἐγένετο ὑπεράσπισις (ἄμυνα) 101,4.

defensō, ὄνις, ἄμυνα, ὑπεράσπισις.

defessus (μτχ. τοῦ ῥ. defetiscor, ἀποθ. 3.). 2) οὖσ. ὁ κεκμηκῶς ὁ ἐξησθηνημένος, ὁ ἐξηνητλημένος,

- κουρασμένος).
de-fīcio (de και fīcio), fīci, fec-
tum, 3. ἀπολείπω.
de-fīnīo, īvi, ītum, 4. προσδιορίζω.
defūi, id. desum.
delecto, 1. (ἐφελκύω). 2) εὐφραίνω.
delectus, ūs, ā.—dilectus. ὁ ἰδέ.
delīgo (de-lēgo), lēgi, lectum, 3
(λαμβάνω κατ' ἐκλογήν, ἐκλέγω).
2) καταλέγω, καταγράφω, στρα-
τολογῶ.
de-monstro, 1. δηλῶ, περιγράφω.
de-nuntīo, 1. denuntio ut... πα-
ραγγέλλω, δίδω τὸ παράγγελ-
μα νά...
de-perēo, īi, —, (μτχ. μ. deperitūrus),
4. (ἐντονώτερον τοῦ pereō), ἐντε-
λῶς ἀπόλλυμαι (ὄλοσχερῶς χά-
νομαί).
de-pōno, 3. (καταθέτω). 2) ἀπο-
βάλλω, ἐγκαταλείπω (=omitto)
103,1.
deporosci, id. depono.
de-posco, porosci, —, 3. (ἐπιμόνως)
ζητῶ.
depositus, id. depono.
depressus, id. depono.
de-prīmo (de και prēmo), pressi,
pressum, 3. (καταπιέζω). 2. βυ-
θίζω.
de-scendo (de-scando), ndi, nsum,
3. κατέρχομαι (ταπεινώνομαι και
φθάνω εἰς...) 83,1. καταβαίνω,
κατέρχομαι 98,1.
desidēro, 1. ποθῶ (τι ἔλλειψαν ἢ
ἀφαιρεθὲν) 98,2. ποθῶ (τὸν θα-
νόντα ἐν τῇ μάχῃ), ἀπόλλυμι
(χάνω) 99,1.
de-signo, 1. ἐκδηλῶ, καταδεικνύω.
despectus, id. despicio
de-spīcio, (de και τὸ ἄχρηστον spē-
cio βλέπω), spexi, spectum, 3.
(κυρίως: ἐκ τῶν ἄνω βλέπω πρὸς
τὰ κάτω μετὰ περιφρονήσεως).
corias ἐκφράζομαι μετὰ περι-
φρονήσεως περὶ τῶν στρατιωτι-
κῶν (τοῦ ἐχθροῦ) δυνάμεων (ἀν-
τίθετον: laudo). despicio for-
tunam (alicuius) παρορῶ (πα-
ραβλέπω) τὴν δυστυχίαν (τινός),
περιφρονῶ τινα ἐν τῇ δυστυχίᾳ
103,4. 104,1.
de-stitūo (de-stātuo), tūi, tūtum,
3. ἀπολείπω, ἐγκαταλείπω, ἀφήνω
εἰς τὸ μέσον.
destitūtus, id. destituo.
de-sum, defūi, desse, ἔλλείπω
96,2. desum alicui rei ἔλλείπω
τινός, ὑπολείπομαι εἰς τι, δὲν
πράττω τὸ (ἐπιβαλλόμενον ἐκ τῶν
περιστάσεων) χρέος μου, ὑστερῶ
εἰς τὸ καθήκον μου 93,2.
de-tendo, tendi, tensum, 3. (χαλα-
ρῶ, ξετεντώνω). tabernacula
λύω (ξεστήνω) τὰς σκηνάς,
«καθαίρω τὰς σκηνάς».
detensus, id. detendo.
de-terrēo, rūi, rītum, 2. (δια-
φόβου) ἀποτρέπω.
detractus, id. detraho.
de-trāho, xi, ctum, 3. ἀποσπῶ,
ἀφαιρῶ.

- detraxi, id. detraho.
- devicērim, id. devinco.
- de-vinco, vīci, victum, 3. κατα-
νικῶ, ὀλοσχερῶς νικῶ.
- dexter (ἀντι dex[ī]ter, προβλ. δεξι-
τεροῦς), dextra, dextrum, δεξιός.
- dīco, dīxi, dictum, 3. λέγω.
- dies, diēi, ἄ. [καὶ θ.] (ἐν τῷ πληθ.
πάντοτε γένους ἄρσ.) ἡμέρα. pau-
cis post diebus (ἀφαιρ.) οὐ πολ-
λαῖς ἡμέραις ὕστερον, μετ' ὀλί-
γας ἡμέρας. paucis diebus ἐντὸς
ὀλίγων ἡμερῶν. in dies ὁσημέ-
ραι, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.
- dif-fēro (dis-fero), distūli, dilā-
tum, differre, 3. ἀναβάλλω.
- difficīlis, e, δύσκολος, χαλεπός.
- dif-fīdo (dis-fīdo), fīsus sum, 3.
(ἡμιαποθ.) δὲν ἔχω πεποίθησιν,
δυσπιστῶ 94,5.97,2. summae rei
(δοτ.) diffidens (καίπερ) δυσπι-
στῶν τῷ κρισιμοτάτῳ πράγματι
(τῷ πράγματι, ὅπερ εἶχε φθάσει
εἰς τὸ ὕλατον σημεῖον τῆς κρισι-
μότητος), καίπερ ἀπελπισθεὶς ὅτι
τὸ πρᾶγμα, φθάσαν εἰς ὃ ἔφθασε
κρίσιμον σημεῖον, θὰ λάβῃ εὐ-
νοϊκὴν τροπὴν 94,6.
- diffīsus, id. diffido.
- dignitas, ātis, ἀξίωμα, θέσις (προσ-
ωπικὴ ὑπόληψις καὶ ἀξία). Ἴδ.
gratia.
- dilectus, ūs, ἄ. «διαλέγειν», «δια-
γράφειν», στρατολογία.
- diligenter, ἐπίρρ. (προσεκτικῶς). 2)
ἐπιμελῶς, γενναίως
- diligentiā, ae, φροντίς, ἐπιμέλεια,
πρόνοια, μέτρα προνοίας.
- di-mīco, 1. ἀγωνίζομαι, μάχομαι.
- dimicatur non iniquo loco
(ἀφαιρ.) ἀγὼν (μάχη) γίνεται (δι-
εξάγεται) οὐχὶ ἐν ἀνίσῳ τόπῳ
(τ. ἔ. ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἐδαφικὰς
συνθήκας).
- dimidiūs (dis καὶ medius μέσος),
ἡμῖσος.
- dimissus, id. dimitto.
- di-mitto, 3. (εἰς πολλὰ μέρη στέλλω).
2) διαπέμπο. nuntios διαπέμπο
ἀγγέλους. facultatem ἀπόλλυμι
(χάνω) τὴν εὐκαιρίαν.
- dis cēdo, 3. ἀναχωρῶ 87,3. ἀπο-
χωρῶ, ἀποπλέω 101,7. 102,4. 7.
discessum est (ἀπροσώπως) ἀ-
ποχώρησις ἐγένετο, ἀπεχώρησαν,
διελύθησαν.
- discessi, id. discedo.
- discessus, id. discedo.
- di-spergo (dis-spargo), si, sum,
3. διασπείρω, διασκορπίζω.
- dispersus, id. dispergo.
- dis pōno, 3. (διατίθημι). 2) τοπο-
θετῶ εἰς διάφορα μέρη (=distribūo)
88,4. 100,2. 101,3.—3) πα-
ρατάσσω 92,2 (=ordīno consti-
tūo).
- dispositus, id. dispono.
- disposuēram, id. dispono.
- dissensio, ōnis, διαφωνία, ἀσυμ-
φωνία.
- dis-tendo, tendi, tentum, 3. (ἐκ-
τείνω) ἐκτείνω

(τὸν στρατόν).
 di-sto, distare, 1. ἀπέχω. castris (ἀφαιρ.) ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου.
 dis-trāho, traxi, tractum, 3. ἀποσπῶ, χαλαρῶ. distrāhor, χαλαρῶ ἔμαντόν, χαλαροῦμαι.
 diu, ἐπίρρ. πολὺν χρόνον. Συγκρ. diutius περισσότερον χρόνον. Ὑπερθετ. diutissime πλεῖστον χρόνον. quam diutissime ὡς πλεῖστον χρόνον.
 di-vīdo, vīsi, vīsum, 3. διαιρῶ.
 divīsi, ἰδ. divido.
 dixissem, ἰδ. dico.
 dō (πρὸβλ. δί-δωμι), dēdi, dātum, dāre, 1. δίδωμι. operam ἔργω παρέχω ὑπηρεσίαν, ὑπηρετῶ τινι.
 do signum δίδω τὸ σημεῖον, «σημαίνω».
 domus, ūs, (πρὸβλ. δό-μος), dot. domūi, ἀφαιρ. domo, αἰτ. πληθ. domos. οἶκος domum (αἰτιατ. ὡς ἐπίρρ.) εἰς τὴν πατρίδα.
 dubīto, 1. (ἀμφιβάλλω). non dubīto (μὲ ἀπομφ. χρόνον ἐνεστῶτος) δὲν διστάζω νά...
 ducenti, διακόσιοι.
 dūco, duxi, ductum, 3. ἄγω, ὀδηγῶ. primum pilum (=ordinem) in legione X. (=decimā) ἄγω ἐν τῷ δεκάτῳ λεγεῶνι τὸν πρώτον λόχον (τῆς πρώτης σπείρας [=manipulus]) τῆς πρώτης κοόρτεως, εἶμαι ἑκατόνταρχος τοῦ πρώτου λόχου τῶν τριαρίων. ducō ordinem (=centuriam) εἶμαι

ἑκατόνταρχος.
 duo, duae, duo, δύο.
 duplīco, 1. (διπλασιάζω). cursum διπλασιάζω τὸν δρόμον. διατρέχω διπλοῦν δρόμον.
 durus (σκληρός). συγκρ. durius.— si quid durius acciderit ἕάν τι σκληρότερον συμβῆ, ἕάν ἡ μάχη καθῆ, ἐν περιπτώσει ἀτυχήματος (ἦττης).
 dux, dūcis, ἄ. ὁ ὀδηγός, ὁ ἀρχηγός.
 duxeram, ἰδ. ducō.
 duxi, ἰδ. ducō.

E

ē (πρὸ συμφώνου) καὶ ex (ἐν συνθέσει καὶ ec-) πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἔκ, ἀπό. ex fugā (εὐθύς) μετὰ τὴν φυγὴν.
 eademque (et eādem), ἰδ. ἴdem.
 edēra, ae, κισσός.
 edictum, i, οὐ. διάταγμα.
 e-dūco, 3. ἔξάγω.
 e-duxī, ἰδ. edūco.
 effectus, ἰδ. efficio.
 ef-fēro (ec-fero), extūli, elātum, efferre, 3. (φέρω ἔξω). consilium summis laudibus (ἀφαιρ.) ἔγκωμιάζω (ἔξαιρω) διὰ μεγίστων ἐπαίνων τὸ (πολεμικόν) σχέδιον.
 ef-fīcio (ec[=ex] καὶ fācio), fēci, fectum, 3. καθιστῶ 84,2. ἐπιτελῶ, κατορθῶ 84,4. ἀποτελῶ 89,1. προβαίνω,διανύω (κ ά μ ν ω)102,1. (=perficio).
 ēgi, ἰδ. ago.

egissem, ἰδ. ago.
 ego (γεν. meī, δοτ. mihi κλπ.)
 ἔγώ.
 ei, δοτ. τοῦ is, ea, ἰδ.
 e-īcīo (πρόφερε: ejicīo), eīcī,
 eīcētum, β. (ἐκρίπτω). me ἐξέρ-
 χομαι, ταχέως ἐξορῶ.
 eius, γεν. τοῦ is, ea, ἰδ.
 electus (μτχ. τοῦ ēlīgo [ἐκ τοῦ
 elēgo] β), ἐκλεκτός, ἐπίλεκτος.
 electi milites στρατιῶται λογά-
 δες, τὸ ἄνθος τῶν στρατιωτῶν.
 elīcī, παθ. ἀποφ. τοῦ elicīo.
 e-līcīo (ἐκ τοῦ ē καὶ τοῦ ἀχρήστου
 lācīo), cūī, cītum, β. ἐξάγω δε-
 λαστικῶς, διὰ πανουργίας προσ-
 ελκύω, παρασύρω.
 elicūī, ἰδ. elicīo.
 enim, σύνδ. «γάρ», διότι.
 eōdem, ἰδ. idem.
 eques, equītis, ἄ. ἵππεύς.
 equester, tris, tre, ἵππικός.
 equitātus, us, ἄ, ἵππικόν, ἵππεις.
 equus, i, ἄ. ἵππος
 et, σύνδ. καί. 2) καὶ δ ἢ, καὶ μά-
 λιστα 101,2.
 etiam, σύνδ. καί, προσέτι.
 etsi, σύνδ. εἰ καί, καίτοι, καίπερ.
 eumque (=et eum), ἰδ. is.
 eundem, ἰδ. idem.
 eventus, ūs, ἄ. ἔκβασις.
 evocātus, i, ἄ. ὁ ἀνάκλητος.
 ex, ἰδ. e.
 ex-anīmo, 1. (τὴν ἀναπνοὴν ἐξαν-
 τλῶ). Παθ. cursu exanīmor διὰ
 τῆς πορείας (=τρέχων) ἀποκάμνω.

ex audīo, 4. (ἀπολύτως). (ἐξ)ακούω,
 εὐκρινῶς ἀκούω.
 ex-cēdo, β. ἀποχωρῶ. loco (ἀφαιρ.)
 ἀποχωρῶ (ἐκ) τῆς θέσεως. acie
 ἀποχωρῶ (τοῦ πεδίου) τῆς μάχης.
 excellentissimus, ἰδ. excello.
 ex-cello, lūī,—β. ἐξέχω. Ἡ μτχ.
 excellens (ὡς ἐπίθετον) ἔξοχος.
 excēpī, exceptus, ἰδ. excipio.
 excessi, ἰδ. excedo.
 ex-cīpīo (ex-cāpīo), cēpī, ceptum,
 β. aliquem διαδέχομαί τινα ἐν
 τῷ λόγῳ, λαμβάνω τὸν λόγον
 εὐθύς μετὰ τινα. impetum ὑπο-
 μένω (ἐπὶ τόπου καὶ ἐν στάσει
 θμύνης προκαλυπτόμενος διὰ τῆς
 ἀσπίδος) τὴν ἔφοδον 92,2. excī-
 pīor (διασφύζομαι). exceptus sca-
 phā (ἀφαιρ.) = (διασωθεῖς) ἐπὶ
 σκάφης (ἐφορκίου) 101,6.
 excludendus, ἰδ. exclūdo.
 ex-clūdo (ex clāudo), sī, sum, β.
 ἀποκλείω.
 excursus, ūs, ἄ. σύγκρουσις, ἔφο-
 δος, «σύροαξις». excursus vis-
 que σύγκρουσις καὶ δύναμις, ἢ
 σφοδρὰ σύγκρουσις, ἢ ὀξύτης τῆς
 συγκρούσεως 92,2.
 exercītus, ūs, ἄ. στρατός.
 exercitātus, (μτχ. τοῦ exercīto),
 ἐξησχημένος.
 ex-istīmo (ex-aestīmo), 1. νομίζω.
 expeditus, ἀπληλλαγμένος ἀπο-
 σκευῶν, ἄνευ ἀποσκευῶν 85,5. 2)
 Οὐς. expediti, ὄρμη αἱ ἑλαφροὶ
 στρατιῶται, οἱ «εὐζώνοι» 84,3.

expelli, παθ. ἀπρωφ. τοῦ expello.
ex-pello, pūli, pulsum, 3. ἐκδιώ-
κω, ἐκβάλλω.

ex-pleō, ēvī, ētum, 3. συμπληρῶ.

ex-plīco, (ἐξελίσσω), 1. (ἐπὶ τῆς κί-
νήσεως τοῦ ἱππικοῦ). me turma-
tim ἀναπτύσσομαι κατ' ἴλας.

ex-pōno, 3. ἐκθίτω.

ex-proscō, proscī, —, 3. (ἐπι-
μόγως) ζητῶ.

ex-pūli, ἰδ. expello.

ex-sisto, stīti, —, 3. μεθίσταμαι
εἰς..., ἀποβαίνω, γίνομαι.

ex-specto, 1. (ἀνυπομόνως ἀνα-
μένω, προσδοκῶ). exspecto sī
καραδοκῶ εἴ πως, караδοκῶ μὴ,
τυχὸν καί. eventum ἀναμένω τὴν
ἔκβασιν, караδοκῶ τὸ μέλλον.

extrā, πρόθ. μετ' αἰτιατ. (ἐκτός).
2) παρὰ (μετ' αἰτιατικῆς).

F

fācile, ἐπίρρ. εὐκόλως, ὀραδίως.

facilis, e, εὐκόλος, ὀραδίος.

fācio, fēci, factum, ποιῶ. proe-
lium συνάπτω μάχην.—σημα-
τίζω 87, 4. facio=δίδω (=do
86, 5. ἰδ. fio). — facio ut κατορ-
θῶνω ὥστε. Παθητ. τοῦ facio
εἶναι τὸ fio.

factum, ἰ, οὐ. γεγονός, καταστροφή.

factūrus, ἰδ. facio.

factus, ἰδ. fio.

facultas, ātis, εὐκαιρία.

fallo, fefelli, (falsum), 3. (σφάλλω).
opinionem διαφεύδω τὴν γνώ-

μην (ἦν οἱ ἄλλοι ἔχουσι περὶ
ἐμοῦ), φαίνομαι κατώτερος τῶν
προσδοκιῶν τῶν ἄλλων. non
fallit aīquem quin + ὑποτ.—δὲν
ἀπατάται τις, ὅτι (δὲν μένει τινὶ
ἀμφιβολία ὅτι, ἀντιλαμβάνεται
τις καλῶς ὅτι). opinio me fallit
ἢ γνώμη μὲ ἀπατᾶ, ἀπατῶμαι
εἰς τὰς προσδοκίας μου (πέφτω
ἔξω εἰς τοὺς ὑπολογισμούς μου)
96 4.

falsus (μετοχὴ ὡς ἐπίθετον), ψευ-
δής.

familīa, ae (οἰκογένεια). Πληθ. (= famūli) οἱ (εἰς τὴν ὑπηρεσίαν
τῶν publicani [ἰδὲ Ἑορμηεντ.
Σημ. 103, 1]) δούλοι.

fēci, ἰδ. facio.

fecisse, ἰδ. facio.

fecissem, ἰδ. facio.

fefelli, fefellisse, ἰδ. fallo.

fere, ἐπίρρ. σχεδόν.

fēro, tūli, lātum, ferre, 3. φέρω.
sententiam φέρω (ἀποφαίνομαι)
γνώμην. impetum ὑπομένω τὴν
ἔφοδον. non fero ignominiam
δὲν ὑπομένω (δὲν ἀνέχομαι) τὸ
ὄνειδος.

fīdes, εἰ, πίστις, τὸ ἀξιώπιστον.

fīducīa, ae, πεποίθησις.

fingī, παθ. ἀπρωφ. τοῦ fingo.

fingo, finxi, fictum, 4. πλάττω,
ἐπινοῶ.

finitīmus (ἐκ τοῦ finis), ὁμορος.

fīo, factus sum, fīeri (παθητ. τοῦ
facio), γίνομαι. fides mihi fīt

πιστευτόν μοι καθίσταται, πιστεύω τι. caedes fit alicuius γίνεται σφαγή τινος. quoniam fieret dimicandi potestas επειδή ἐδίδετο εὐκαιρία τοῦ μάχεσθαι. Ἰδ. facio.

firmus, ισχυρός, γενναῖος. cohortes firmissimae (ἐνν. ad dimicandum) κοόρτες γενναιόταται (ἀποτελοῦσαι τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ).

flamma, ae, φλόξ, πῦρ.

flēo, ēvī, ētum, 2. κλαίω.

flumen, mīnis, οὐ ποταμός.

fore=futurum esse. Ἰδ. sum.

fortis, e, ἀνδρεῖος, γενναῖος.

fortissime, ἐπίρρ. γενναιότατα.

fortūna, ae, τύχη 96,1. συμφορά,

ἀτύχημα, δυστυχία 103,4. 104,1.

frētum, i, οὐ. πορθμός.

frumentarius, (σιτικός). Ἰδ. res και navis.

frustrā, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ fraus ἀπάτη), ἀβασίμως, ἀπατηλῶς 87,7. μάτην 92,5.

fūga, ae, φυγή.

fuisse, id. sum.

funditōres, ōrum, ἄ. σφενδονῆται.

futūrus, id. sum.

⊖

genus, ěris, οὐ. (γένος), τάξις.

gerendus, id. gero.

gěro, gessi, gestum, 3. (φέρω—φορῶ). bellum πόλεμον πολεμῶ

83,2. 103,2. reliquum negoti-

um περατῶ, φέρω εἰς πέρας τὸ λοιπὸν ἔργον, συμπληρῶ τὸ ἔργον (τῆς νίκης) 97,1.

gestus, id. gero

gladĭus, ĩi, ἄ. ξίφος.

gratĭa, ae, (χάρις) ἰσχύς. urbana

gratia dignitasque ἡ ἐν τῇ πό-

λει δημοτικότης καὶ τὸ ἀξίωμα.

gravissĭmus (ὑπερθ. τοῦ gravis),

βαρύτατος, δοιμύτατος.

⊕

habĕo, būi, būtum, 2. ἔχω. ratio-

nem absentis κρατῶ (κατὰ τὰς

ἐκλογάς) λογαριασμὸν τῶν ψήφων

ὑπὲρ ἀπόντος, θεωρῶ ἐγκύρους

τὰς εἰς ἀπόντα δοθείσας ψήφους,

θεωρῶ ἔγκυρον τὴν ἐκλογὴν ἀπόν-

τος. habeo perspectum (ἐντονώ-

τερον τοῦ perspicio) διαγιγνώ-

σκω. castra στρατοπεδεύω. hāc

habĭtā oratione τούτου τοῦ λόγου

γενομένου, μετὰ τοὺς λόγους τού-

τους.

hic, haec, hoc, οὗτος.

hodĭē, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ hō [ἀρχαία

ἀφαιρ. ἀντὶ τοῦ hōc] καὶ die),

κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, σήμερον.

honos, ōris, ἄ. ἡ (ἐκ τοῦ ἀξιώμα-

τος) τιμή. honores ἀρχαί, ἀξιώ-

ματα 83,5. Ἰδ. καὶ aetas.

hortātū (ἀφαιρ. τοῦ hortātus) +

γεν. προτροπῆ, παροτρύνει τινός.

hortor, 1. ἀποθ. συμβουλεύω, πα-

ροτρύνω, προτρέπω, παρακινῶ.

hospes, hospĭtis, ἄ. ξένος, ξενίζων.

hospitium, ἦ, οὐ. ὁ ἐκ φιλοξενίας
σύνδεσμος, ξενία.

hostis, is, ἄ. ὁ πολέμιος, ὁ ἐχθρός.

I

iācio (πρόφ. jacīo), iēcī, iactum,
3. βάλλω, ῥίπτω.

iacto (πρόφ. jacto), 1. (θαμιστ.
τοῦ iacio=ostendo). gratiam
dignitatemque κογχῶμαι ἐπὶ
τῇ δημοτικότητι καὶ τῷ ἀξιώ-
ματί (μου), προβάλλω (ἐπιδει-
κτικῶς) τὴν δημοτικότητα καὶ
τὸ ἀξιωμα (μου).

iam (πρόφ. jam), ἐπίρρ. ἦδη.

ibī καὶ ibī, ἐπίρρ. αὐτοῦ, ἐκεῖ.

īdem, eādem, īdem, ὁ αὐτός.

idonēus, κατάλληλος.

ignis, is, ἄ. πῦρ.

ignominia, ae, ἀτιμία, ὄνειδος.

ille, illa, illud, ἐκεῖνος.

illīc, ἐπίρρ. ἐκεῖ, αὐτοῦ.

illīus, γεν. τῆς ἀντων. ille.

immīsi, ἰδ. immitto.

immissus, ἰδ. immitto.

im-mitto 3. ῥίπτω ἐναντίον (ἐξα-
ποστέλλω) 101,2. 101,4. 2) βάλ-
λω, ῥίπτω. immissa tela τὰ ῥι-
πτόμενα (ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ) ἀκόν-
τια, οἱ ἐχθρικοὶ ἐξακοντισμοὶ (τῶν
ἀκοντίων).

impeditus (μτχ. τοῦ impedio [=
ἐμποδίζω] ἐκ τοῦ in καὶ pes
πούς, πρβλ. ἐμ-ποδών), ἄβατος,
δύσβατος, δύσκολος (=difficilis).

impetrator, oris, ἄ. στρατηγός (κυ-

ρίως: ὁ νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος
στρατηγός).

imperatorius, στρατηγικός, (τοῦ
στρατηγοῦ).

imperium, ἦ, οὐ. ἀρχή (=ius im-
perandi) 82,3. πρόσταγμα, κέ-
λευσμα, διαταγή 95,2.

im-petro, 1. διατάσσω, παραγγέλλω.

impetratus, ἰδ. impetro.

im-petro (in-petro), 1. ἐπιτυγ-
χάνω, κατορθώνω.

impetus, ūs, ἄ. (πρβλ. τὸ δωρικὸν
ἐμ-πετ-εῖν [ἐμπίπτω] καὶ προ-
πετ-ής) ἔφοδος, ἐφόρμησις, ἐπί-
πλους.

implero, 1. fidem (μεθ' ὑποτακτ.
κατὰ παράλειπιν τοῦ ut) ἐπικα-
λοῦμαι τὸ ἀξιοπιστόν τινος, ζητῶ
νὰ τηρήσῃ τις τὸν λόγον του
(ὄπως...).

im-pōno, 3. εἰσβιβάζω (φ ο ρ τ ὶ ν ω).

impropositus, ἰδ. impono.

im-primis (καὶ in primis) ἐπίρρ.
ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, πρὸ πάντων.

in, πρόθ. 1) μετ' ἀφαιρ. ἐν, ὡς,
πρὸς, ὅσον ἀφορᾷ (εἰς) 84,3. ἔξ
αἰτίας, ἔνεκα 85,2.—2) μετ' αἰ-
τιατικῆς: εἰς, κατὰ+γεν. 86,3.
3) χρονικῶς: 94,3. 103,3. in
itineribus ἰδ. iter. 4) (ἐνδοτι-
κῶς) in labore καίπερ τοῦ μό-
χθου ὄντος ὁμοίου 82,4.

in-cēdo, 3. εἰσχωρῶ, ἐπιτρέχω.

incendium, ἦ, οὐ. πυρπόλησις. res
quae sunt ad incendia ὕλαι αἱ
ὁποῖαι εἶναι (χρησιμεύουσι) πρὸς

ἐμπρησμούς, ὄλαι εὐφλεκτοί.
 in-cendo (in καὶ cando), ndī,
 nsum, 3. πυροπολῶ, καίω 101,2.
 ἐξάπτω 92,4.
 incessi, ἰδ. incedo.
 incitatio, ōnis, (παρόρμησις), inci-
 tatio animi μετακίνησις τῆς ψυ-
 χῆς, ἐνθουσιασμός.
 incitatus, ἰδ. incito.
 in-cito, 1. (ἐλαύνω τι), παρορμῶ,
 προτρέπω, «ἐπαίρω, παροξύνω
 τινὰ ἐπὶ τι» 92,4. incitati fugā
 τεθέντες εἰς ταχεῖαν κίνησιν διὰ
 τῆς φυγῆς, δρομαίως φυγόντες,
 ἐν κατεσπευσμένη φυγῇ.
 incognitus, ἄγνωστος.
 incredibilis, e, ἀπίστευτος.
 indē, ἐπίρο. ἐκεῖθεν.
 industriē, ἐπίρο. κρατερώς, γεν-
 ναίως.
 in-ēo, inī, inītum, inīre, 4. (εἰσ-
 ἔρχομαι). in eo consilium λαμ-
 βάνω ἀπόφασιν.
 inermis, e (in καὶ arma), ἄοπλος.
 inferior, ā. καὶ θ. inferior, οὐ.
 (γεν. -ioris' συγκρ. τοῦ inferioris ὁ
 κάτω), κατώτερος, ὑποδεέστερος
 (ἀριθμητικῶς).
 infestus, (ἐχθρικός), ἐπιθετικός, ἔτοι-
 μος πρὸς ἐπίθεσιν, ἐτοιμοπόλεμος.
 infimus καὶ imus (ὑπερθ. τοῦ in-
 ferus) κατώτατος.
 in-fringo (in καὶ frango), frēgi,
 fractum, 3. συντριβῶ, θραύω,
 (ματαιώνω).
 inimicitia, ae, ἔχθρα.

inimicus (in-amicus), ἔχθρος, πο-
 λέμιος.
 iniquus (in-aequus ἄνισος), ἄνι-
 σος. Ἰδ. dimico καὶ subicio.
 inīto, κατ' ἀρχήν, κατ' ἀρχάς.
 inītum, ἴι οὐ. ἀρχή.
 inītus, ἰδ. in eo.
 iniussū (πρόφερε injussū κυρίως
 ἀφαιρ. τοῦ iniussus), ἄνευ δια-
 ταγῆς, «δίχα παραγγέλματος».
 innātus (μτχ. τοῦ in-nascor,
 innatus sum, innasci, 3. ἀποθ.
 ἐμφύομαι), ἐμφυτος, ἐμπεφυκός.
 inopia, ae, ἔνδεια.
 inquit, ὁ. ἔλλειπτ., λέγει, εἶπε.
 insigne, is, οὐ. διακριτικὸν ση-
 μεῖον, γνώρισμα. Πληθ. insignia,
 ium, τὰ διακριτικὰ σημεῖα (σύμ-
 βολα) τῆς ἀρχῆς.
 insolitus, ἀήθης, ἀσυνήθης. inso-
 litus ad laborem ἀνάσκητος εἰς
 τὸν μόχθον (κόπον).
 in-stitūo (in καὶ stātūo), ūi, ūtum,
 3. σχηματίζω 93,5. ποιῶ (τι νέ-
 ον), ἀρχίζω, κάμνω. institutum
 est εἴθισται, καθιερώθη, εἶναι
 πατροπαράδοτον 92,5.
 institutum, i, οὐ. ἔθος, σύστημα.
 in-sto, institi, instāre, 1. ἐπίκει-
 μαι, ἐπιτίθεμαι.
 instructus (μτχ. τοῦ instruo). sca-
 phae instructae πλοιάρια ἐξω-
 πλισμένα, ἐφωδιασμένα (δηλ. διὰ
 τῶν πρὸς τὸν πλοῦν ἀπαραιτή-
 των).
 in-strūo, xi, ctum, 3. (ἐξαοτύω).

- instruo aciēm παρατάσσω τὸν στρατὸν 88, 1. 97, 3.
- instruxi, ἰδ. instruo.
- insūla, ae, νῆσος.
- intēger, gra, grum (ἀκέρατος), ἀνεξασπένητος, δηλ. μετὰ πλήρων δυνάμεων, ἀχρησιμοποίητος, ἐφεδρικός.
- inter, πρόθ. μετ' αἰτ. μεταξύ. inter se πρὸς ἀλλήλους, (μεταξύ των).
- inter-cēdo, 3. παρεμπίπτω.
- inter-ēo, ἦι, ἵtum, ἴre, 4. ἀπόλλυμαι (χάνομαι).
- interficiendus, ἰδ. interficio.
- inter-fīcio (inter καὶ fīcio), fīci, fectum, 3. ἀποκτείνω, φονεύω.
- interfūi, interfuissem, ἰδ. inter-sum.
- inter-īcio (πρόφερε interjicio), iēcī, iectum, 3. παρεμβάλλω.
- interīi, ἰδ. intereo.
- intermissus, ἰδ. intermitto.
- inter-mitto, 3. (καταλείπω, ἀφήνω διάστημα χρόνου). spatio temporis intermisso διαστήματος χρόνου (=χρονικοῦ) παρεμβληθέντος (μεσολαβήσαντος). 2) (ἀφήνω τι ἐπὶ τινα χρόνον). non intermitto iter δὲν διακόπτω τὴν πορείαν.
- inter-sum, (ἐν μέσῳ εἶμαι). bello (δοτ.), proeliis (δοτ.) παρευρίσκομαι, λαμβάνω μέρος εἰς τὸν πόλεμον, εἰς τὰς μάχας.
- intrā, πρόθ. μετ' αἰτιατικῆς, ἐντός.
- invicem, ἰδ. vicis.
- ipse, ipsa, ipsum, αὐτός.
- īs, ea, ἴd (γεν. eius, δοτ. ei), οὗτος.
- Isdem, ἀντὶ iisdem, ἰδ. idem.
- ita, ἐπίρρ. οὕτως, οὕτω.
- itāque (=et ita καὶ οὕτω), ὅθεν.
- item, ἐπίρρ. ὡσαύτως.
- itemque=et item.
- itineribus, δοτ. ἀφαιρ. πλ. τοῦ iter.
- itinēris, γεν. ἐνικῆ τοῦ iter.
- iter (ἀντὶ it[er]er), γεν. itinēris, οὐ. ὁδός, πορεία, ὁδοιπορία. semper sum in itineribus πάντοτε διατελῶ ἐν πορείαις, εἶμαι ἐν διαρκεί πορείᾳ.
- iūbēo (πρόφερε iubēo), iussi, iussum, 2. διατάσσω, παραγγέλλω, προσκαλῶ, παρακαλῶ 104, 1.
- iudicandus, ἰδ. iudico.
- iudico (πρόφερε iudico), 1. ἐκφέρω γνώμην 83, 4.—2) νομίζω, κρίνω 85, 2. 99, 3.
- iūgum, i, οὐ (πρόφερε iugum), ζυγός, θάλας, ὄφρους ὄρους.
- iūnior (πρόφ. junior, συγκρ. τοῦ iuvenis=νέος), νεώτερος, στρατεύσιμος (ἡλικίας 17—46 ἐτῶν).
- iūro (πρόφ. jūro), 1. ὀρκίζομαι.
- iurandi causā τοῦ ὁμόσαι ἐνεκα, ἵνα ὁμόσωσι τὸν ὄρκον (τοῦ στρατιώτου).

L

- labor, ōris, ᾶ. μόχθος, κακουχία.
- laetitīa, ae, ἀγαλλίασις, χαρά.
- lassitūdo, dīnis, κάματος, σωματικῆ ἐξάντλησις.
- latius, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. late

εὐρέως), εὐρύτερον.

latus, latēris, οὐ πλευρά, πτέρυξ.

latus apertum ἢ ἀκάλυπτος (τ.ἔ. ἢ δεξιὰ πλευρά), ἢ ἀπροφύλακτος τοῦ στρατοῦ πλευρά, ἣτις ἔχει ἀνάγκην πλαγιοφυλακῆς, εἴτε εἶναι ἢ δεξιὰ (86,3. 93,4), εἴτε εἶναι ἢ ἀριστερά.

laudo, 1, (ἐπαινῶ). hoc laudans τοῦτο ἐπιδοκιμάζων, (λίαν εὐχαριστήμενος μ' αὐτό).

laus laudis, ἔπαινος, ἐγκώμιον.

legatĭo, ōnis, πρεσβεία, ἀποστολή.

legātus, i, ā, πρεσβευτής 90,2. 97,5.

2) ὑποστράτηγος, ὑπαρχος, 101,7.

legĭo, ōnis, λεγεὼν (ὁ καὶ ἡ).

lenĭtas, ātis ἡπιότης, πραότης.

lenĭus, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. leniter κούφως), ἐλαφρότερον, μετὰ μικρότερας φορᾶς.

liberalĭter, (ἐπίρρ. [κατὰ τρόπον ἀνδρὸς εὐγενοῦς] = comiter, benignē), φιλοφρόνως, μετ' εὐπροσηγορίας, εὐγενῶς, φιλικῶς.

liberandus, id. libero.

liberĭus, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. ἐπίρρ. libere ἐλευθέρως. (Τὸ ἐπίθ.

liber, libēra, libērum, ἐλεύθερος), ἐλευθερο(ι)ώτερον, ἐμπιστευτικώτερον, μετὰ πάρα πολλήν ἐλευθερίαν, λίαν φιλικῶς, οἰκείως πως.

libēro, 1. ἀπολύω, ἀθροῶ.

libertas, ātis, ἐλευθερία.

licet, licuit (καὶ licitum est), 2.

ἔξεστιν, εἶναι δυνατόν.

licuit, id. licet.

locus, i, ā. τόπος, τοποθεσία.

(Πληθ. loca, orum, οὐ.).

locūtus, id. loquor.

longe, ἐπίρρ. μακράν.

longĭor, ā, καὶ θ. -ĭus, οὐ. (γεν. -iōris) συγκρ. τοῦ longus, ὁ ἰδέ.

longĭus, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. longe μακράν), μακρότερον.

longus, μακρός, πολὺ ἀπέχων, μακρινός (=longinquus).

loquor, locūtus sum loquĭ, 3. (ἀποθ.) λέγω, ὁμιλῶ.

luce, ἀφαιρ. τοῦ lux.

lux, lucis, φῶς. prima luce ἅμα τῷ πρώτῳ φωτί, (τὰ ξημεροῦματα), ἅμα τῇ ἡμέρᾳ.

luxuriā, ae, τρυφή, πολυτέλεια (αἰτ. am καὶ κατὰ τὴν ε' κλ. em).

M

magis, ἐπίρρ. συγκρ. μᾶλλον magis—quam μᾶλλον—ἢ. Ὑπερθ. maxime μάλιστα.

magnitūdo, dĭnis, (μέγεθος). magnitudo venti τὸ μέγεθος (ἢ σφοδρότης) τοῦ ἀνέμου.

magnōrēre ἢ (magno orēre), ἐπίρρ. μεγάλως, πολὺ.

magnus, μέγας (συγκρ. maior, ā, καὶ θ., maius οὐ., γεν. -oris, ὑπερθ. maximus).

maior, id. magnus.

manipulāris, is, ā. (ὁ ἀπλοῦς στρατιώτης). ὁ τῆς αὐτῆς σπείρας στρατιώτης, ὁ συστρατιώτης.

manus, ūs, (προβλ. μάθη = χεῖρ).

- ὄθεν εὐ-μαρῆς), χεῖρ. usu manū-
 que διὰ τῆς (πολεμικῆς) ἐμπει-
 ρίας καὶ τῆς ἰσχύος.
 mare, is, οὐ. θάλασσα.
 maximus, id. magnus.
 mediū, μέσος. media acies, ἡ μέση
 παράταξις, τὸ κέντρον τῆς παρα-
 τάξεως.
 mensis, is, ἄ. μῆν.
 mentio, ōnis, μνεῖα.
 merēor, ritus sum, 2. ἀποθ. (εἶμαι
 ἄξιός τινος, πρβλ. μείρομαι), ὠ-
 φελῶ, εὐεργετῶ. optime de ali-
 quo meritus παρασχών τινι με-
 γίστας (πολεμικᾶς) ὑπηρεσίας.
 meridies, ei, ἄ. (ἐκ τοῦ medius
 dies), μεσημβρία.
 meritus, id. merēor.
 metus, ūs, ἄ. φόβος.
 meus, ἐμός, ἰδικός μου.
 miles, itis, ἄ. στρατιώτης.
 militāris, e, στρατιωτικός.
 mille, οὐ. ἄκλ. ἐν τῷ ἐν. ἀριθ., χί-
 λιοι 2) Οὐς. (μετὰ γενικῆς) ἡ χι-
 λιάς. mille equitum χιλιάς ἰπ-
 πέων, χίλιοι ἰππεῖς. Πληθ. milia
 (γεν. milium).
 minimus, id. parvus.
 minor, ἄ. καὶ θ. minus, οὐ. γεν.
 -ōris. Συγκριτικὸν τοῦ parvus),
 μικρότερος.
 miser, ěra, ěrum, τλήμων, ταλαίπω-
 ρος. ἐνδεής, δυστυχισμένος.
 miserimus. ὑπερθ. τοῦ miser.
 misī, id. mitto.
 missus, id. mitto.
 mittendus, γερονδιβον τοῦ mitto.
 mitto, misī, missum, 3. πέμπω, ῥί-
 πτω (=iacio) 93, 2. 94, 1. ἀπορ-
 ρίπτω, ἀποβάλλω (=abicio) 95, 4.
 modus, i, ἄ. τρόπος. quem ad mo-
 dum (ἢ quemadmodum) τίνα
 τρόπον, τίνι τρόπῳ, πῶς.
 monēo, nūi, nītum, 2. (μετ' αἰτ.
 καὶ ἀπομφ.) ὑπενθυμίζω, ὑπομ-
 νήσκω.
 mons, montis, ἄ. ὄρος.
 monūi, id. monēo.
 morior, mortuus sum, mōri, 3.
 ἀποθ. ἀποθνήσκω.
 moror, 1. ἀποθ. (διατρίβω), ἐπι-
 βραδύνω, ἀναβάλλω, κωλύω.
 mors, mortis, θάνατος.
 mortuus (μτχ. τοῦ morior), τεθνη-
 κώς, νεκρός.
 mos, moris, ἄ. ἔθος.
 motus, id. monēo.
 mōnēo, ōnī, ōtum, 2. κινῶ. ca-
 stra μετακινῶ τὸ στρατόπεδον,
 μεταστρατοπεδεύω, «ἀνίστημι τὸ
 στρατόπεδον». moveo me loco ἢ
 moveor loco (ἀφαιρ [=ex loco])
 μετακινεῖσθαι. motus loco (ἀ-
 φαιρ.) ἐκτοπισθεῖς.
 multitudō, īnis, πληθύς, πλῆθος.
 multo, 1. aliquem pecuniā ζημιῶ
 τίνα ἀργυρίῳ (χορηματικῶς), ἐπι-
 βάλλω τινὶ χορηματικὸν πρόστιμον.
 multo, ἐπίρρ. πολλῶ, πολὺ 95, 3.
 πολὺ 101, 7.
 multum, ἐπίρρ. πολὺ. Συγκρ. plus
 πλέον. Ὑπερθ. plurimum πλεί-

στον.

multus, πολύς, πολυάριθμος. Συγκρ. τοῦ multī (πολλοί) εἶναι plures ἂ. καὶ θ., plura, οὐ. πλείονες (γεν. πλ. plurimum), καὶ ὑπερθ. plurimi πλείστοι. 2) οὐσ. 87,3. 96,1. 99,3. munīo, ἰνί, ἴtum, 4. (δχυρῶ), προφυλάττω, προασπίζω 88,6. munītio, ὄnis, πρόχωμα. mūto, 1. μεταβάλλω, ἀλλάσσω.

N

nactus, ἰδ. nanciscor.
nam, σύνδ, διότι.
namque, σύνδ. (πάντοτε πρὸ φων.), διότι. namque etiam «καὶ γὰρ καί», καὶ λοιπόν, καὶ πράγματι, 86,1. 99,3. παραδείγματος χάριν, ἐπὶ παραδείγματι 84,5.
nanciscor, nactus sum, nancisci, 3. ἀποθ. (λαγχάνω). εὐρίσκω 96,3. occasionem τυγχάνω εὐκαιρίας. secundum ventum τυγχάνω ἀνέμου οὐρίου.
nascor, nātus sum, nasci, 3. ἀποθ. γεννῶμαι.
naturaliter, ἐπίρρ. φύσει, ἐμφύτως.
navicūla, ae, (ὑποκοριστ. τοῦ navis), «ἡ ἀλιὰς [ἐνν. κύμβη]», ἀκάτιον, λεμβίσκος.
navīgo, 1. πλέω. ad navigandum, πρὸς θαλασσοπλοΐαν, πρὸς πλοῦν.
navis, is, ναῦς. navis frumentaria ἡ φορτ(ηγ)ίς ναῦς, «ὄλκας», «πλοῖον στοργγύλον».

1. nē, σύνδ. τελ. ἵνα μή. ne qui (=quis) ἵνα μή τις 98,2.
2. nē, μόρ. ἐγκλιτ. εἰ, ἄν. nec, καὶ ὄχι. Ἰδ. neque.
necessariū, ἀναγκαῖος. Οὐσ. necessariī, ὄrum, «οἱ ἀναγκαῖοι», οἱ φίλοι, οἱ συγγενεῖς, 82,5. res necessariae τὰ ἐπιτήδεια.
necesse, ἄκλ. necesse fuit ὑπῆρξεν ἀναπόφευκτον.
neco, 1. φονεύω, θανατῶ.
negotiātor, ὄris, ἂ. μεγαλέμπορος, τραπεζίτης (κυρ. ἐν ταῖς ὥρμ. ἐπαρχίαις).
negotior, 1. ἀποθ. ἐμπορεύομαι, ἔχω ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.
negotium, ἴι, οὐ. (nec καὶ otium ὄχι ἀργία, ἀπασχόλησις), ἔργον 97,1. ὑπόθεσις, ζήτημα 82,3.
nēmo γεν. nullius [ἀντὶ nemīnis] δοτ. nemīni, αἰτ. nemīnem, ἀφαιρ. nullo), οὐδεις (μόνον καθ' ἑνικ. ἀριθμ.). Τὸ οὐδ. εἶναι nihil, ὃ ἰδέ.
neque ἢ nec, σύνδ. οὔτε, μήτε, καὶ δέν, χωρὶς νά. neque umquam οὐδέποτε, μηδέποτε.
neu ἢ neve, σύνδ. μηδέ, μηδὲ νά, καὶ νά μή, χωρὶς νά.
neve, ἰδ. neu.
nihil (γεν. nullius rei, δοτ. nulli rei, ἀφαιρ. nullā re), οὐδέν. Ἰδ. nemo.
nimīus, ὑπερβολικός, παρὰ πολὺ μέγας.
nīsi, σύνδ. εἰμή, νά μὴ (=si non).

noctū, ἐπίορ. νύκτωρ, διὰ νυκτός.
 nocturnus, νυκτερινός.
 polī, β' ἐν. προστακτ. τοῦ ῥ. polo.
 pōlo, polūi, polle, δὲν θέλω. poli
 existimare (=ne existimaveris)
 μὴ νόμιζε, μὴ νομίσης.
 nomen, nomīnis, οὖ. ὄνομα.
 non, οὐ, οὐκ, ὄχι, δέν.
 nonnullī, ἰδ. nullus.
 nōnus, ἔνατος.
 noster, nostra, nostrum, ἡμέτερος
 (ἰδικός μας). Πληθ. οὐσ. nostri,
 ōrum, ἄ. οἱ ἡμέτεροι.
 notitia, ae, γνωριμία.
 novem, ἐννέα.
 novus, νέος.
 nox, noctis, νύξ. nocte κατὰ τὴν
 νύκτα.
 nullus, οὐδείς (γεν. nullius). non
 nullī καὶ nonnullī τινές, μερικοί.
 numerus, i, ἄ. ἀριθμός. servorum
 numero (ἀφαιρ.) ἐν δούλων ἰάξει.
 quo in numero ἐν ᾧ ἀριθμῶ.
 nunc, ἐπίορ. νῦν, τώρα.
 nuntius, ii, ἄ. ἄγγελος, 102,6.
 102,7. ἄγγελία, εἰδήσις 101,3.
 101,4.

○

ob, πρόθ. μετ' αἰτ. ἔνεκα, διὰ + αἰτ.
 obiectam, ἰδ. obicio.
 obiectus (μτχ. τοῦ obicio), ἔναντι
 κείμενος, προκείμενος.
 ob-īcio (πρόφερε obicio), iēci,
 iectum, 3. (προβάλλω). ἀντιτάσσω
 88,6. μέφομαί τινί τι, κατακρί-

νω τινὰ διὰ τι, ψέγω 96,2.
 occasio, ōnis, εὐκαιρία.
 oc-culto, 1. ἀποκρύπτω.
 oc-cūro, 1. καταλαμβάνω, γίνομαι
 κύριος 104,1. ἀπασχολῶ, περι-
 σπῶ (πάντοτε ἐν τῇ παθ. μτχ.)
 97,1.
 oc-curro, occurri, καὶ occucurri,
 occursum, 3. (ἀνεῖ ἐχθρικῆς δια-
 θέσεως) alicui ὑπαντιῶ τινι, ἔρχο-
 μαί εἰς συνάντησίν τινος 98,3.
 (μετ' ἐχθρικῆς διαθέσεως) σπεύδω
 (πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ)
 92,3. 97,3.
 octāvus, ὄγδοος.
 octoginta, ὀγδοήκοντα.
 officium, ii, οὐ. καθήκον, ἐντολή
 103,4. Πληθ. ὑπουργαί, ἐνδεί-
 ξεις εὐνοίας (εὐμενείας), ἐκδου-
 λεύσεις, εὐεργεταί 90,1.
 omnis, e, πᾶς. 2) οὐσ. 82,2. 82,5.
 83,5. 86,1. 87,7. 92,3. 96,2. 98,2.
 operarius (ἐκ τοῦ opus, ἔρις, οὐ.
 φορτίον), φορηγικός, φορηγός.
 opēra, ae, (ἐργασία), ἐνεργὸν μέ-
 ρος, βοήθεια 83,3. ὑπηρεσία 91,2.
 opere, ἀφαιρ. τοῦ opus.
 opibus, ἰδ. ops.
 opinio, ōnis, γνώμη, προσδοκία
 96,4. καλὴ ἰδέα, γνώμη, φήμη,
 δόξα 82,2.
 oporteretne (δύο λέξεις: oportē-
 ret [ἰδ. oportet] καὶ τὸ ἐγκλιτ. ne).
 oportet, tūit, 2. (ῥ. ἀπρόσωπον),
 πρέπει, εἶναι ἀνάγκη, ἐπιτρέπεται.
 oportunissime, ἐπίορ. (ὑπερθ. τοῦ

oportūne), ἐν χρόνῳ λίαν εὐθέτω.
 oppīdum, i, οὐ. πόλις.
 opp-rōno, 3. ἀντιπαράτασσω.
 opposūi, id. oppono.
 opp-rugno, (ob-rugno), 1. castra
 «κατὰ κράτος αἰρῶ», κυριεύω
 βίᾳ τὸ στρατόπεδον 95,1.
 [ops], opis, ιδία πληθ. opes αἰ
 (στρατ.) δυνάμεις, ὁ στρατός.
 optīme, ἐπίρω. id. bene.
 opus, opēris, οὐ. (ἔργον), ὀχυρώ-
 σεως ἔργον 97,2. 97,4.
 ordō, ordīnis, ἄ. τάξις. ordo se-
 natorius ἢ συγκλητικὴ τάξις
 83,3. 97,5. τάξις (στρατιωτῶν)
 92,2. 93,2. 101,2. λόχος (=cen-
 turia) 104,3.
 orīor, ortus sum, orīri, 4. ἀποθ.
 (ἀνατέλλω, φύομαι). initium vi-
 ctoriae orītur ἀρχὴ τῆς νίκης γί-
 νεται (προέρχεται).
 orīrētur, προτ. ὑποτ. id. orior.
 os, oris, οὐ. (στόμα), πρόσωπον.
 ostendo (obs=ob καὶ tendo), os-
 tendi, ostentātum, 3. δεικνύω.
 ostento, 1. (θαμιστ. τοῦ ostendo)
 ἐπιδεικνύω (προβάλλω).

P

paene, ἐπίρω. σχεδόν.
 palam, ἐπίρω. φανερώς, ἐκ τοῦ φα-
 νεροῦ, ἐν τῷ φανερῷ (ἀντίθ.
 clam).
 palma, ae, παλάμη, χεῖρ. Ἰδ. pando.
 pando, pandi, passum καὶ pan-
 sum, 3. (πετάννυμι). passis pal-

mis μετὰ χειρῶν διατεταμένων
 (πρὸς ἑκείαν ἢ παράδοσιν).
 pār, pāris, ἴσος, ὅμοιος. par atque
 antea ὁ αὐτὸς καὶ πρότερον, ὁ
 αὐτὸς ἢ πρότερον, ὁ αὐτὸς ὡς
 πρότερον.
 parātus, (ἔτοιμος). animo (ἀφαιρ.)
 paratus πρόθυμος.
 parēo, rūi,—, 2. (μετὰ δοτ.) ὑπα-
 κούω, πείθομαι.
 pārīo, perēri, partum, 3. (γεν-
 νῶ). victriciam κτῶμαι (ἀποκτῶ,
 κερδίζω) τὴν νίκην.
 parūi, id. pareo.
 pars, partis, μέρος. multis parti-
 bus (=multo πολλῶ), κατὰ πολὺ.
 particeps (ἐκ τοῦ pars καὶ capio),
 γεν. participis, μέτοχος, κοι-
 νωνός.
 participes, πληθ. τοῦ particeps.
 partim—partim, ἐπίρω. ἐν μέρει
 μὲν—ἐν μέρει δέ, τὸ μὲν—τὸ δέ.
 partior, partitus sum, iri, 4.
 ἀποθ. διανέμομαι, διανέμω.
 partus, id. pario.
 parvulus (ὑποκοριστικὸν τοῦ par-
 vus), λίαν μικρός.
 parvus, «παῦρος», μικρός, ὀλίγος.
 Συγκρ. minor ἄ. καὶ θ., minus
 οὐ., καὶ ὑπερθ. minimus, ἄ. ἰδέ.
 passus, ūs, ἄ. βῆμα (ἐν βῆμα=5
 πόδας, δηλ. 1 μ. 48. Ἐπομένως
 milia passuum=1 ῥωμαϊκὸν μί-
 λιον (τ.ἔ. περὶ τὸ 1½ χιλμ.). mi-
 lia passuum VI=6 χιλιάδ.
 (ῥωμ.) βημάτων (περίπου 9 χι-

- λιόμετρα).
 passus, ἰδ. pando (98,2) καὶ pa-
 tior.
 pater, patris, ἄ. πατήρ.
 pateretur, ἰδ. patior.
 patior, passus sum, pati, 3. ἀ-
 ποθ. ὑπομένω, ἀνέχομαι. pa-
 tiens, ntis, καρτερικός.
 patientissimus, ἰδ. patiens.
 paucus (προβλ. παῦρος), μικρός, ὀλι-
 γοστός, (κυρίως ἐν τῷ πληθ.),
 ὀλίγοι, 2) οὐσ. οἱ ὀλίγοι 97,5.
 ὀλίγα τινά, ὀλίγα λέξεις 98,2.
 paulatim, ἐπίρο. (χρον.) κατὰ μι-
 κρόν.
 paulo, ἐπιρρηματ. ἄφαιρ. πρὸ συγ-
 κριτικῶν, μικρῶ, ὀλίγον.
 pax, pacis, εἰρήνη.
 pecunia, ae, χρῆμα, χρήματα.
 pello, pēpuli, pulsum, 3. (ὠθῶ).
 exercitum ἀποθῶ (τρέπω εἰς
 φυγὴν) τὸν στρατὸν (=fugo,
 vincō).
 per, πρόθ. μετ' αἰτ. διὰ+γεν. Δη-
 λοῖ τὸ ὄργανον: τῇ βοθηείᾳ, διὰ
 +γεν. (ὄργανον ἐπὶ προσώπων)
 90,1. 100,2. 101,3. 103,2.—διὰ
 +γεν. (τὸ μέσον ἢ τὸ ὄργανον ἐπὶ
 πραγμάτων 82,5.—ἐνεκα, διὰ +
 αἰτ. (= propter) 87,4.—χρονι-
 κῶς: κατὰ+αἰτ. 84,5.
 per-cipio (per-cipio), cepi, cep-
 tum, 3. (καταλαμβάνω). percipio
 usum ἀποκτῶ (παρασκευάζω
 ἑμαυτῷ), ἐμπειρίαν, γίνομαι ἔμ-
 πειρος.
 per-dūco, 3. (προσάγω), παρατεί-
 νω, ἐπιμηκύνω.
 perductus, ἰδ. perduco.
 perexiguus, λίαν ὀλίγος, λίαν μι-
 κρός.
 perfectus, ἰδ. perficio.
 perfēro, 3. διαδίδω, ἀγγέλλω, fama
 perfertur φήμη διαδίδεται (φθά-
 νει), λόγος θουλεύεται.
 per-ficio (per-facio), fēci, fectum,
 3. συντελῶ.
 per-fugio, 3. καταφεύγω.
 periculū, i, οὐ. κίνδυνος, (ποινὴ)
 83,4. periculo (ἄφαιρ. = cum
 periculo) capitis eorum ἡ κε-
 φαλή αὐτῶν κινδυνεύει (παίζου
 μὲ τὴν ζωὴν των).
 peritus, ἔμπειρος, πολῦπειρος.
 pernicitas, ātis, εὐκνησία.
 perpetuus, ἀδιάλειπτος, συνεχής.
 perpetuum tempus πᾶς ὁ χρό-
 νος.
 per-sēquor, 3. ἀποθ. καταδιώκω.
 inimicitias καταδιώκω τὰς ἔ-
 χθρας (ἐκδικοῦμαι τοὺς ἐχθροὺς
 μου).
 perspectus (μετ. τοῦ perspicio,
 spexi, spectrum, 3. διορῶ), ἰδ.
 habeo.
 per-suādēo, suāsi, suāsum, 2.
 (μετὰ δοτ.) πείθω τινά, προτρέπω.
 persuāsi, ἰδ. persuadeo.
 per-terrēo, 2. καταφρονῶ, κατα-
 πτοῶ. perterritus animo (ἄ-
 φαιρ.) ἀποτεθαρρημένος, ἀπολέ-
 σασ τὸ ἠθικόν, ἄνευ ἠθικοῦ (ἐν

ἠθικῇ καταπτώσει).
 per-tīneo (per-tēnēo), tīnūī, —, 2.
 δίκηω, ἐκτείνομαι, γειννιάζω.
 per-turbo, 1. καταθορυβῶ.
 per-vēnīo, 4. ἀφικνοῦμαι, φθάνω.
 pestilentīa, ae, (ὁ νοσηρὸς ἀήρ).
 pestilentia autumnī tὸ νοση-
 ρὸν (τὸ βαρὸν) κλίμα (αἱ ἐπιδη-
 μίαι) τοῦ φθινοπόρου.
 petissem (=petivissem), id. peto,
 petīvī, id. peto.
 pēto (προβλ. πέτ-ομαι), petīvī καὶ
 petīī, petītum, 3. ζητῶ, ἀπαιτῶ
 82,4. pacem ἐπιζητῶ (εἴχομαι)
 τὴν εἰρήνην, salutem ἐπιζητῶ
 τὴν σωτηρίαν, προσπαθῶ νὰ κα-
 ταφύγω εἰς... (=confugio) 93,6.
 pīce, ἀφαιρ. τοῦ pīx.
 pīlum, ī, οὐ. ὑσσός, ἀκόντιον (τῶν
 Ῥωμαίων ὀπλιτῶν). infestis pī-
 lis (ἀφαιρ.) δι' ἀκοντίων ἐχθρι-
 κῶν, μὲ τὰ ἀκόντια προβεβλη-
 μένα.
 pīlus, ī, ā. (=ordo), λόχος τῶν
 τριαρίων (τ. ἔ. τῶν πρεσβυτάτων
 καὶ τὰ μάλιστα ἐμπειροπολέμων
 τοῦ λεγεῶνος). Ἰδ. duco.
 pīx, pīcis, πίσσα.
 plācet, cūīt,—, 2. ἀπροσ. δοκεῖ
 τινι. νομίζει, εὐρίσκει) τις (ὥς)
 καλόν.
 planitīes, ēī, πεδιάς, πεδίον.
 plerīque, pleraeque, plerāque (γεν.
 plurimōrum, -ārum, -ōrum),
 οἱ πολλοί, ἢ πλειονότης.
 plerumque, ἐπίρρ. ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ.

plures, ā, (γεν. plurīum), πλείονες.
 pol-licēor, cītus sum, 2. ἀποθ. ὑπι-
 σχοῦμαι (ὑπόσχομαι).
 pondus, ēris, οὐ. βάρος, ἀφθονία,
 πλήθος.
 pōno, posūī, posītum, 3. τοπο-
 θετῶ, τάσσω.
 porta, ae, πύλη (στρατοπέδου).
 portus, ūs, ā. λιμὴν.
 possem, πρτ. ὑποτ. τοῦ possum.
 possim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ pos-
 sum.
 possum, potūī, posse, δύναμαι.
 potest, καθίσταται δυνατὸν 100,4.
 post, ἐπίρρ. εἶτα, ἔπειτα. Ἰδ. dies.
 post-ēā, ἐπίρρ. (post+ἀφαιρ. ἐπίρρ.
 eā), ὕστερον, κατόπιν, εἰς τὸ μέλ-
 λον, postērus (ὕστερος). 2) Οὐσ. in
 postērum (κατὰ παράλ. τοῦ d i e m
 εἰς τὴν ὕστεραίαν, τὴν ἐπομένην.
 posttēmo, ἐπίρρ. τέλος, ἐνὶ λόγῳ.
 postūlo, 1. aliquem alīcuius reī
 κατηγορῶ τινά τινος (διὰ τι) (κυ-
 ρίως postulo aliquem in quae-
 sitionem ζητῶ τινὰ εἰς ἀνάκρισιν
 [ἐνώπιον τῶν δικαστῶν]).
 potestas, ātis, εὐκαιρία, δυνατότης,
 potior, potītus sum, potīrī, 4.
 ἀποθ. (aliquā re) γίνομαι κύριός
 τινος (πράγματος).
 potītus, id. potior.
 potūī, id. possum.
 praeceptus, id. praecipio.
 prae-cīpio, (prae-cāpio), cēpī, cer-
 tum, 3. (προλαμβάνω). animo
 (ἀφαιρ.) victoriam διὰ τοῦ νοῦ

- (ἐν τῇ φαντασίᾳ) προλαμβάνω (προεξοφλῶ) τὴν νίκην, ἤδη ἐκ τῶν προτέρων θεωρῶ ἐμαυτὸν νικητὴν 87,7. προδιαγράφω, διατάσσω ἐκ τῶν προτέρων 93,1.
- praeda, ae, λεία, λάφυρα.
1. praedīco, 1. μνημονεύω ἀναφέρω 90,1. ὁμολογῶ. ἐκδηλῶ 4,1,
2. prae-dīco, 3. δίδω ἐκ τῶν προτέρων ἐντολήν, προδιατάσσω, παραγγέλω 92,1.
- praedixēram, ἰδ. 2. praedīco.
- praedo, ōnis, ἄ. πειρατής, ληστής τῆς θαλάσσης.
- praeēgam, praeessem, ἰδ. praesum.
- praefectus, i, ἄ. (ἐπιμελητής). praefectus regius ὁ ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ὁ «στρατάρχος».
- praemīum, īi, οὐ. ἀμοιβή. praemia pecuniae ἀμοιβαὶ χρημάτων (ἀμοιβαὶ χρηματικά).
- praeparāo, 1. παρασκευάζω (= comparāo) 84,1. praeparātus προπαρασκευασμένος 101,4.
- prae-rōno, 3. προϊστημι, τάσσω ὡς διοικητὴν, κάμνω ἀρχηγόν.
- praerosuēgam, ἰδ. praerono.
- praesentīa, ae, (παρουσία). 2) ὁ παρὼν χρόνος. in praesentiā ἐν τῷ παρόντι, τό γε νῦν.
- praesidiūm, īi, οὐ φρουρά, φύλακες, βοήθεια 88,5. 89,1. 89,2. 93,7. 94,5. 99,4. 101,3. 101,5. ὀχυρὸς τόπος κατεχόμενος ὑπὸ φρουρᾶς 83,3.
- praestitisse. ἰδ. praesto.
- prae-sto, stīti, stītum ἢ stātum, stāre, 1. (μτχ. μέλλ. praestatūrus), (ἴσταμαι ἐμπρός). operam παρέχω βοήθειαν, λαμβάνω ἐνεργὸν μέρος. officium ἐπιτελῶ τὸ καθήκον 85,2, 103, 4.
- prae-sum, fūi, esse (μετὰ δοτ.) διοικῶ, εἶμαι διοικητής.
- praeter-ēā, ἐπίρο. (praeter + ἀφαιρ. ἐπίρο. ēā), ἐκτὸς τούτου, ἐκτὸς τούτων.
- praetor, ōris, ἄ. (ἐκ τοῦ ὁ. prae-ἔο προπορεύομαι), στρατηγός, πρῶτορ.
- praetoriūm, īi, οὐ. ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ, τὸ στρατήγιον 82,1. ἡ κυριώτερα θέσις τοῦ στρατοπέδου, ἐνθα ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ, στρατήγιον (στρατηγεῖον), «περίστασις στρατηγίου» 94,6.
- praetoriūs, στρατηγικός, τῶν ἀρχόντων 82,5. porta praetoria ἡ (πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐστραμμένη) πύλη τοῦ στρατοπέδου, πύλη στρατηγίς. 2) Οὐσ. (ἐν. vir) ὁ διατελέσας στρατηγός, ὁ πρῶτος στρατηγός 82,3.
- prēmo, pressi, pressum, 3. πιέζω.
- primo, ἐπίρο. κατ' ἀρχάς.
- primum, ἐπίρο. ἀρχήν, ἐν πρώτοις.
- primus, πρῶτος.
- prior, ἄ. καὶ θ. prius, οὐ. (γεν. -ōris), πρότερος.
- pristinus, ὁ πρῖν, ὁ πρότερος.

- pristina opinio ἡ προτέρα ἰδέα.
 prius, ἐπίρρ. πρότερον (ἰδ. prior).
 prius quam καὶ priusquam
 (ἀκόμη) πρὶν ἤ.
 privātus (ἰδιωτικός). Οὐσ. ὁ ἰδιώ-
 της (κυρίως ὁ ἀνευ δημοσίου ἀ-
 ξιώματος).
 privo, 1. (ἀπο)στερῶ.
 pro, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. (πρό). ἐν
 ὀνόματι, χάριν+γεν., ἀποβλέπων
 εἰς...
 pro curro, cucurri, cursum, 3.
 (τρέχω ἐμπρός). ἐφορῶ (δρο-
 μαίως).
 prodeātis, β' πληθυντ. ὑποτ. τοῦ
 ῥ. prod-eo, ὁ ἰδέ.
 prod-ēo (pro, prod- καὶ ēo), ἦ,
 itum, ire, 4. (προβαίνω). animo
 firmiore μετὰ ψυχῆς θαρραλεω-
 τέρας (θαρραλωτέρον) προχωρῶ,
 βαδίζω.
 proditio, ōnis, προδοσία.
 proditus, ἰδ. prodo.
 pro-do, dīdi, dītum, 3. προδίδω.
 pro-dūco, 3. (παράγω). ἀνάγω(=pro-
 veho, promoveo) 100, 1. παράγω.
 ἐξάγομαι τινα, παρασύρω 104, 3.
 productus, ἰδ. produco.
 proelior, 1. ἀποθ. συνάπτω μάχην,
 μάχομαι, συμπλέκομαι, πολεμῶ.
 proelium, ἦ, οὐ. συμπλοκή, μάχη.
 proelium equestre μάχη ἵππι-
 κή, ἵππομαχία.
 profectio, ōnis (ἐκ τοῦ profici-
 scor), ἀναχώρησις.
 profectus, ἰδ. proficiscor.
 proficiscenti, ἰδ. proficiscor.
 pro-ficiscor, fectus sum, ficisci
 3. ἀποθ. πορεύομαι. 2) πλέω 101, 4.
 profūdi, ἰδ. profundo.
 pro-fundo, fūdi, fūsum, 3. (ἐκ-
 χέω). profundo me (δι) εκχέομαι,
 ἐξαπλοῦμαι, ἐξορῶ.
 pro-gredior (pro-grādior), gres-
 sus sum, grēdi, 3. ἀποθ. προ-
 βαίνω προχωρῶ, βαδίζω πρὸς
 τὰ πρόσω.
 progressus, ἰδ. progredior.
 pro-hībēo (pro καὶ hābeo), hūi,
 hītum, 2. εἴρω. aliquem aquā,
 (ἀφαιρ.) κωλύω τινὰ ἀπὸ τοῦ ὕ-
 δατος, κωλύω τινὰ ἀπὸ τῆς ὕ-
 δρευσεως.
 proiectus, ἰδ. proicio.
 pro-icō (πρόφ. proicio, ἐκ τοῦ pro-
 iācio), iēcī, iectum, 3. ἀπορρί-
 πτω, ἀποβάλλω 98, 1. proicior
 (=proicio me) ad terram ῥίπτω
 ἑμαυτὸν εἰς τὴν γῆν, ῥίπτομαι
 πρὸ τῶν ποδῶν τινος 98, 2.
 pro-nuntio, 1. προαναγγέλλω, προ-
 δηλῶ 94, 3. διαβεβαιῶ, λέγω
 87, 2.
 propinquus (ἐκ τοῦ prope, pro-
 pinquus, πρβλ. long-inquus),
 πλησιόχωρος 88, 5. Οὐσ. πληθ.
 οἱ συγγενεῖς (κυρίως ἐξ αἵματος)
 103, 2.
 propior, ἂ καὶ θ., ius, οὐ. (γεν.
 -ioris), συγκρ. ἐγγύτερος, πλησι-
 ἔστερος. Ὑπερθ. proximus.
 propius, ἐπίρρ. συγκρ. (θετ. pro-

re, ὑπερθ. proxiīme), μετ' αἰτ.,
 ἐγγύτερον, πλησιέστερον.
 pro-rōno, 3. δημοσιεύω.
 propositum, i, οὔ. σκοπός, πρόθε-
 σις, σχέδιον,
 propositum, id. propono.
 proposuissem, id. propono.
 propter, πρόθ. μετ' αἰτ. διὰ + αἰτ.,
 ἔνεκα.
 propterea, ἐπίρο. (propter + ἄφαιρ.
 ἐπίρο. eā), τούτου ἔνεκα, διὰ
 ταῦτα. propterea quod διὰ ταῦτα
 ὅτι, διότι.
 prosecutus, id. prosequor.
 pro-sequor, 3. ἀποθ. ἔπομαι, ἐπα-
 κολουθῶ, συνοδεύω.
 pro-tectus, id. protego.
 pro-tēgo, xi, ctum, 3. σκεπάζω,
 καλύπτω.
 protinus, ἐπίρο. (pro καὶ tēnus),
 (παρ)ευθύς, ἀπ' εὐθείας.
 provincīa ae, (ἡ πρόσω νικηφό-
 ρος πορεία τοῦ στρατοῦ), ἐπαρ-
 χία.
 proximus, id. propior.
 publicus, δημόσιος, id. res.
 puer, puēri, ἄ. παῖς.
 pugna, ae, (ἡ ἐκ παρατάξεως
 μάχη), μάχη.
 pulsus, id. pello.

Q

quadraginta, τεσσαράκοντα.
 quam, ἐπίρο. (μετ' ἐπιθ. = ὡς,
 πάνυ, πόσον πολύ). 1) πρὸ ὑπερ-
 θετ. (ὅσον τὸ ὑπερθετ. ὡς πρὸ ὑπερ-

2) (μετὰ συγκριτικόν) ἢ 92, 3. 95, 4.
 Ἴδ. καὶ prius.

quando, ἐπίρο. ποτέ, (κα μ μ ι ἄ
 φ ο ρ ἄ).
 quantus, πόσος, ὅσος.
 quantuscumque, ὅσοσδήποτε (πο-
 λύς).
 quartus, τέταρτος.
 quascumque, id. quicumque.
 -que, ἐγκλιτ. έ, καί.
 querens, id. queror.
 quēror, questus sum, quēri. 3,
 ἀποθ. παραπονοῦμαι, μετὰ πα-
 ραπόνου λέγω,
 quī, quae, quod, ἀντ. ὅς, ὅστις, ὁ
 ὁποῖος.
 quī (καὶ quis). quae (καὶ qua),
 quid καὶ quod ἀντ. (ἐπιθετικῶς),
 τίς, τί.
 quibusdam, ἀφ. πληθ. τοῦ quidam.
 quicumque, quaecumque, quod-
 cumque, ἀντ. οἰσοδήποτε.
 quidam, quaedam, quoddam
 ἀντ. (ἐπιθετικῶς), γνωστός τις, τίς.
 Πληθυντ. ὄρισμένοις ἀριθμός,
 τινές.
 quidem, σύνδ. γε, βεβαίως.
 quidnam. id. quisnam.
 quiētus (μτχ. τοῦ quiesco ἡσυ-
 χάζω), ἡσυχος, ἀκίνητος.
 quīn, σύνδ. (ἐκ τῆς ἀρχ. ἀφαιρ. quī
 καὶ nē μετὰ μίαν ἀρνητικὴν κυ-
 ρίαν πρότασιν) + ὑποτακτ., ὅτι.
 Ἴδ. fallo.

quindēcim, δέκα πέντε.

quinque, πέντε.

quidam, ἄφ. πληθ. τοῦ quidam. Πληθυντ. ὄρισμένοις ἀριθμός, τινές. Πληθυντ. ὄρισμένοις ἀριθμός, τινές. Πληθυντ. ὄρισμένοις ἀριθμός, τινές.

πιν τοῦ οὐσ. navis, ἐκ τοῦ quin-
que καὶ remus=κόπη. Πληθ.
αἰτ. quinqueremis καὶ quinque-
remes), ἡ πεντήρης (ναῦς).
quis, quid? ἀντ. τίς; ποῖος;
quis (καὶ qui), quid, ἀντ. τίς, τί.
quisnam, quidnam, ἀντ. τίς, ποτε;
τίς λοιπόν; τίς.
quisquam, quaequam, quidquam
καὶ quicquam (ἐν ἀρνητ. καὶ
ὑποθετικῇ προτάσει), ἀντ. τίς.
quisquis, quaequae, quidquid
καὶ quicquid, ἀντ. (πᾶς) ὅστις,
ὅστισδήποτε.
quo, σύνδ. μεθ' ὑποτακτ. (=ut
eō), ἴνα 86,2. 98,2.
quod, σύνδ. ὅτι, διότι.
quoniam, σύνδ. (quom=cum καὶ
iam), ἐπειδὴ (λοιπόν), ἐπειδὴ
(βεβαίως).
quoque (πιθανῶς ἐκ τοῦ qui καὶ
-que=μετὰ τούτου ἐπίσης), καί,
ἔτι, ἐπίσης.

R

radix, īcis, (ρίζα, προβλ. καὶ ῥάδ-ιξ).
Μεταφορικῶς ἐν τῷ πληθ. ἀρι-
θμῷ=ὑπώρειαι, πρόποδες (ὄρους).
ratio, ōnis, ὑπολογισμός, μέροςιμα,
φροντισ 82,5. μέσον 83,5. τρό-
πος 85,2. 101,4. σύνεσις, φρό-
νησις, περίσκεψις 92,4. αἰτία, αἰ-
τιολογία, δικαιολόγησις 86,2.

recens, ntis, νεόδρεπτος, νεωστὶ
κοπεῖς 96,1. 2) οὐσ. ὁ μὴ λαβῶν
εἰσέτι μέρος εἰς τὴν μάχην, ὁ μὴ

κεκμηκός.
recepisse, ἀπομφ. προκμ. τοῦ recipio.
recepissem, receptus, ἰδ. recipio.
re-cipio (re-cāpio), cēpi, ceptum,
3. (ἀναλαμβάνω), ὑπισχνοῦμαι
82,5. recipio me ὑποχωρῶ, ἀπο-
χωρῶ 97,2. ἀποσύρομαι 102,1.
καταφεύγω 102,6. recipior γί-
νομαι δεκτὸς 102,7. γίνομαι δε-
κτός, παρέχεται μοι ἄσυλον 103,3.
συνενῶ 82,1.

recurreo, 1. ἀνακτῶμαι, ἀνακτῶ,
κερδίζω ἐκ νέου.

recusatio, ōnis, ἀρνήσις, διαμαρ-
τυρία.

recūso (re καὶ causa), 1. recūso
nē ἀποκρούω, (δὲν θέλω νά...).

red-ēo, īi, itum, ire, 4. (ἐπανέρ-
χομαι). ad gladium καταφεύγω
εἰς τὸ ξίφος (ἔρχομαι εἰς τὰς χεῖ-
ρας, εἰς συμπλοκήν, εἰς ξιφομα-
χίαν).

reditus, ūs, ἀ. ἐπιστροφή, ἐπάνοδος.
re-fēro, ttūli, lātum, ferre, ἀνώμ.
κομίζω.

re-ficō (re-fācio), fēcī, fectum,
3. (πάλιν ποιῶ). συμπληρῶ (τὰ
κενὰ τοῦ στρατεύματος).

re-fūgō, fūgī, —, 3. (ὀπίσω φεύ-
γω), καταφεύγω, διὰ τῆς φυγῆς
ζητῶ τὴν σωτηρίαν, ἐκφεύγω (=
recipio me) 95,4. 99,4.5. 101,6.

regius, βασιλικός, τοῦ βασιλέως.

relātus, ἰδ. refero.

relictus, ἰδ. relinquo.

re-linquo, līquī, lictum, 3. κατα-

- λείπω 87,3. relinquo cohortes praesidiō (δοτ.) καταλείπω κοόρτες (ὡς) φρουράν 89,2. 95,3. ὑπολείπω (ἀφ ἤνω) 92,1. ἐγκαταλείπω 97,2. θέτω ἐν δευτέρῳ μοίρᾳ, θεωρῶ τι ὡς δευτερεῦον 102,1.
- reliquētam, ἰδ. relinquo.
- reliquus, λοιπός, ὑπόλοιπος.
- re-mānēō, mansi,—, 2. μένω ὀπίσω, παραμένω.
- remansi, ἰδ. remaneo.
- re-mitto, 3. πέμπω ὀπίσω.
- re-nōvo, 1. ἀνανεώνω. rursus renōvo (κατὰ πλεονασμὸν) πάλιν ἐκ νέου ἀναλαμβάνω, ἐπαναρχίζω.
- re-perīō, reperī, repertum, 4. (ἀνευρίσκω). occasionem τυγχάνω εὐκαιρίας, εὐρίσκω εὐκαιρίαν.
- repressi, ἰδ. reprimo.
- re-prīmo (re-prēmō), pressi, pressum, 3. ἀναστέλλω, μειώνω, 92,5. ἀνακόπτω, ἐπέχω (σταματῶ) 93,1.
- re-quieto, ēvi,—, 3. ἀναπαύομαι (ξεκουράζομαι).
- rēs, rēi, πράγμα. res militaris (τὸ στρατιωτικὸν πρᾶγμα), αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις 83,3. res frumentaria (πρᾶγμα σιτικόν), τὸ ἀφορῶν εἰς τὸν σίτον, τὰ ἐπιτήδεια· res publica ἢ respublica, γεν. καὶ δοτ. rei publicae κλπ. πολιτεία, (κράτος). res (πληθ.) αἱ συνδιαλέξεις, αἱ συννομιλίαι 104,1.
- re-sisto, stīti,—, 3. ἀνθίσταμαι, μάχομαι.
- re-spīcīo (re καὶ [spēcīo]), pexi, pectum, 3. (στρέφω ὀπίσω νὰ ἴδω). στρέφομαι (πρὸς τινα).
- re-spondēo, ndi, nsum, 2. ἀποκρίνομαι, ἀπαντῶ.
- retentus, ἰδ. retineo.
- re-tīnēō (re καὶ tēnēō), tinūi, tentum, 2. δὲν ἀφήνω, δὲν ἐγκαταλείπω, διατηρῶ 92,3. retineor ἐμποδίζομαι 102,5.
- reversūrus, ἰδ. revertor.
- revertor, reverti (ἐξ ἔνεστ. revertō), reverti, 3. ἀποθ. (ἢ μτχ. reversus), ἐπανέρχομαι, ἐπιστρέφω, ἐπανακάμπτω.
- rex, regis, ἄ. βασιλεύς,
- rīra, ae, ὄχθη. rīra impedīta ὄχθη ἀπρόσβατος (δύσκολος).
- rīvus, i, ἄ. ῥυάκιον, (ποτάμιον).
- robur, robōris, οὐ. (ἀγρία δοῦς). 2) πυρήν, ἄνθος (οἱ κράτιστοι, οἱ λογάδες) τοῦ στρατοῦ.
- rursus, ἐπίρο. πάλιν, ἐκ νέου, (ἀκόμη μίαν φορᾶν).

S

- sacerdotium, ii, οὐ. τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως, ἱερωσύνη 82,4. 83,1.
- saepe, ἐπίρο. (συγκρ. saepius, ὑπερθ. saepissime), πολλάκις, ἐπανειλημμένως.
- sagittarius, ii, ἄ. τοξότης.
- salus, ūtis, σωτηρία, διάσωσις, (χάρις).

- sanguis, ĩnis, ἄ. αἷμα, (ζωή).
 satis, ἑπίρο. λίαν. satis longus
 (=tam longus) οὔτω (τόσον) μα-
 κρός. satis est ἐπαρκεῖ 92, 1.
 scapha, ae, σκάφη (=λέμβος τῶν
 νεῶν), ἐφόλιον, (φ ε λ ο ὕ κ α).
 scĭo, scĭvĭ, scĭtum, 4. γινώσκω,
 γνωρίζω.
 se (καὶ sese), ἑαυτόν, -τήν, -τό,
 -τοὺς κλπ., ἰδ. suĭ, 1.
 se-clūdo (se καὶ clāudo), sĭ, sum,
 3. ἀποκλείω, ἀποχωρίζω.
 seclūsi, ἰδ. seclūdo.
 secum=cum(πρόθ.) καὶ se (ἀφαιρ.).
 μεθ' ἑαυτοῦ, μεθ' ἑαυτῶν κλπ.
 secundus (ἐκ τοῦ sequor)=δεύτε-
 ρος, εὐνοϊκός, οὐριος.
 sed, σύνδ. ἀλλά.
 semper, ἑπίρο. πάντοτε. 2) πολλά-
 κίς 96, 1.
 senatorĭus, συγκλητικός.
 senātus, ūs, ἄ. σύγκλητος.
 senatusconsultum, ĭ, οὐ. (καὶ κε-
 χωρισμένως senatūs [γεν.] con-
 sultum) συγκλήτου δόγμα.
 septem, ἑπτά.
 sequimĭni β' πλ. προστ. ὄ. sequor.
 sententĭa, ae, γνώμη.
 sĕquor, secūtus sum, sĕquĭ, 3.
 ἀποθ. ἔπομαι, ἀκολουθῶ.
 serpo, psĭ, ptum, 3. ἔρπω, δια-
 δίδομαι, ἐξαπλοῦμαι. ignis ser-
 pit latius τὸ πῦρ λαμβάνει εὐρυ-
 τέρας διαστάσεις.
 servo, 1. (σώζω). institūtum τηρῶ
 τὸ (στρατιωτικὸν) ἔθος 84,3. δια-
 φυλάττω 89,1.
 servus, ĭ, ἄ. δοῦλος.
 seu, ἰδ. sive.
 sese, ἰδ. se.
 sex, ἕξ.
 sĭ, σύνδ. εἰ, εἰάν, ἄν.
 sibi, ἑαυτοῦ κλπ. ἰδ. suĭ, 1.
 sic, ἑπίρο., οὔτως, οὔτω.
 sicut, ἑπίρο., ὅσπερ, οὔτως.
 signum, ĭ, οὐ. σημεῖον 85, 4. 90, 3.
 93,1. 93,5. (=vexillum). signa
 militaria (σημεῖα στρατιωτικά),
 σημαῖαι 95,4. 99,4. ὄργανα
 μουσικά 92, 5.
 sim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ sum.
 similĭter, ἑπίρο. ὁμοίως.
 simul, ἑπίρο. ταυτοχρόνως.
 sine, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἀνευ.
 singulāris, e, μόναδικός.
 singŭli, ae, a, ἀνὰ ἕνα. singulas
 cohortes detraxit ἀνὰ μίαν κο-
 ὄρτιν (ἀνὰ ἕν τάγμα) ἀπέσπασε.
 sinister, sinistra, sinistrum, εὐώ-
 νυμος, ἀριστερός.
 sive (πρὸ φων. ἢ συμφ.) ἢ seu (πρὸ
 συμφ.) σύνδ. εἴτε sive-sive
 εἴτε-εἴτε.
 sociĕtas, ātis, ἑταιρεία (ἐκ Ῥω-
 μαίων πολιτῶν εἰσπράττουσα τοὺς
 φόρους τῶν ἀγροτῶν ἐν ταῖς
 ὁμο. ἐπαρχίαις ἀντὶ ὄρισμένου
 μισθώματος), συνδικᾶτον.
 sollicito, 1. ἐξεγείρω, (ἐξ)ωθῶ εἰς
 στάσιν (εἰς ἀποστασίαν).
 solvo, solvi, solūtum, 3. λύω.
 solvo (naves) a terra λύω τὰς

ναῦς ἀπὸ τῆς ξηραῖς, ἐκπλέω, ἀνά-
γομαι 101,6. 102, 7.

soror, dōris, ἀδελφή.

spatium, ἦ, οὐ. spatium tempo-
ris καὶ ἀπλῶς spatium διάστημα
χρόνου, χρονικὸν διάστημα
84,1. 95,1. τόπος, χώρος 92,1.
103,2. διάστημα (μεταξὺ δύο τό-
πων) 92,1. 103,2.

specto, 1 (ἀπο)βλέπω. haec spe-
ctans (εἰς) ταῦτα ἀποβλέπων, (ἐπὶ
τῷ σκοπῷ νά...).

sperassem (=speravissem), ἰδ.
spero.

spēro, 1. ἐλπίζω.

spes, spei, ἐλπίς.

(spons, ntis), μόνον κατ' ἀφαιρ.
suā sponte ἀφ' ἑαυτῶν, αὐτο-
βούλως, ἄνευ διαταγῆς.

statūo, dōnis, φυλακεῖον (τόπος ἐνθα
τοποθετοῦνται στρατιῶται φρου-
ρᾶς ἕνεκα).

statūo, ἦ, ὄν, ἄποφασίζω.

stringo, nxi, ctum, 3. (προβλ.
στραγγ-ίζω=διάπίεσεως ἐξά-
γω). gladium (ἀντὶ τοῦ συνηθε-
στέρου destringo gladium) σπῶ-
μαι (ἀνασπῶμαι τὸ ξίφος, σύρω
τὸ ξίφος).

strinxi, ἰδ. stringo.

structus, ἰδ. struo.

strūo, xi, ctum, 3. κατασκευάζω.

studium, ἦ, οὐ. σπουδή, προθυμία.

stupa, ae, (σύπλη), στυλπεῖον.

subēram, ἰδ. subsum.

sub-īcō (πρόφερε subīcō, sub

καὶ īcō), īcō, iectum, 3. ὑπο-
βάλλω. aciem collibus (δοτ.)
προσάγω (πλησιάζω) τὸν (παρα-
τεταγμένον) στρατὸν ὑπὸ τοῦς
λόφους (ὑπὸ τοῦς πρόποδας τῶν
λόφων). subicio me (ἀντὶ aciem
meam) iniquis locis (δοτ.) ὑπο-
βάλλω ἑμαυτὸν (τὸν στρατὸν μου)
εἰς-τόπους ἀνίσους (τ. ἔ. εἰς τό-
πους στρατηγικῶς δυσμενεῖς).

sublātus, ἰδ. tollo.

sub-lūo (ἐκ τοῦ sub lāvo), ἦ,
ūtum, 3. (ὑπονίπτω). monte
ὑπολούω (βρέχω) τὸ ὄρος (τοῦς
πρόποδας τοῦ ὄρους).

subsēquī, ἀπομφ. τοῦ subsequor.

sub-sēquor, 3. ἀκολουθῶ κατόπι.

sub-sum, (ὑπόκειμαι). subest ἐγ-
γύς ἐστι, πλησιάζει.

suc-cēdo (sub-cedo), 3. alicui,
διαδέχομαι τινα.

successi, ἰδ. succedo.

1. sūi, sibi, se. ἄντων., ἰδ. 102,6.
κ. ἄ.

2. suī (98,2), ἰδ. suus.

sum, fūi, esse, εἶμι εἰμί. aliquis
ἢ aliquid est praesidio (δοτ.)
εἶναι τις ἢ τι βοήθεια (πρὸς βοή-
θειαν). sum ad aliquid χρησι-
μεύω πρὸς τι 101,2. est pericu-
lo (ἀφαιρ.) capitis mei εἶναι μετὰ
κινδύνου τῆς κεφαλῆς μου (ἢ ζωῆ
μου κινδυνεύει) 102,6. fui consul
ὑπῆρξα (διετέλεσα, ἐχορημάτισα)
ὑπατος. ventus est ἄνεμος εἶναι
(πνέει). sum in curatione regni

εἶμαι ἐν τῇ ἐπιτροπεύσει τοῦ βασιλείου, ἐπιτροπεύω τὸν ἀνῆλικον βασιλέα.

summa, ae, ὁ (διὰ τῆς λογιστικῆς ἀποτελούμενος) ἀριθμὸς, σύνολον. quae summa erat milium XXII ὅς (ἀντί: ὄν κ ο ὀ ρ τ ε ω ν) ἀριθμὸς ἦτο εἴκοσι δύο χιλιάδων. Ἰδ. καὶ diffido.

summōtus, id. summovēo.

sum-movēo (sub-movēo), 2. ἐκδιώκω, ἀπωθῶ.

summus (ὑπερθ. τοῦ supērus), ἀνώτατος, μέγιστος. Ἰδ. superior. sumo (subs [=sub]-ēmo), sumpt-si, sumptum, 3. λαμβάνω (παρὰ τὴν θέλησιν), εἰσπράττω βία 103.1.

1. sumptus, ūs, ἄ. δαπάνη, ἔξοδα.

2. sumptus, id. sumo.

superior, ūs, (γεν. iōris, συγκρ. τοῦ supērus), πρότερος.

supēro, 1. νικῶ (=vincō).

super-sum, ἐπιζῶ 87,2. ὑπολείπομαι 91,2.

sup-porto (sub-porto), 1. προσκομίζω, φέρω.

suprā, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ superā [parte]), ἀνωτέρω.

suspiciō, ōnis, ὑποψία.

sus-tīnēo (subs [=sub] καὶ tēneo), tinūi, [tentum ἦ] tentātum, 2. ἀντέχω (βαστῶ) 94,2. impetum ὑπομένω τὴν ἔφοδον 84,4.

suus, ἑαυτοῦ, τῆς, τῶν (ἰδικός του, ἰδικός της, ἰδικός των). nihil sui

οὐδὲν τῆς ἑαυτῶν περιουσίας, οὐδὲν ὅπερ ἀνῆκεν αὐτοῖς 98,2.

T

tabella, ae, (ξύλινος μικρὸς πίναξ). δελτίον ψηφοφορίας.

tabernaculum, i, οὐ. σκηνή.

taeda, ae, (ξύλον ῥητινοῦχον). δάς.

tam, ἐπίρρ. τόσον (πολύ). tam (μετ' ἐπιθέτου) οὕτω, τόσον.

tamen, σύνδ. ὅμως.

tametsi, σύνδ. εἰ καί.

tantus, τοσοῦτος, τόσον σπουδαῖος.

tantum (αἰτ. τοῦ οὐ. tantum), ἐπίρρ. κατὰ πολὺ 96,4. tantum ut τοσοῦτον ὥστε 101,3.

tardius, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. tarde βραδέως), βραδύτερον.

tectus (κυρίως μτχ. τοῦ tēgo). Ὡς ἐπίθετον=constrātus κατεστρωμένος). scaphae tectae, ἀκάτια (πλοιάρια) «καταστροφώματα ἔχοντα» 100,2.

tēgo, texi, tectum, 3. (στέγω) καλύπτω, περιφρουρῶ, προστατεύω 102,3.

telum, i, οὐ. (βέλος), ἀκόντιον.

temēre, ἐπίρρ. ἀλογίστως, ἀπερίσκεπτος, εἰκῆ.

tempēstas, ātis, τρικυμία (=procella).

tempōris, γεν. τοῦ tempus.

temptandus, id. tempto.

tempto, 1. πείραζω λαμβάνω, ἀποπειρώμενος (διακινδυνεύων) μάθάνω.

tempus, p̄oris, οὐ. χρόνος. isdem (=isdem) temporibus (ἀφαιρ.) κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους. eodem tempore κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. tempus anni ἡ ὥρα τοῦ ἔτους. tendi, παθ. ἀπορφ. τοῦ tendor, tentus sum καὶ σπανιῶτ. tensus sum, tendi, ἰδ. tendo. tendo, tetendi,—, 3. (τείνω). praetorium «πήγνυμι», διατείνω (τεντώνω, στήνω) τὴν σκηνὴν τοῦ στρατηγοῦ, «σκηνοπηγῶ». tēnō, tenūi,—, 2. κατέχω. 88,2. me loco (ἀφαιρ.) κρατῶ ἐμὰν τὸν ἐν τῇ (τεταγμένῃ) θέσει, διατηρῶ τὴν θέσιν μου 94,1. καταλαμβάνω, γίνομαι κύριος 101,1. διατηρῶ, κρατῶ 102,3. tergum, ἰ. οὐ. νῶτον, νῶτα. a tergo ἐκ τῶν ὀπισθεν, ἐκ τῶν νῶτων. terni, ἀνὰ τρεῖς, τρεῖς. terra, ae, ξηρὰ 101,6. ἔδαφος 98,1. terrēo, rūi, ἵtum, 2. φοβῶ, πτοῶ. tertius, τρίτος. testis, is, ἄ. ὁ μάρτυς. timēo, ūi,—, 2 φοβοῦμαι. timor, ōris, ἄ. φόβος. timuisse, timuissem, ἰδ. timeo. tollo, sustūli, sublātum, 3. ἄίρω. clamorem αἶρω κραυγὴν, ἀλάζω, «λάχω» 92,5. ἀφαιρῶ, ἀποχομίζω (παίρωνω) 103,1. tot, ἄκλ. τοσοῦτος, τοσοῦτοι. totus, (γεν. totius, δοτ. toti), ὅλος ὀλόκληρος, ἅπας.

traditus, ἰδ. trado. trā-do (ἐκ τοῦ trans-do), dīdi, dītum, 3. παραδίδω. tradūco (trans-duco), 3. διαβιβάζω. tres, trīa, (γεν. πλ. trium), τρεῖς. trichīla, ae, σκιάς, κλισία φυλλοσκεπὴς καὶ φυλλόστρωτος, παράπηγμα φυλλοσκεπὴς (εἶδος κρεββατίνας ἢ πέρογκολας). tribūnus, ἰ, ἄ. (ὁ φύλαρχος, ὁ προϊστάμενος φυλῆς τινος). tribunus militum (στρατιωτικὸς) χιλίαρχος. triginta, τριάκοντα. trirēmīs, is, (tres καὶ remus=κώπη), ἡ τριήρης (ναῦς). tuba, ae, σάλπιγξ. tuemīni, β' πληθ. προστακτ. ὁ tueor. tuēor, tuītus sum, 2. ἀποθ. φυλάττω, ὑπερασπίζω. tuli, ἰδ. fero. tum, ἐπίορ. τότε. tunc, ἐπίορ. τότε. turmātim, ἐπίορ. ἰλαδόν, κατὰ ἴλας.

U

ubi, σύνδ. ὡς, εὐθὺς ὡς, ἀφοῦ 93,5. 98,2. unquam, ἐπίορ. ποτέ. Ἰδ. neque. unā, ἐπίορ. (ὁμοῦ, ἅμα). unā cum aliquo ὁμοῦ τινι (μαζὶ μὲ). undīque, ἐπίορ. πανταχόθεν. unīus, γεν. τοῦ unus. unīversus, σύμπας. unīversi, σύμπαντες, ἀθροοί, ὁμοθυμαδόν. unus, (γεν. unīus, δοτ. unī), εἷς.

- 2) εἷς μόνον (= unus modo, unus omnino) 82,1. 82,3.5. 89,1. 102,4. 3) μόνος, εἷς μό-
 vos 91,2.
 urbānus, ἀστικός, τοῦ ἀστεως.
 urbs, urbis, πόλις (ἰδίᾳ ἢ Ῥώμη.
 Προβλ. Ἄστυ=Ἀθήναι, Πόλις=
 Κωνσταντινούπολις).
 1. usus, ūs, ἄ. ἐμπειρία, ἀσκήσις 84,3.
 86,5 (ἰδ. manus), 93,1. χρεία,
 ἀνάγκη 96,2. 103,1. cum usus
 adesset (= si quando usus ἢ
 opus esset, si usus veniret) ἐάν
 ποτε (ὁσάκις) παρίστατο χρεία,
 ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης.
 2. usus, μτχ. τοῦ utor 95,5. 100,3.
 1. ut, ἐπίρρ. ὥσπερ 85,1. 86,5. 93,3.
 94,3. 96,4. 104,1. 2) (τρόπος καὶ
 αἰτία) ut... existunt 104,1.
 2. ut, σύνδ. 1) χρονικός· ὥς, εὐθύς,
 εὐθύς ὥς 94,5. 2) τελικός· ὅπως,
 ἵνα, 82,1.5. 85,2. 86,5. 92,2.3.5.
 95,1. 102,2.3. 102,7. 103,3. 3)
 συμπερασματικός ὥστε 82,2. 84,3.
 85,4. 92,1. 94,5. 96,1.4. 101,7.
 ut=ita ut 84,2.
 uterque, utrāque, utrumque, (γεν.
 utriusque), ἐκάτερος, ἐκάτεροι,
 ἀμφοτέρω.
 1. ūti (ἀντι ut σύνδ), 86,1. 101,3.
 102,2.
 2. ūtī, ἀπροφ. τοῦ utor 83,5. 90,1.
 ūtor, ūsus sum, ūtī, ἀποθ. χρῶ-
 μαι, μεταχειρίζομαι 90,1. χρησι-
 μοποιῶ (ἐκμεταλλεύομαι) 83,5.
 95, 1. re frumentariā commodi-

ore χρῶμαι τοῖς ἐπιτηδείοις ὄρων,
 ἔχω τὰ τρόφιμα ἄνευ μεγάλων
 ἐμποδίων, «ὄρων τῆς τροφῆς εὐ-
 πορῶ». usus tempore anni com-
 modiore ἐπωφεληθεῖς, τυχῶν
 ὄρας τοῦ ἔτους (ἐπ ο χ ἦ ς) εὐνο-
 ικῆς (κατὰ λέξιν εὐνοϊκότερας). du-
 cibus usi centurionibus (ἀφαιρ.)
 χρησάμενοι τοῖς ἑκατοντάρχους
 (ὡς) ἀρχηγοῖς, σχόντες τοὺς ἑκα-
 τοντάρχους ὀδηγούς, ὑπὸ τὴν ὀ-
 δηγίαν τῶν ἑκατοντάρχων,
 utrum, πότερον, utrum — an πό-
 τερον—ἢ.

V

- valēo, lūi, —, 2. (ὕγιαίνω). equi-
 tati (ἀφαιρ.) ἰσχύω κατὰ τὸ ἰπ-
 πικόν, ἔχω μεγάλας ἰππικὰς δυ-
 νάμεις.
 valetūdo, dīnis, (εὐεξία). ἐπὶ κακῆς
 ἐννοίας: ἀσθένεια, καχεξία, νόσος.
 vallum, i, οὐ. (τὸ μετὰ πασσάλων
 ὠχυρωμένον πρόχωμα) χαράκω-
 μα, πρόχωμα, «χάραξ».
 vehementer, ἐπίρρ. μεγάλως, σφο-
 δρῶς.
 velim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ volo.
 vellem, προτ. ὑποτακτ. τοῦ volo.
 vēnīo, vēnī, ventum, 4. ἔρχομαι.
 ἀφικνοῦμαι. in deditiōnem ἔρχο-
 μαι εἰς παραδοσιν, παραδίδομαι.
 cum classe veniō μετὰ στόλου
 ἔρχομαι (πλέω).
 ventus, i, ἄ. ἄνεμος.

- verbum, *i*, οὐ. λόγος, λέξις.
 vero, *ἐπίρρο*, βεβαίως, «μὴν» (=re-
 vēra) 87,6. 93,2. 94,3. 95,5. 2)
 ἐναντιωμ. σύνδ.: δέ, ἀλλὰ 84,2.
 versor, *ἀποθ*. 1. (στρέφομαι). δια-
 τρίβω, εἶμαι, εὐρίσκομαι.
 versus, *προθ*. (ἐπιτασσομένη), *μέχρι*.
 Larīsam versus πρὸς τὴν κα-
 τεύθυνσιν τῆς Λαοῖσης.
 verto, *rti*, *rsum*, 3. στρέφω, *terga*
 στρέφω τὰ νῶτα, *τρέπομαι* εἰς
 (ἄτακτον) φυγῆν.
 vester, *vestra*, *vestrum*, ὑμέτερος,
 (ιδιὸς σας).
 vetus, *vetēris*, παλαιός, πολὺν ἡ-
 δη χρόνον ὑπάρχων, παλαίμαχος.
 vexillum, *i*, οὐ. (ὑποκοριστικὸν τοῦ
 vēlum=ὀθόνη), σημαία (ἵππι-
 κοῦ), σῆμα, σημεῖον. Τοῦτο ἀ-
 νετείετο (ἐκυμάτιζεν) ἄνωθεν τῆς
 σκηνῆς τοῦ στρατηγοῦ.
 vicem, *ιδ*. *vicis*.
 vīcis, *γεν*. (τοῦ ἀχρήστου *vix*) *αἰτ*.
 vicem μετὰ τῆς *in*=*in*vīcem καὶ
 κχωρισμένως *in* vicem) ἀμοι-
 βαίως 98,3.
 victor, *ōris*, *ἀ*. νικητής.
 victoriā, *ae*, *νίκη*.
 vidēo, *vidi*, *visum*, 2. 1) βλέπω,
 ὁρῶ 87,4. 94,5. 96,1. 2) *vi-*
deor φαίνομαι, εἶμαι φανερός,
 βλέπει (ἢ νομίζει) τις ὅτι ἐγώ...
 νομίζομαι, φαίνομαι τινι 82, 2.
 85,1. 4. 87,7. 92,4. 96,4. 3)
videor ἀντὶ *mihī videor* πι-
 στεύω, νομίζω 84,1.
viginti, εἴκοσι.
violo, 1. (ἐκ τοῦ *vis*), βιαίως με-
 ταχειρίζομαι, *κακοποιῶ*.
vir, *viri*, *ἀ*. ἀνῆρ.
vires, *viriūm*, *ιδ*. *vis*.
virtus, *ūtis*, ἀνδρεία.
vis (*αἰτ*. *vim*, ἀφαιρ. *vi*), δύναμις
 (σωματικῆ). Πληθ. *vires*, *ium* *κλπ*.
vivus, ζωντανός, ζῶν.
vix, *ἐπίρρο*. μόλις.
vōco, 1. *καλῶ*.
vōlo, *volūti*, *velle*, θέλω.
voluisse, *ιδ*. *volo*.
voluntarīi, *ōrum*, *ἀ*, οἱ «ἐθελοντὶ
 στρατευόμενοι», οἱ ἐθελονταί.
voluntas, *ātis*, θέλησις, προθυμία
 84, 1. ἐπιθυμία, πρόθεσις 102,7.
voluptas, *ātis* τέρψις, εὐχαρίστη-
 σις.
vulnus, *nēris*, οὐ. τραῦμα. *sine*
vulnere ἄνευ τραύματος, ἄνευ
 αἱματοχυσίας, ἀναιμακτί.

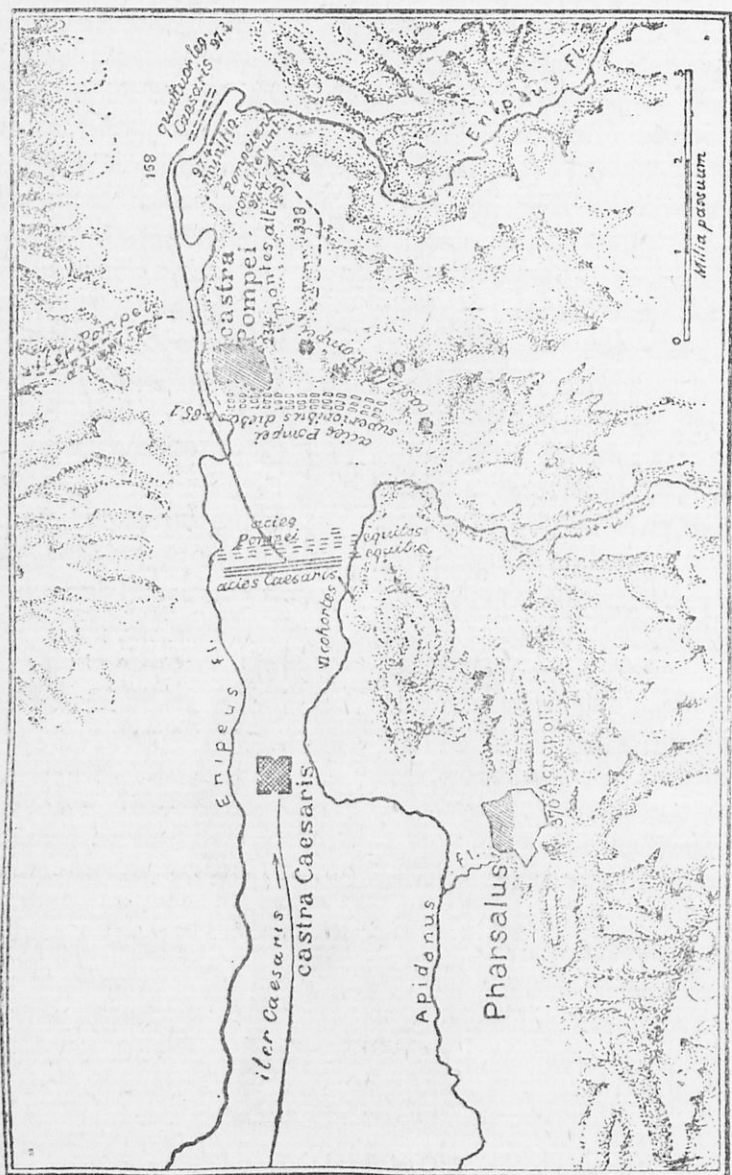
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΚΑΙΣΑΡ

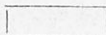
ΠΟΜΠΗΙΟΣ

Η ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΦΑΡΣΑΛΟΝ ΜΑΧΗ

(Καὶ Stöckel)

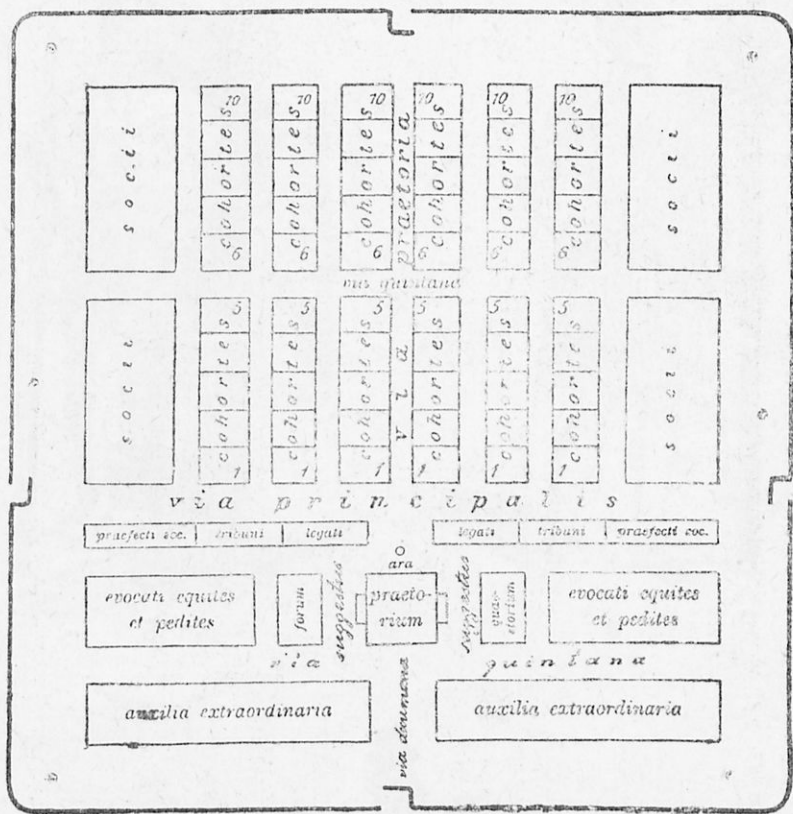
cohors in statione

porta praetoria

porta principalis sinistra

porta principalis dextra

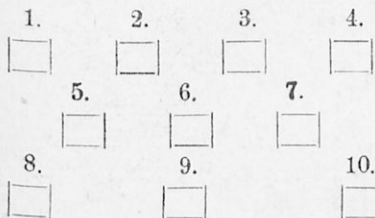
mercatores

porta decumana

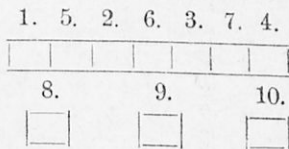

mercatores

1

prima aciēs

secunda aciēs

2

3

1) Castra Romana (44). 2) Ὁ λεγεὼν ἐν παρατάξει (31 καὶ 32). 3) Ὁ λεγεὼν ἐν τάξει μάχης

4

5

6

4) Aquilifer (25)*. 5) Signifer (26). 6) Aquila (25).

Οι αριθμοί παραπέμπουσιν εις τους αντίστοιχους παρασελίδιους αριθμούς των σελίδων 31 - 42.

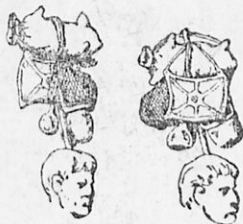
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

7

8

9

7) Miles legionarius (3 και 22). 8) Vexillum (28 και 29). 9) Sarcinae
 ή Mulus Marianus (11 και 29).

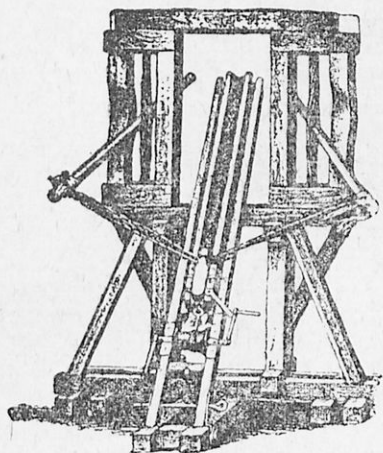

10

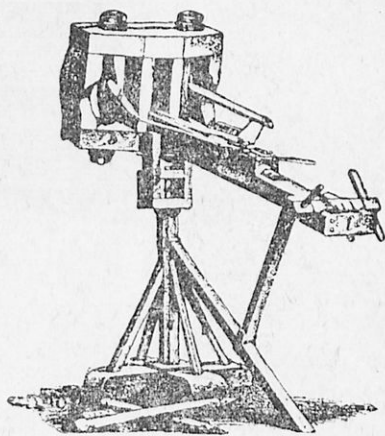

11

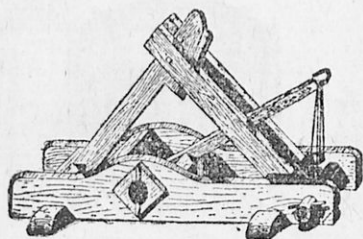
12^a12^b

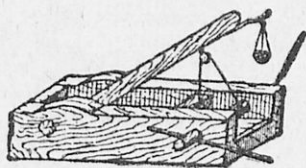
13

14

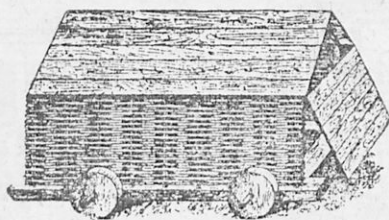

15

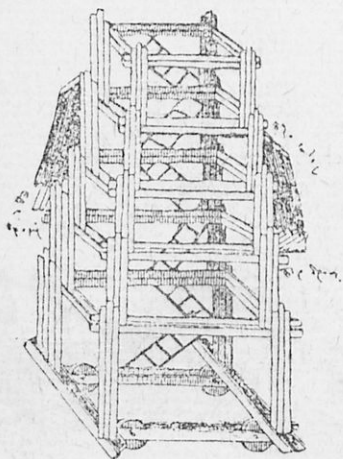

16

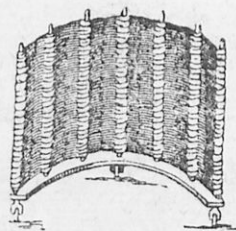
13) Ballista (23 α'). 14) Catapulta (23 α'). 15) Funda librilis (23 α').
16) Scorpio ἢ Onager (23 α').

17

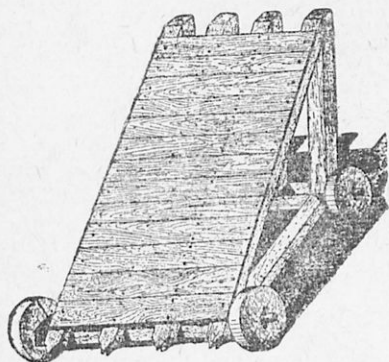

18

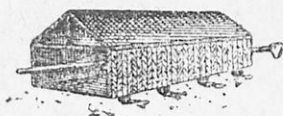

19

17) Vinea (23 β'). 18) Turris ambulatoria (23 β'). 19) Pluteus (23 β').

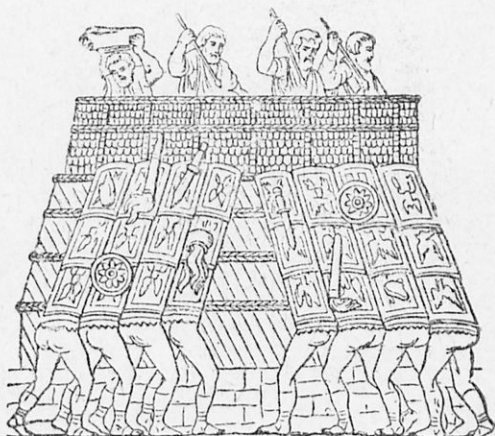
20

21

22

23

20) Testudo (23 β'). 21) Testudo arietaria (23 β'). 22) Testudo fossaria (23 β'). 23) Testudo (Συνασπισμός 40).

Ἐκτύπωση — Βιβλιοδεσία
ΧΡΗΣΤΟΥ Β. ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Καπνοκοπιηολού6 — Ἀθήναι
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ii istu iet
numus istis iere

